

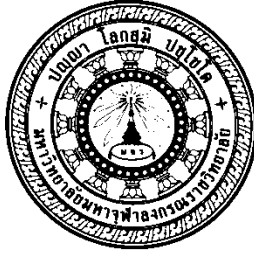
แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

A GUIDELINE OF DEVELOPMENT OF THE CONSTRUCTION
AND RENOVATION OF THE GOVERNOR MONKS
IN CHIANG KHONG DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE

พระพวงศานนท์ สุทฺธจิตฺโต (กมลศุภไพโรจน์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

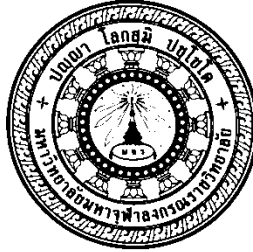
แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

พระพวงศานนท์ สุทธิจิตโต (กมลศุภไพโรจน์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

A Guideline of Development of the Construction and
Renovation of the Governor Monks in Chiang Khong District,
Chiang Rai Province

Phra Pongsanon Suddhacitto (Kamolsubhapiroj)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ
จังหวัดเชียงราย” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(รศ.ดร.ปรุตม์ บุญศรีตัน)

ประธานกรรมการ

(พระมหาสุรศักดิ์ ปุจนุตเสน, ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.ประยงค์ จันทรแดง)

กรรมการ

(พระมหาพงษ์ประภากรณ์ วิสุทธิวัฒน์เมธี, ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.สุเทพ สารบรรณ)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระมหาพงษ์ประภากรณ์ วิสุทธิวัฒน์เมธี, ดร.

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.สุเทพ สารบรรณ

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

พระพจนานนท์ สุธจิติโต (กมลศุภไพโรจน์)

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการใน
อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
- ผู้วิจัย** : พระพจนานนท์ สุทธิจิตโต (กมลศุภไพโรจน์)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : พระมหาพงษ์ประภากรณ์ วิสุทธิญาณเมธี, ดร.,
ศน.บ (ปรัชญาเปรียบเทียบ), M.A. (Indian Philosophy and Religion),
Ph.D (Indian Philosophy and Religion)
 - : ผศ. ดร.สุเทพ สารบรรณ, พธ.บ. (ศาสนา), กศ.ม. (หลักสูตรและการสอน),
พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาแนวนโยบายในการบริหารด้านการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ๒) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายและ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด รวมถึงการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

กลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ในงานวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น ๓๐ รูป/คน แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้ ๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวนทั้งสิ้น ๑๕ รูป/คน ได้แก่ กลุ่มที่ ๑ พระสังฆาธิการ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน ๙ รูป กลุ่มที่ ๒ ผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน ๔ คน กลุ่มที่ ๓ หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณูปการ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน ๒ คน และ ๒) ผู้สนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้แก่ พระสังฆาธิการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ รูป/คน

ผลการวิจัย พบว่า แนวนโยบายในการบริหารด้านการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ การตัดสินใจในการบริหารอยู่ที่เจ้าอาวาสและไวยาวัจกรเป็นส่วนใหญ่ จึงเกิดเป็นปัญหาในการบริหาร ปัญหาสาธารณูปการตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คือ ๑) การจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ไม่เป็นระบบระเบียบและหมวดหมู่ ๒) การยืม-คืนวัสดุอุปกรณ์ของวัด ชาวบ้านคนในชุมชนมายืมไปแต่เอามาคืนไม่ครบตามจำนวนที่ยืม ๓) เงินทุนในการก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์ ๔) ผู้รับเหมาเปิด

ใบวางบิลกับร้านค้าแต่ออกชื่อบิลเป็นชื่อของวัด ผู้รับเหมาอ้างชื่อวัดเพื่อติดสินเชื่อในการไปเอาของจากร้าน ๕) การทำงานก่อสร้างหรืองานบูรณปฏิสังขรณ์ออกมาไม่ตรงตามแบบแปลน ๖) การตัดสินใจและการบริหารอยู่ที่บุคคลฝ่ายเดียว

แนวทางการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา คือ ๑) จัดเก็บวัสดุอุปกรณ์โดยแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ พร้อมทั้งระบุเลขและชื่อวัด ๒) ใช้ระบบการยืม-คืนที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีลายเซ็นผู้ยืมและผู้คืน พร้อมทั้งระบุวันที่ยืม-คืนไว้อย่างชัดเจน ๓) ให้ชาวบ้านในชุมชนเข้าร่วมในการตัดสินใจ รับผลประโยชน์ และประเมินผลร่วมกัน ในทุกเรื่อง ๔) หากผู้รับเหมาเปิดบิลแต่ออกชื่อบิลเป็นชื่อของวัด ผู้รับเหมาอ้างชื่อวัดเพื่อติดสินเชื่อในการไปเอาของจากร้าน ต้องลงบันทึกประจำวันหรือดำเนินคดีตามกฎหมาย ๕) ทำสัญญาหรือข้อตกลงที่ทางวัดสร้างขึ้นที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยระบุการลงโทษผู้ทำงานไว้อย่างชัดเจน เช่น ดำเนินการปรับเงิน หรือยกเลิกสัญญา เป็นต้น และหากเป็นเรื่องเงินทุนการก่อสร้างจำนวนมาก ถึงหลักล้านบาท ในอนาคตจำเป็นจะต้องแก้ไขปัญหาด้วยการฟ้องร้อง ๖) สร้างจิตสำนึกของคน คือ คณะกรรมการ ชาวบ้าน ให้มีความเป็นจิตอาสาให้สูง เพราะถ้าหากมีจิตอาสาต่ำ จะไม่มีความห่วงใยในสินทรัพย์สมบัติของวัดเป็นของตนเอง

แนวนโยบายการพัฒนาในอนาคต คือ นำระบบการยืม-คืน วัสดุอุปกรณ์ของวัดที่เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปใช้กับวัดอื่นๆ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ที่มีความสนใจ เพื่อให้การจัดการศาสนวัตถุของวัดมีความเป็นระบบและลดปัญหาการคืนของที่ยืมไปไม่ครบตามจำนวน และทำระบบการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ ที่เป็นโปรแกรมระบบยืม-คืน ด้วยคอมพิวเตอร์ (ที่คล้ายคลึงกับระบบยืม-คืนหนังสือของห้องสมุด) โดยมีการจัดแบ่งหมวดหมู่ของศาสนวัตถุ และทำเป็นระบบสแกนบาร์โค้ด เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการยืม-คืน

Thesis Title : A Guideline of Development of the Construction and Renovation of the Governor Monks in Chiang Khong District, Chiang Rai Province

Researcher : Phra Pongsanon Suddhacitto (Kamolsubhapiroj)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Phongprabhakorn Visuddhiñāṇamedhī, Ph.D.
B.A. (Comparative Philosophy), M.A. (Indian Philosophy and Religion), Ph.D (Indian Philosophy and Religion)

: Asst. Prof. Dr. Suthep Saraban, B.A. (Religion),
M.Ed. (Curriculum and Instruction), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : November 28, 2018

Abstract

This research had 3 purposes: 1) to study the policy of the construction and renovation of the governor monks in Chiang Khong District, Chiang Rai Province, 2) to study problems and obstacles in the construction and renovation of the governor monks in Chiang Khong District, Chiang Rai Province, and 3) to study the guideline to develop the construction and renovation of the governor monks in Chiang Khong District, Chiang Rai Province.

This is a qualitative research using in-depth structured interview with key informants in accordance with research's purposes including closed-end and opened-end questions, as well as focus group discussion.

Sample size was 30 monks divided into 2 groups: 1) 15 Key informants i.e. 9 governor monks in Chiang Khong District, Chiang Rai Province, 4 community leaders in Chiang Khong District, Chiang Rai Province and 2 officers from the government agency related to the construction and renovation in Chiang Khong District, Chiang Rai Province and 2) 15 governor monks and related persons in Chiang Khong District, Chiang Rai Province in the Focus Group.

The research revealed that the policy of construction and renovation of the governor monks in Chiang Khong District, Chiang Rai Province are mostly determined by the abbots and lay ministries. Thus, there were problems in management and construction and renovation from the past until present, namely, 1) non-organized and categorized storage of materials, 2) borrowing materials of the villagers in the community borrowed from the temples are not returned in full quantity, 3) funding

for construction or renovation, 4) the contractors issued the bills under the temple's name in order to get a credit from the shop, 5) abandon of construction or renovation or the work was not in accordance with the plan and 6) judgment and management are on a single side.

Problem solving and development are: 1) categorize the materials to be stored as well as labelling them with numbers and temple's name, 2) apply a written borrowing system with the signature of borrower and returner as well as clearly indicating borrowing and returning date, 3) let villagers participate in the brainstorming, decision-making, benefit receiving, and evaluation in all matters, 4) report the police or prosecute the contractors if they open the bills under the temple's name to get credit from the shop, 5) make a written contract or agreement identifying the punishment of the contractor who abandon the work clearly, such as fines or agreement termination. If the construction cost is high, up to millions of Baht, it will be necessary to solve the problem by the lawsuit in the future, and 6) create awareness of involved persons i.e. members of committee and villagers, to have volunteer mind. Lack of volunteer mind will make a person doesn't have any concern on the temple's assets as if they were their own assets.

Development guideline in the future is to apply the borrowing and returning system for the temple's materials obtained from this research to other interesting temples in Chiang Khong District, Chiang Rai Province so that the management of temple objects can be systematic and the problem of the materials is not returned in the full quantity can be reduced, and to apply a computer program for the borrowing and returning of materials by categorizing them and applying barcode system for convenience and cursoriness of borrowing – returning.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ตั้งแต่ช่วงเริ่มดำเนินการ และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิทยานิพนธ์ จนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ ซึ่งขอระบุนามไว้เพื่อแสดงความขอบคุณดังต่อไปนี้

ขอขอบคุณ พระมหาพงษ์ประภากรณ์ วิสุทธินาถเมธี, ดร. เลขาธิการหลักสูตรมหาบัณฑิตและดุสิตบัณฑิต ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.สุเทพ สารบรรณ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำที่สำคัญสละเวลาช่วยเหลือให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษางานวิจัยอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา คณาจารย์บัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะ พระครูวรธรรมวิฑูรย์, ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตบัณฑิตศึกษา ดร.ชูชาติ สุทธะ เลขาธิการบัณฑิตศึกษา เจ้าหน้าที่ห้องสมุด เจ้าหน้าที่ทุกรูป/คนที่อนุเคราะห์ สนับสนุนเวลา สถานที่ อุปกรณ์ แบ่งเบาภาระงานให้ผู้วิจัย สามารถทำการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ พระครูโสภณปริยัติสุธี, รศ.ดร. รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา, พระรัตนมณี, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ผศ.ดร.ประยงค์ จันทร์แดง ผู้ช่วยคณบดีคณะรัฐศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และ ผศ.จักรแก้ว นามเมือง อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ที่ช่วยให้คำแนะนำ ตรวจสอบเครื่องมือวิจัยช่วยสร้างเครื่องมือวิจัยอย่างต่อเนื่อง ขอชื่นชมและขอบใจ เป็นอย่างยิ่งกับผู้ที่ช่วยพิมพ์ข้อมูลวิจัย วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยน้ำใจเอื้อเฟื้อตลอดระยะเวลาในการทำวิจัย

ขอขอบคุณ พระเดชพระคุณพระครูบวรรัตนธรรม เจ้าคณะอำเภอเชียงของ และ พระครูภัทรวรคุณ รองเจ้าคณะอำเภอเชียงของ ที่ให้โอกาสสัมภาษณ์เก็บข้อมูล พร้อมด้วยทีมงานผู้ให้สัมภาษณ์ และผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มทุกรูป/คน ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลงานวิจัย

กุศลใดที่เกิดขึ้น กำลังแรงใจจากบิดามารดาผู้ให้กำเนิด และขอความดีงามอันเกิดจากงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขออุทิศบุญอันยิ่งซึ่งพระรัตนตรัย ได้แก่ พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า และท่านผู้มี อุปการคุณ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย จงมีความสุข ความเจริญ และเป็นกุศลबारมีสู่พระนิพพาน “นิพพานปัจจุโย โหตุ”

พระพจนานนท์ สุทธิจิตโต (กมลศุภไพโรจน์)

๑๔ กันยายน ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ.....	๓
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๑๐
๑.๘ กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๑๓
๑.๙ ประโยชน์ที่ได้รับ	๑๓
บทที่ ๒ การพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ.....	๑๔
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	๑๔
๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนา	๑๔
๒.๑.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	๑๖
๒.๑.๓ แนวคิดทฤษฎี ๔M.....	๑๘
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์	๑๙
๒.๒.๑ ความหมายของการบริหารกิจการคณะสงฆ์	๑๙

๒.๒.๒ ประเพณีของการบริหารกิจการคณะสงฆ์.....	๒๐
๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับด้านสาธารณูปการ	๓๓
๒.๓.๑ ความหมายของสาธารณูปการ	๓๓
๒.๓.๒ การควบคุมและส่งเสริมการสาธารณูปการ.....	๓๕
๒.๓.๓ ความมุ่งหมายของการสาธารณูปการ	๓๗
๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัด	๔๐
๒.๔.๑ ความหมายของวัด	๔๐
๒.๔.๒ ประเพณีของวัด.....	๔๑
๒.๔.๓ ประวัติการสร้างวัดในประเทศไทย	๔๑
๒.๕ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ	๔๒
๒.๕.๑ ความหมายของพระสังฆาธิการ	๔๒
๒.๕.๒ ความสำคัญของพระสังฆาธิการ.....	๔๓
๒.๕.๓ การแต่งตั้งและถอดถอนพระสังฆาธิการ.....	๔๔
๒.๕.๔ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการ	๔๘
๒.๖ ข้อมูลอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	๕๒
๒.๖.๑ ประวัติย่อ	๕๒
๒.๖.๒ การปกครองคณะสงฆ์อำเภอเชียงของ.....	๕๒
๒.๖.๓ ที่ตั้งและอาณาเขต	๕๕

บทที่ ๓ ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ

ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.....	๕๖
๓.๑ แนวทาง/นโยบายปัจจุบันของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.....	๕๖
๓.๒ ปัญหา/อุปสรรคในการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	๖๐
๓.๓ แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	๖๓
๓.๔ ข้อเสนอจากการสัมภาษณ์.....	๖๗

บทที่ ๔ แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ

ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.....๗๐

๔.๑ ผลการศึกษาจากการสนทนากลุ่ม (FOCUS GROUP) ๗๐

๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ๗๘

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ๘๐

๕.๑ สรุปผลการวิจัย ๘๐

๕.๒ อภิปรายผล ๘๒

๕.๓ ข้อเสนอแนะ ๘๖

บรรณานุกรม..... ๘๗

ภาคผนวก ๙๔

ภาคผนวก ก ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์/แบบสนทนากลุ่ม ๙๕

ภาคผนวก ข รายนามผู้ให้สัมภาษณ์/ รายนามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม/

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบสภาพเครื่องมือ/

แบบประเมินสภาพเครื่องมือรูปแบบ IOC๑๐๓

ภาคผนวก ค หนังสือออกในการดำเนินการวิจัย.....๑๒๒

ภาคผนวก ง ภาพถ่ายผู้ให้สัมภาษณ์/ภาพถ่ายผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม๑๓๕

ประวัติผู้วิจัย ๑๔๕

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

๑ แสดงจำนวนตำบลและจำนวนวัดในอำเภอเชียงของ ๕๔

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

๑	แผนที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	๕๕
๒	บัตรยืม-คืน	๗๓

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
๑ กรอบแนวคิดการวิจัย	๑๓
๒ การปกครองคณะสงฆ์อำเภอเชียงของ	๕๒
๓ แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายกับการวิเคราะห์ SWOT	๖๘
๔ วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย กับทฤษฎี ๔M	๖๙
๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๗๔

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่อยู่เคียงคู่สังคมไทยมาเป็นเวลาอันยาวนาน มีความเจริญและเสื่อมความนิยมไปบ้างตามกาล ความเจริญทางวัตถุที่แพร่เข้ามาสู่สังคมไทยมีเพิ่มมากขึ้น ประชาชนเริ่มให้ความสำคัญพร้อมกับนิยมชมชอบ อีกทั้งยังเป็นสิ่งบ่งบอกถึงฐานะ ความมั่นคง เกียรติยศ และอื่นๆ ในด้านพระพุทธศาสนาเองก็มีการก่อสร้างเพื่อบ่งบอกถึงฐานะของวัด ผู้ให้ความอุปถัมภ์ ความสามัคคีของชุมชนในขอบเขตการบริการของวัด สิ่งก่อสร้างจึงเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความเจริญและความเสื่อมของสังคมอีกด้านหนึ่ง

วัด เป็นหน่วยงานปกครองและหน่วยงานดำเนินการกิจการคณะสงฆ์ และกิจการพระพุทธศาสนา ที่สำคัญที่สุด และเป็นฐานอันสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา เป็นองค์กรหลักในการปกครองคณะสงฆ์ หลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ เกี่ยวกับวัด ทรงตราไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งสิ้น เช่นเดียวกับบทบัญญัติว่าด้วยมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นสถาบันหรือองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือบุคคลตามกฎหมาย ตามความในมาตรา ๓ วรรคสอง และมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่) พ.ศ. ๒๕๓๕ วัดจึงได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่น ๆ วัดทั้งหลายย่อมมีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ในการต่าง ๆ เองมิได้ จำเป็นต้องมีผู้แทน เพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือแสดงเจตนาแทน ดังเช่นบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา ๓ วรรคสามว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” ดังนั้น เจ้าอาวาสเป็นทั้งผู้ปกครองวัดตามความในมาตรา ๓๖ และเป็นผู้แทนวัดตามความในมาตรา ๓ วรรคสาม ทั้งเป็นฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา ดังความแห่งมาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ว่า ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งในการดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ และไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา” เพราะเหตุนี้ ตำแหน่งเจ้าอาวาสจึงเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญยิ่ง^๑

สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งสำหรับการบริหารวัดที่มหาเถรสมาคมกำหนดขึ้นนั้นมี ๖ ประการ คือ การปกครองคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

^๑ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปยุโธ), การคณะสงฆ์และการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๖.

การสาธารณสุข และการสาธารณสุขสงเคราะห์^๒ ที่ถือเป็นงานหลักที่คณะสงฆ์ไทยต้องดูแล งานแต่ละงานมีปัญหาที่ต้องแก้ไขที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะปัญหาการบริหารด้านสาธารณสุขการ ซึ่งมีปัญหามากบ้างน้อยบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของวัด ชุมชนที่แวดล้อมและความสามารถของผู้บริหาร คือ เจ้าอาวาส

พระสงฆ์ได้สร้างประโยชน์ต่อสังคมไทย เช่น การเผยแผ่อบรมศีลธรรม จริยธรรม การจัดการศึกษา และการสงเคราะห์ประชาชน รวมถึงพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านให้ดีขึ้น กล่าวได้ว่า ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันพระสงฆ์ได้เข้ามาช่วยเหลือและดำเนินการอันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านค่อนข้างมาก จนทำให้ชาวบ้านเกิดความศรัทธา และเชื่อมั่นพร้อมทั้งฝากความหวังไว้กับพระสงฆ์ โดยเฉพาะเรื่องของการบริหารจัดการวัด จะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี คือ ยึดธรรมประจำใจ และมีประเพณีปฏิบัติ คือ มุ่งบำเพ็ญประโยชน์สุขส่วนรวม เมื่อผู้นำพระสงฆ์ประพฤติธรรม สังคมส่วนรวมก็จะอยู่เป็นสุข ซึ่งงานสาธารณสุขการจัดเป็นงานหนึ่งของเจ้าอาวาสในงาน ๖ ด้านงานสาธารณสุขการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างการบูรณะซ่อมแซม ปฏิสังขรณ์ เสนาสนะภายในวัด รวมถึงระบบการจัดเก็บรักษาวัสดุ/อุปกรณ์ของวัดด้วย

เชียงของ เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเชียงราย โดยมีการปกครองพุทธจักรในภาคส่วนแบ่งออกเป็นการปกครองย่อย ๙ ตำบล ๕๖ วัด^๓ เมื่อในสมัยรัชกาลที่ ๑-๕ เมืองเชียงของขึ้นตรงต่อหัวเมืองน่าน ภายใต้การปกครองของเทศสยาม จนกระทั่งในสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ราวพุทธศักราช ๒๔๒๓ ได้เป็นเมืองบริวาร หนึ่งใน ๕ หัวเมือง อันประกอบด้วย เมืองฝาง เมืองพะเยา เมืองเชียงราย เมืองเชียงแสน เมืองเชียงของ ต่อมาปีพุทธศักราช ๒๔๕๓ รัชกาลเดียวกัน ทรงโปรดให้มีการปกครองมณฑลพายัพขึ้นได้ยกเมืองเชียงของขึ้นเป็นเมืองจัตวา รวมอยู่ในมณฑลพายัพ มีศูนย์กลางอยู่เมืองเชียงใหม่ และให้เชียงของเป็นอำเภอหนึ่งของเมืองเชียงราย เจ้าจิตตวงศ์ เจ้าเมืองเชียงของ ขณะนั้น ได้รับพระราชทานสัญญาบัตร ให้เป็นพระยาจิตตวงศ์วรยศรังสี และเป็นนายอำเภอคนแรกของอำเภอเชียงของ^๔ เจ้าแต่ละองค์ ล้วนแต่นับถือเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น จึงนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองทั้งศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิตประจำวันของชาวเมืองซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น เมื่อกาลเวลาผ่านไป บ้านเมืองได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติบ้าง ภัยจากสงครามการเมืองบ้าง บางช่วงถึงกับต้องกลายเป็นเมืองร้างไป รวมถึงวัดวาอารามต่าง ๆ ก็ต้องถูกทิ้งร้างไปตามกาลเวลาตามสถานการณ์ ซึ่งในปัจจุบันยังสามารถมองเห็นหลักฐานร่องรอยได้ในหลาย ๆ พื้นที่ เช่น วัดพระธาตุห้าเจดีย์ พระธาตุศรีลานนา พระธาตุรัตนคีรี ศรีชนคร พระธาตุยาม่อน เป็นต้น ล้วนยังมีหลักฐานร่องรอย เช่น อิฐเก่า ภาชนะดินเผาโบราณ พระพุทธรูปเก่าแก่ เป็นต้น จากข้อมูลสถิติของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงราย ในปี

^๒ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการบริหารศึกษาคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๓ .

^๓ กรมการศาสนา, พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๖๕ .

^๔ ขุนภูวนพิเลชกิจ, ประวัติการสร้างเมืองเชียงของ (เจ้าหนานบุษรศ จิตตางกูร) พ.ศ. ๒๔๔๘, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://moohao.blogspot.com> [๒ ก.ย. ๒๕๖๐].

พ.ศ. ๒๕๖๐ ล่าสุดพบว่ามียัดร้าง มากถึง ๑๔๒ วัด ที่ยังไม่ได้รับการฟื้นฟู บางส่วนก็ถูกบุกรุกครอบครองโดยชาวบ้านไปแล้ว หรือบางส่วนก็จัดสรรให้เช่าในราคาถูกเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ และให้นำเงินที่จัดเก็บได้มาบำรุงพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการป้องกันการบุกรุกพื้นที่วัดร้างไปใช้ประโยชน์ส่วนตน

และปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การบริหารด้านสาธารณูปการแต่ละวัดในอำเภอเชียงของ ยังมีการจัดเก็บรักษาศาสนวัตถุที่ไม่เป็นระบบระเบียบ และปัญหาเรื่องเงินทุนที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ปัญหาแบบแผนและการก่อสร้างที่ ปัญหาการทิ้งงานของผู้รับเหมา เป็นต้น จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยอยากศึกษาถึงแนวทาง การพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ทั้งนี้ เพื่อใช้ข้อที่ค้นพบเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของวัดในอำเภอเชียงของ อันจะส่งผลไปถึงการพัฒนาปรับปรุงให้เกิดคุณภาพ ประสิทธิภาพงานของพระสังฆาธิการ และของบุคลากรภายในวัดต่อไป

๑.๒ วัดอุปประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวนโยบายในการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ นโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณูปการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๓.๒ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๑.๓.๓ เพื่อต้องการทราบแนวทางการพัฒนาในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณูปการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ว่ามีแนวทางเหมือนหรือต่างกัน อย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑) นโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณูปการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๒) ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของ พระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๓) แนวทางการพัฒนาในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณูปการในอำเภอ เชียงของ จังหวัดเชียงราย

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาและสำรวจภาคสนามในพื้นที่ที่เลือกเป็นกรณีศึกษาโดยมีเงื่อนไข คือ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ได้แก่

- ๑) ตำบลเวียงเขต ๑
- ๒) ตำบลเวียงเขต ๒
- ๓) ตำบลสถาน
- ๔) ตำบลศรี
- ๕) ตำบลบุญเรือง
- ๖) ตำบลห้วยซอ
- ๗) ตำบลศรีดอนชัยเขต ๑
- ๘) ตำบลศรีดอนชัยเขต ๒
- ๙) ตำบลริมโขง

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ได้แก่ พระสังฆาธิการ ในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีจำนวน ๓๐ รูป/คน โดยกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวนทั้งสิ้น ๑๕ รูป/คน แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มที่ ๑ พระสังฆาธิการ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน ๙ รูป
- กลุ่มที่ ๒ ผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน ๔ คน
- กลุ่มที่ ๓ หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณูปการ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน ๒ คน

๒) ผู้สนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้แก่ พระสังฆาธิการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ รูป/คน

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ การพัฒนา หมายถึง การทำให้เจริญ (Development) แปลว่า การเปลี่ยนแปลง ที่เล็กละเอียด โดยผ่านลำดับขั้นต่าง ๆ ไปสู่ลำดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ ดีขึ้นและเหมาะสมไปกว่าเดิม

๑.๕.๒ พระสังฆาธิการ หมายถึง พระสงฆ์ผู้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอของ จังหวัดเชียงราย ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส

๑.๕.๓ การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานหรือการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่คณะหรือองค์กรต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามนโยบาย และวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น ๆ ด้วยดีมีประสิทธิภาพ

๑.๕.๔ การสาธารณูปการ หมายถึง ๑) ศาสนวัตถุ ได้แก่ พระพุทธรูป สิ่งของ/เครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เต้นท์ แก้วน้ำ ฯลฯ รวมถึงระบบการจัดเก็บรักษา ๒) ศาสนสถาน ได้แก่ วิหาร โบสถ์ เจดีย์ กุฏิ ศาลาการเปรียญ หอฉัน หอระฆัง สุขา ฯลฯ

๑.๕.๕ กิจการคณะสงฆ์ หมายถึง การกิจหน้าที่ที่พระสังฆาธิการจะต้องกระทำ ๖ ด้าน คือ ๑) การปกครอง ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ ๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕) การสาธารณูปการ ๖) การสาธารณสงเคราะห์

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ เอกสาร

อมร รักษาสัตย์ และ ชัตติยา กรรณสูต กล่าวไว้ใน หนังสือทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ ไว้ว่า คำว่าพัฒนาว่าหมายถึงการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ (qualitative changes) ส่วนการแปลงรูป (transformation) เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของตัวกระทำการ (environmental changes) ซึ่งนอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพและปริมาณ เช่น การคมนาคมของประเทศไทยเมื่อเริ่มแรกได้มีการใช้รถเทียมม้า แล้วปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยใช้เครื่องจักรไอน้ำมาทำรถไฟ และค่อย ๆ ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ๆ เรื่อยยิ่งขึ้น ๆ การเปลี่ยนแปลงจากม้ามาเป็นรถไฟหรือเป็นรถยนต์ หรือเครื่องบิน จนเป็นจรวดก็ดี นับได้ว่าเป็นการพัฒนา

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวไว้ในหนังสือ พุทธวิธีบริหาร ว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรม สองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสงฆ์ขึ้น เมื่อมีพระสงฆ์ขึ้นเป็นสมาชิก ใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์^๕

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ขยมงคล)^๖ กล่าวไว้ในหนังสือ การบริหารวัด ไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การปกครอง (Government) การดูแลรักษาหมู่คณะ และการดำเนินงานหรือการ

^๕ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓.

^๖ พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ขยมงคล), **การบริหารวัด**, (นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๖.

จัดการ (Management) กิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่คณะ หรือองค์การต่าง ๆ ได้สำเร็จลุล่วงตามนโยบาย (Policy) และวัตถุประสงค์ (Purpose/Objective) ขององค์การนั้น ๆ ด้วยดีมีประสิทธิภาพ (Efficiency)

พระเมธีธรรมมารถ (ประยูร ธมฺมจิตโต)^๗ ได้กล่าวถึง การปรับระบบบริหารองค์การชาวพุทธไว้ ในหนังสือเรื่องพระพุทธศาสนา ในยุคโลกาภิวัตน์ว่า การบริหารองค์การชาวพุทธควรกระจายอำนาจให้มากขึ้น แม้แต่การปกครองคณะสงฆ์ก็ไม่จำเป็นต้องเลียนแบบระบบราชการที่ซึกซึ้งไม่ทันการและคณะสงฆ์ อาจจะคิดระบบการปกครองให้มุ่งพัฒนาให้วัดแต่ละวัด ให้เข้มแข็งเป็นที่พึ่งของชุมชนอย่างแท้จริง จากนั้นวัดทั้งหลายก็ต้องสร้างเครือข่ายโยงใยร่วมกันทำงานทั่วประเทศ ทั้งพยายามลดขั้นตอนสายบังคับบัญชาที่ซ้ำซ้อนไม่ทันการ โดยปรับปรุงระบบพระสังฆาธิการหรือทำเอนจิเนียริงให้กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับชั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปถึงเจ้าอาวาส

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^๘ ได้กล่าวไว้ในหนังสือการปกครองคณะสงฆ์ไทย ว่า การปกครอง คือ การบริหาร วางระเบียบกฎเกณฑ์ให้สมาชิกของสังคมได้อยู่ร่วมกันทำหน้าที่อย่างปกติสุข รวมทั้งหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการให้บริการแก่ประชาชน ให้เกิดการอยู่ร่วมกันและปฏิบัติตามแนวนโยบายของรัฐอย่างถูกต้อง ตลอดจนการพยายามสร้างรูปแบบ การปกครองที่จะกำจัดคนเลวให้น้อยที่สุด โดยพยายามให้เกิดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยไม่มีการใช้อำนาจหรือการลงโทษมาบังคับให้ทำหรือปฏิบัติตาม

๑.๖.๒ งานวิจัย

พระมหาชวลิต ชาติเมธี (คงแก้ว)^๙ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดภูเก็ต พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๓.๔๔ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุสามเณรมีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต ในด้านการปกครอง และด้านการสาธารณูปการอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศาสนศึกษา ด้านการสาธารณสงเคราะห์

^๗ พระเมธีธรรมมารถ (ประยูร ธมฺมจิตโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, หน้า ๗๖.

^๘ คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๖.

^๙ พระมหาชวลิต ชาติเมธี (คงแก้ว), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

พระมหามณเฑียร วรธมโม (ซ้ายเกลี้ยง)^{๑๐} ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย ๓.๔๐ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศาสนศึกษาและด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับด้านอื่น ๆ คือ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการปกครอง ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดพังงา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล คือ ตำแหน่งพระสังฆาธิการอายุ จำนวนพรรษา วุฒิทางการศึกษาสายสามัญวุฒิทางการศึกษาทางธรรม และวุฒิทางการศึกษาทางเปรียญธรรม พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุและจำนวนพรรษต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสังฆาธิการที่มีตำแหน่ง วุฒิทางการศึกษาสายสามัญวุฒิทางการศึกษาทางธรรม และวุฒิทางการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระมหากำพล คุณงกรโ^{๑๑} ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชน ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อบทบาทของพระสงฆ์ทุกด้านในระดับมาก โดยเห็นว่าพระสงฆ์ทำบทบาทในด้านภาวะผู้นำมากที่สุด รองลงมาคือด้านการให้การศึกษาด้านการเผยแผ่ธรรมะและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปโภคและระบบนิเวศ และด้านการให้ความรู้ด้านการปกครองและกลุ่มพระสงฆ์มีความพึงพอใจต่อบทบาทของพระสงฆ์เองทุกด้านในระดับมาก โดยเห็นว่า กลุ่มพระสงฆ์มีบทบาทในด้านภาวะผู้นำเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือด้านการให้การศึกษาด้านการเผยแผ่ธรรม ด้านสาธารณูปโภคและระบบนิเวศ และด้านการให้ความรู้ด้านการปกครอง กลุ่มพระสงฆ์มีความเข้าใจในการอบรมหลักธรรมคำสั่งสอนที่พุทธศาสนิกชนควรทราบในระดับมาก

พระมหาภัทรภูวนัย ภทฺทภูริ (ยิ้มเกิด)^{๑๒} ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ของพระราชปัญญาเวที (ริด ริดเวที)” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของพระราชปัญญาเวที สามารถสังเคราะห์เข้าในหลักการบริหารกิจการคณะทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ที่โดดเด่น กล่าวคือ การมีวิสัยทัศน์และการสร้างแรง

^{๑๐} พระมหามณเฑียร วรธมโม (ซ้ายเกลี้ยง), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

^{๑๑} พระมหากำพล คุณงกรโ, “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชน ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

^{๑๒} พระมหาภัทรภูวนัย ภทฺทภูริ (ยิ้มเกิด), “ศึกษาบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ของพระราชปัญญาเวที (ริด ริดเวที)”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

บันดาลใจ ซึ่งนับได้ว่าการปฏิบัติงานในแต่ละด้านดังกล่าวของพระราชปัญญาเวที มีส่วนในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของสังคมที่สำคัญอีกแรงหนึ่ง รวมทั้งยังมีรูปแบบในการปฏิบัติงานที่สามารถนำไปประยุกต์ให้เข้ากับหลักทฤษฎีตะวันตกและหลักพุทธวิธี กล่าวคือ พระราชปัญญาเวทีได้ใช้หลักในการบริหารจัดการองค์กรในรูปแบบของระบบเปิดและการมีความพยายามที่จะสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ขึ้นเอง

พระปลัดสัมฤทธิ์ เทวธมโม (เปจิตตัง)^{๑๓} ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทภารกิจพระสังฆาธิการผู้ทรงสมณศักดิ์ในจังหวัดขอนแก่นที่มีต่อการพัฒนาสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทตามภารกิจ ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ

พระมหาสมชาย เอี่ยมสอาด^{๑๔} ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของวัดพัฒนาตัวอย่างในการช่วยเหลือสังคม: ศึกษาเฉพาะกรณีของวัดในกรุงเทพมหานครกับวัดในภาคกลาง เป็นแนวทางของการแสดงออกหรือปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ ที่กำหนดไว้ในตำแหน่งของพระสังฆาธิการ ทางหน้าที่การงานตามสภาพแวดล้อมของแต่ละตำแหน่งที่เป็นอยู่ เช่น พระสังฆาธิการมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ตัวอย่างด้านสาธารณูปการ การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุ เป็นต้น

พระเกษมศักดิ์ วรสุโข (อาสนะทอง)^{๑๕} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในอำเภอชุมแสงอยู่ในระดับมาทุกด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับพุทธจักรและอาณาจักร เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคม ตลอดถึงการพัฒนาศาสนา การศึกษาและอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคณะสงฆ์ โดยใช้หลักหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์

พระครูสันติธรรมมาริต (บุญชัย สนติกโร)^{๑๖} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสภาพส่วนบุคคลโดยรวม พระสังฆาธิการที่มี

^{๑๓} พระปลัดสัมฤทธิ์ เทวธมโม (เปจิตตัง), “บทบาทภารกิจพระสังฆาธิการผู้ทรงสมณศักดิ์ในจังหวัดขอนแก่นที่มีต่อการพัฒนาสังคมไทย”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

^{๑๔} พระมหาสมชาย เอี่ยมสอาด, “บทบาทของวัดพัฒนาตัวอย่างในการช่วยเหลือสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีของวัดในกรุงเทพมหานครกับวัดในภาคกลาง.” **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๓), บทคัดย่อ.

^{๑๕} พระเกษมศักดิ์ วรสุโข (อาสนะทอง), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์”, **ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

^{๑๖} พระครูสันติธรรมมาริต (บุญชัย สนติกโร), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดราชบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

ตำแหน่งและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ พระสังฆาธิการ ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับพระสังฆาธิการที่มี อายุพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระธนดล นาคสุวณโณ (นาคพิพัฒน์)^{๑๗} ได้วิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์บุรีรัมย์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ๑. พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ๒. ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าพระสังฆาธิการที่มีอายุ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการแตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน ๓. ข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ควร มีการปกครองพระภิกษุ สามเณร ให้ปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด มีกองทุนส่งเสริมด้านการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ให้พระภิกษุ สามเณร เอาใจใส่ต่อกิจกรรม ด้านพระพุทธศาสนา ให้พระภิกษุสามเณร ดำเนินกิจการบางอย่างภายในวัดอย่างเป็นระเบียบ ดังนั้นควรให้พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ได้อบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชน และทำให้วัดมีระเบียบ มีแบบแผน ตลอดจนให้พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ดูแลสถานที่วัดให้ปราศจากอบายมุขและยาเสพติด

กฤดา มมตะขบ^{๑๘} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕” ผลการวิจัยพบว่าโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นไปตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๕๐๕ นั่นคือเจ้าอาวาสเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดและปัจจัยต่าง ๆ คือ ที่ตั้งของวัด นิการย สมณศักดิ์ ตำแหน่งทางการบริหาร การศึกษาและอายุพรรษากำหนดทัศนคติของพระสงฆ์ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดต่างกัน

กัลยา มีอยู่เต็ม^{๑๙} ได้วิจัยเรื่อง การปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่รองรับย่านร้านค้าในย่านประวัติศาสตร์เขตเมืองชั้นใน กรณีศึกษาเปรียบเทียบย่านเชียงใหม่กับย่านสำเพ็ง

^{๑๗} พระธนดล นาคสุวณโณ (นาคพิพัฒน์), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, **ปริญญาพุทธศาสนตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

^{๑๘} กฤดา มมตะขบ, “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

^{๑๙} กัลยา มีอยู่เต็ม, “การปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่รองรับย่านร้านค้าในย่านประวัติศาสตร์เขตเมืองชั้นใน : กรณีศึกษาเปรียบเทียบย่านเชียงใหม่กับย่านสำเพ็ง เขตสัมพันธวงศ์”, **วิทยานิพนธ์การวางแผนเมืองมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

เขตสัมพันธวงศ์ ผลการวิจัยพบว่า เนื่องจากทั้งสองย่านตั้งอยู่ในพื้นที่เขตเมืองชั้นในที่มีศักยภาพของระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการไม่เพียงพอและล้าสมัย ไม่สามารถรองรับ ความต้องการที่เกิดขึ้นได้ ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาการจราจรติดขัด ขยะตกค้าง รวมไปถึงการขาดแคลนที่จอดรถที่เป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบัน

จันทนา สุทธิจारी^{๒๐} ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐด้านสาธารณูปการ ศึกษาการสร้างเขื่อนเพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้า ผลการวิจัยพบว่า เนื่องจากทั้ง ๓ โครงการเป็นลักษณะของโครงการพัฒนาของรัฐ ที่กระบวนการผลิตจำเป็นต้องกระทบต่อสภาพแวดล้อมส่วนหนึ่ง ในขณะที่กระแสอนุรักษ์ปกป้องสิ่งแวดล้อม จากทั่วโลกกำลังตื่นตัวอย่างสูง เป็นลักษณะของโครงการพัฒนาที่มีกระแสของการต่อต้านคัดค้าน และกระแสสนับสนุนพร้อม ๆ กันไป สิ่งที่สำคัญคือ ผลการตัดสินใจด้านนโยบายของรัฐบาลออกมาในลักษณะที่แตกต่างกัน

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการวัดมีความสอดคล้องกัน ซึ่งผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริหารจัดการวัดที่ดีมีประสิทธิภาพควรจะต้องพัฒนาวัดและพัฒนาชุมชนควบคู่กันไป โดยใช้การโอกาสหรือช่องทางในการพัฒนาที่วัดและชุมชนมีอยู่ ก็คือ ทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติ และประเพณีวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชุมชน โดยการใช้ทรัพยากรของวัดและชุมชนให้เป็นประโยชน์และคุ้มค่า คือศรัทธาของชุมชน เน้นกิจกรรมที่มีส่วนร่วมต่าง ๆ ของทุกฝ่าย คือ วัด โรงเรียน ชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อพัฒนาวัดไปสู่เป้าหมายหลัก ในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ของวัดทั้ง ๖ ด้าน คือด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านสาธารณสงเคราะห์

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด รวมถึงการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

๑.๗.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ได้แก่ พระสังฆาธิการ ในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีจำนวน ๓๐ รูป/คน โดยกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จำนวนทั้งสิ้น ๑๕ รูป/คน แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ ๑ พระสังฆาธิการ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน ๙ รูป

^{๒๐} จันทนา สุทธิจारी, “กระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐด้านสาธารณูปการ : ศึกษาการสร้างเขื่อนเพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้า”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๕), บทคัดย่อ.

กลุ่มที่ ๒ ผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน ๔ คน

กลุ่มที่ ๓ หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณสุขการ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน ๒ คน

๒) ผู้สนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้แก่ พระสังฆาธิการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ รูป/คน

๑.๗.๒ เครื่องมือการวิจัย

๑) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยอาศัยแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย คำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด และแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group)

๒) วิธีสร้างเครื่องมือ

(๒.๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม

(๒.๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

(๒.๓) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญในการตรวจประเมินเครื่องมือวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม

(๒.๔) สร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อนำมาวิเคราะห์

๑.๗.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๑) ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้ได้ข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับด้านสาธารณสุขการ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ แนวคิดเกี่ยวกับวัด และข้อมูลอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ จากข้อมูลที่มีผู้รวบรวมไว้แล้ว ในลักษณะของตำรา เอกสารทางวิชาการ รายงาน และระบบสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต รวมถึงเอกสารของหน่วยงานราชการ และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

๒) ทำการรวบรวมแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ตามกรอบแนวคิดและขอบเขตการวิจัย

๓) ดำเนินการขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ถึงเจ้าคณะอำเภอ

เชิงของ จังหวัดเชียงราย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มจาก พระสังฆาธิการในพื้นที่ และหนังสือถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๔) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสัมภาษณ์ ตามที่กำหนดไว้

๕) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่เพื่อดำเนินการสนทนากลุ่ม

๖) นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับพระสังฆาธิการ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง และเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

๗) นำข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มมารวบรวม เพื่อวิเคราะห์เชิง พรรณนา และนำเสนอต่อไป

๑.๗.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม มาถอดเสียง และบันทึกเป็นข้อความ แล้วนำมาจำแนกเป็นประเด็น เรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่ เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย และนำเสนอต่อไป

๑.๗.๕ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑) การหาคุณภาพของแบบประเมินความสอดคล้องเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการ วิจัย คือ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตามสูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\Sigma R}{N}$$

IOC แทน ความสอดคล้อง

ΣR แทน ผลรวมของคะแนนพิจารณา

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

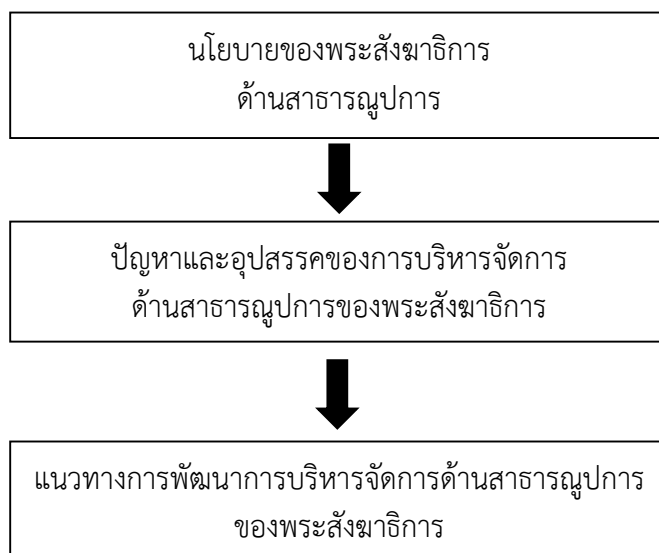
ถ้า $IOC \geq 0.50$ หมายความว่าข้อสัมภาษณ์นั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ถ้า $IOC \leq 0.50$ หมายความว่าข้อสัมภาษณ์นั้นไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ต้องปรับปรุง

๒) คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินความสอดคล้อง ของวัตถุประสงค์การวิจัยที่ผู้เชี่ยวชาญตอบ นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และนำมาหาค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC) ของโรวินลลี (Rovinall) และแฮมเบิลตัน (R.K. Hambleton) นำค่าดัชนีที่คำนวณ ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์

๑.๘ กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมา กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังนี้

แผนภูมิที่ ๑ : กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๙ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๙.๑ ได้ทราบถึงแนวนโยบายการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๑.๙.๒ ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารด้านสาธารณูปการของ พระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๑.๙.๓ ได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

บทที่ ๒

การพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของเนื้อหาดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา
- ๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์
- ๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับด้านสาธารณูปการ
- ๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัด
- ๒.๕ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ
- ๒.๖ ข้อมูลอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนา

คำว่า “พัฒนา” มาจากภาษาบาลีว่า วฑฺฒน หรือ วัฒนฺะ แปลว่า เพิ่มมากยิ่งขึ้น ส่วนอีกความหมายหนึ่ง หมายถึง “รก” ดังตัวอย่างเช่นพระบาลีว่า “น สียา โลกวฑฺฒโน” แปลว่า ไม่ควรเป็นผู้รกรกโลก คำว่า “รก” ก็มาจากคำว่า “วฑฺฒโน” หรือ “วฒน” หรือ “พัฒนา” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่า การเปลี่ยนแปลงที่ละเล็กละน้อยโดยผ่านลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิมหรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ^๑

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “การพัฒนา” ไว้ผู้ศึกษาขอนำเสนอเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒^๒ คำว่าพัฒนาไว้ว่า ทำให้เจริญ ภาษาบาลีใช้ “วฑฺฒน” ภาษาสันสกฤตใช้ “วรุณ” แปลว่า ความเจริญ

^๑ ปกรณ์ ปรียากร, ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพานิช, ๒๕๓๘), หน้า ๕.

^๒ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖), หน้า ๓๒.

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. ๒๕๓๐^๓ การพัฒนา ตามความหมายจากรูปศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรม หมายถึง ทำให้เจริญคือ ทำให้เติบโต งอกงามและมากขึ้น และการเปลี่ยนแปลงที่ละเล็กละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ไปสู่ระดับที่ขยายตัวขึ้น

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)^๔ ให้นิยามคำว่า “พัฒนา” แปลว่า “เจริญ” ตรงกับบาลีว่า “ภาวนา” เช่น การเจริญเมตตา เรียกว่า เมตตาภาวนา

พระไพศาล วิสาโล^๕ กล่าวว่า คำว่า “การพัฒนา” ตามหลักพุทธธรรม มีนัยที่ครอบคลุมไปถึงการพัฒนาตน (บุคลิกภาพ) การพัฒนาสังคม (และสิ่งแวดล้อม) การพัฒนาอารมณ (จิตใจ) และการพัฒนาด้านสติปัญญา (เชาว์ความฉลาด กุศลโอบาย) ดังนั้น ความหมายของการพัฒนา จึงมุ่งที่การพัฒนาตนเองเป็นหลักสำคัญ เพื่อให้สามารถปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมให้มีความประพฤติที่ดี เป็นสุจริตชน เป็นบัณฑิต เป็นผู้มีความฉลาดในการทำควมดีทุกอย่าง และรู้จักหลักเว้นความชั่วต่าง ๆ ที่เข้ามาสู่ชีวิตของตนเองได้ เมื่อกล่าวถึงหลักธรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนามีอยู่ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) หมด หมายถึง การฝึกหัด ขัดเกลา โดยผ่านกระบวนการฝึกควบคุม กำกับ เอาใจใส่ต่อกาย วาจา และใจ เพื่อไม่ให้ตกอยู่ในอำนาจของอารมณ์ทั้งฝ่ายดีและฝ่ายเสีย ๒) สิกขา หมายถึง วิธีการฝึกหัดพัฒนาชีวิตให้เกิดความสมบูรณ์ ได้แก่ การพัฒนาพฤติกรรมทางกาย ให้มีความงดงามมีระเบียบเรียบร้อย และสุจริต, การพัฒนาพฤติกรรมทางวาจาให้เป็นคนพูดคำสุภาพ ๓) การพัฒนาด้านจิตใจ การฝึกหัดพัฒนาตนเอง เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีคุณภาพ เพราะคนที่ฝึกฝนพัฒนาตนด้วยหลักภาวนาแล้ว ย่อมส่งผลดีตามคุณลักษณะ ๒ ประการ คือสมถภาวนา หมายถึง วิธีการฝึกจิตให้สงบระงับจากนิวรณ์ธรรม ๕ ประการ มีพยาบาท เป็นต้น และวิปัสสนาภาวนา หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงแต่ไม่ใช่ปัญญาที่เกิดจากตำรา หรือวิชาการที่เราเรียนรู้อยู่ แต่ปัญญาในที่นี้ คือ ภาวนามยปัญญา เป็นการลงมือปฏิบัติการต่อสิ่งที่เราพิจารณาอยู่นั้นด้วย

ดิเรก ฤกษ์สหาย^๖ การพัฒนา หมายถึง กระบวนการ (process) ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของกลุ่มบุคคล เป้าหมายมุ่งให้เกิดความเสมอภาค และการกระจายอย่างเป็นธรรมทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนน้อยที่สุด ทั้งนี้กระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้สามารถที่จะกำหนดทิศทางของการเปลี่ยนแปลง มีโครงสร้างและระบบที่เหมาะสม ตลอดจนการควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงได้อย่างบังเกิดผล

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี^๗ กล่าวว่า พัฒนา หมายถึง การกระทำให้เกิดขึ้น คือเปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า

^๓ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. ๒๕๓๐, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๑๙๒.

^๔ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง, พิมพ์ครั้งที่ ๓๐, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๙๒.

^๕ พระไพศาล วิสาโล, พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๓), หน้า ๖-๗.

^๖ ดิเรก ฤกษ์สหาย, การพัฒนาชนบท เน้นการพัฒนาสังคมและแนวคิดความจำเป็นพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร: [ม.ป.ท.], ๒๕๒๗), หน้า ๒.

^๗ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร: ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๖), หน้า ๑.

สมพร เทพสิทธิ์^๔ กล่าวไว้ว่า การพัฒนาเป็นการทำให้เกิดความเจริญขึ้นหรือดีขึ้น ทั้งทางด้านวัตถุ และจิตใจ จึงจะเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์ เพราะชีวิตประกอบด้วยกายและจิตใจ ฉะนั้นหากได้รับการพัฒนาจะขาดส่วนหนึ่งไป ก็ไม่สามารถที่จะเรียกว่า เป็นการพัฒนาที่ดีหรือ เป็นชีวิตที่สมบูรณ์

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์^๕ การพัฒนา คือ กระบวนการเพื่อเพิ่มความสามารถของคนส่วนใหญ่ ในอันที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนอย่างต่อเนื่อง ในกระบวนการของการพัฒนานั้น หมายถึง ๑) ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ เท่ากับความเจริญทางเศรษฐกิจ ทางสังคมเท่ากับเหตุผลและกลไกที่อำนวยให้ใช้เหตุผลในการตัดสินใจโดยสันติวิธี ๒) ความมั่นคง หมายถึงเอาความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมโดยมีลักษณะเช่นเดียวกับ ข้อ ๑ และ ๓) ความเป็นธรรม คือ ทุกคนมีส่วนร่วมและได้รับผลของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

พระมหานรงค์ จิตตโสภณ^๖ การพัฒนาของพระสงฆ์ พอดีสรุป ดังนี้ เน้นศักยภาพ ความรู้ความสามารถทางทรัพยากรท้องถิ่น ทั้งตัวบุคคล เงิน อุปกรณ์ และทรัพยากรอื่น ๆ ในการพัฒนาโดยการร่วมมือกันคิด ริเริ่มสร้างประโยชน์เพื่อความผาสุก และแก้ไขปัญหาเครื่องกีดขวางที่ก่อให้เกิดความวุ่นวาย โดยดำเนินการงานให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับชุมชนและชุมชนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม พัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์ ด้วยการมีสำนึกปฏิบัติธรรม ทำหน้าที่ให้การศึกษาทางพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน และการเป็นผู้นำในการพัฒนาชนบทในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้าเพื่อสร้างความรู้แก่ทุกเพศทุกวัยเป็นการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ที. อาร์. แบตเทน (T.R. Batten)^๗ ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาชุมชนของอังกฤษได้ให้ความหมายของคำว่า พัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนา คือการทำให้เจริญองงามสามารถเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นเพื่อความสุขของตนเองและคนรอบข้าง

๒.๑.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

การพัฒนาประเทศนั้นจะต้องมีกรอบแนวคิดทฤษฎีเป็นแนวทางในการพัฒนา ทฤษฎีการพัฒนาที่สำคัญมี ๓ ทฤษฎี^๘ คือ ทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory) ทฤษฎีพึ่งพา (Dependency Theory) ทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน (Basic Needs Theory) ดังนี้

^๔ สมพร เทพสิทธิ์, *การพัฒนาแบบยั่งยืน*, (กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์, ๒๕๓๖), หน้า ๓.

^๕ โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์, *การพัฒนาประเทศ : แนวคิดและทิศทาง*, (กรุงเทพมหานคร: ดอกเบญจ, ๒๕๓๖), หน้า ๑๔-๑๖.

^๖ พระมหานรงค์ จิตตโสภณ, *พระพุทธศาสนากับการพัฒนา*, (กรุงเทพมหานคร: มหาคุศลการณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๒๗-๒๘.

^๗ T.R. Batten, *Community and Their Development*, (London: Oxford University Press, 1959), p. 2.

^๘ ปกรณ์ ปรียากร, *ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา*, (กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพานิช, ๒๕๓๘), หน้า ๒๕-๕๐.

๑) ทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory)

ทฤษฎีนี้อาศัยทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (Neo-Classic Theory) และทฤษฎีสังคมศาสตร์ของอเมริกันมาประยุกต์เป็นกรอบการวิเคราะห์ปัญหา ซึ่งจุดเน้นของแนวคิดทฤษฎีนี้ คือ การที่จะพัฒนาประเทศให้ทันสมัยนั้น ต้องมีการดำเนินไปในทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง ความรู้สึกนึกคิด และความรู้ของคนในสังคมจะขาดด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันตลอดจนส่งผลซึ่งกันและกัน ซึ่งทฤษฎีภาวะทันสมัยจะเน้นในเรื่องต่อไปนี้ คือ

๑.๑) เน้นการสร้างความเร็วเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยอาศัยอุตสาหกรรมเป็นตัวนำในการพัฒนา

๑.๒) เน้นบทบาทของรัฐในการวางแผนจากส่วนกลาง (Top – down Planning)

๑.๓) เน้นพัฒนาสังคมเมือง (Urbanization) โดยสร้างสังคมเมืองให้ทันสมัย

๑.๔) เน้นการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ทั้งนี้เพราะทฤษฎีนี้เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม

๑.๕) เน้นการใช้ทุนเข้มข้นจากภายนอกประเทศ

๒) ทฤษฎีพึ่งพา (Dependency Theory)

ทฤษฎีนี้เกิดจากปัญหาความด้อยพัฒนาในกลุ่มประเทศละตินอเมริกา โดยเป็นการศึกษาถึงปัญหาการเหง้าของความด้อยพัฒนาในประเทศโลกที่สาม โดยมีขอบข่ายที่ ครอบคลุมถึงการ พัฒนาแบบพึ่งพา (Self-dependency) ชาตินิยม (Nationalism) โครงสร้างนิยม (Structuralism) และพัฒนานิยม (Developmentalism) แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่ต่อต้าน ลัทธิจักรวรรดินิยม (Imperialism) ซึ่งนักพัฒนาของประเทศด้อยพัฒนาและประเทศที่มีความเจริญ แล้วต่างก็พยายามหา ความหลุดพ้นจากสภาพความด้อยพัฒนา โดยการปรับปรุงโครงสร้าง ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมืองระหว่างประเทศที่พัฒนาและประเทศที่ด้อยพัฒนา การปรับปรุง ความสัมพันธ์ทางการผลิต เพื่อเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงทางคุณภาพของเศรษฐกิจและสังคม ใหม่ Frank, Cardose, Doossantos ได้เสนอแนวคิดทฤษฎีพึ่งพาเอาไว้ดังนี้ คือ

๒.๑) ถ้าพัฒนาตามทฤษฎีภาวะทันสมัย ประเทศตะวันตกที่เจริญจะเป็นศูนย์กลางทุกอย่าง ในขณะที่ประเทศด้อยพัฒนาจะเป็นบริวาร หรือต้องพึ่งพาทายนอกอยู่ตลอดเวลา

๒.๒) ควรมีการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคมเสียใหม่ เพื่อที่จะนำไปสู่การกระจายผลของการพัฒนาอย่างเป็นธรรม

๒.๓) กระบวนการที่สามารถกระทำได้คือ การลดการพึ่งพาจากภายนอก และ การที่ประเทศพยายามเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งตนเองให้มากขึ้น^{๑๓} ทฤษฎีพึ่งพานี้ นักวิชาการมิได้เสนอแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน

๓) ทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน (Basic Needs Theory)

เกิดจากแนวคิดของนักวิชาการกลุ่ม องค์การกรรมระหว่างประเทศ (ILO = International Labour Organization) และนักเศรษฐศาสตร์ เช่น ดัดเลย์ ซีเยร์, (Duley Seer) พอลส ทริทเทิน (Pual Streeten), กุนนาร์ ไมด์ดัล (Gunnar Myrdal) ซึ่งเรียกร้องให้มีการ ดำเนินการวิเคราะห์เพื่อกำหนดเงื่อนไขทางสังคมและการจัดเตรียมสถาบันต่าง ๆ ก่อนการพัฒนา

^{๑๓} กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ, การพึ่งตนเองศักยภาพในการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๓๐), หน้า ๖.

ตามทฤษฎีนี้แนวทางการพัฒนามาจากกรอบความคิดในการวางแผนจากส่วนกลาง ไปสู่การวางแผนจากระดับล่าง (bottom – up planning) ตามความต้องการความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประเทศ จุดเน้นสำคัญของทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน คือ

๓.๑) เน้นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการที่จำเป็นพื้นฐานของประชาชน

๓.๒) เน้นการกระจายอำนาจ (Decentralization) และความเจริญไปยังพื้นที่เป้าหมายอย่างทั่วถึง

๓.๓) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาคเกษตรกรรม และพื้นที่ชนบทมาก

๓.๔) สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology)

๓.๕) เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ของประเทศ

๓.๖) เน้นการพัฒนาทุก ๆ ด้านไปพร้อม ๆ กันแบบบูรณาการ (Integration) ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การบริหาร ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

๓.๗) สนับสนุนการใช้แรงงาน และทุนภายในประเทศ (Labour & Capital)

๓.๘) เน้นการมีส่วนร่วม (Participation) ของประชาชนในชุมชน^{๑๔}

๒.๑.๓ แนวคิดทฤษฎี ๔M

เมื่อกล่าวถึงคำว่า การบริหาร (Administration) มีนักบริหารและวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การบริหารไว้ต่างกัน ตามทัศนะของแต่ละบุคคล ดังนี้

เกษม จันทรแก้ว^{๑๕} ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะการดำเนินการนำวัตถุดิบสู่ระบบด้วยระบบกระบวนการผลิตจนได้ผลผลิตตามที่กำหนดไว้ การบริหารจึงเป็นการดำเนินการให้ทุกโครงการทำหน้าที่สัมพันธ์กัน เป็นเรื่องยากที่จะทำให้เกิดการผสมผสานกันถ้าไม่วางแผนการดำเนินการที่ดี ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่วางแผนบริหารอย่างไร อย่างไรก็ดี ผู้บริหารมีหน้าที่อำนาจการ (Directing) ตามอำนาจหน้าที่จากหน่วยงาน (Organizing) ที่เป็นผู้รับผิดชอบควบคุม (Controlling) ในการนำแผนงาน (Planning) ที่ได้กำหนดไว้แล้วไปดำเนินการร่วมกันทรัพยากร (Assembling Resource) ทำให้การผลิตหรือการใช้ปัจจัยการบริหาร (ได้แก่ คน งบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ สวัสดิการ ฯลฯ) ก่อให้เกิดผลผลิตขั้นสุดท้าย

วิโรจน์ สารัตนะ^{๑๖} ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่หลักทางการบริหารอย่างน้อย ๔ ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะให้มีการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

^{๑๔} แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://thidaratoo.wordpress.com> [๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙].

^{๑๕} เกษม จันทรแก้ว, *โครงการสหวิทยาการบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ๒๕๔๐), หน้า ๕๑๒ – ๕๒๔.

^{๑๖} วิโรจน์ สารัตนะ, *การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์องค์การศึกษาไทย*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์พิสูทธิ์, ๒๕๔๕), หน้า ๓ – ๕.

วิเชียร วิทยอุดม^{๑๗} กล่าวว่า ทรัพยากรในการบริหาร (management resources) ว่า โดยทั่วไป ทรัพยากรในการบริหารหรือปัจจัยในการบริหารที่สำคัญมีอยู่ ๔ ประการ ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และการบริหาร (Management) หรือเรียกสั้น ๆ ว่า ๔M ทรัพยากรในการบริหาร หรือปัจจัยในการบริหารเหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็น หรือเป็นพื้นฐานในการบริหารที่จะขาดเสียมิได้ ถ้าขาดเสียแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการบริหารราชการ หรือการบริหารธุรกิจก็ตาม งานก็ไม่สามารถดำเนินไปได้ด้วยดี

ทรัพยากรในการบริหาร (management resources) หรือที่เรียกว่า ๔M นั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑) คนหรือบุคคล (Man) เป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารงาน หน่วยงาน หรือองค์การต่าง ๆ จำเป็นต้องมีคนที่ปฏิบัติงาน ผลงานที่ดีจะออกมาได้ต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณภาพ และมีความรับผิดชอบต่อองค์การหรือหน่วยงานนั้น ๆ

๒) เงิน (Money) หน่วยงานจำเป็นที่จะต้องมีงบประมาณ เพื่อการบริหารงานหากขาดงบประมาณ การบริหารงานของหน่วยงานก็ยากที่จะบรรลุเป้าหมาย

๓) ทรัพยากรหรือวัสดุ (Material) การบริหารจำเป็นต้องมีวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหาร หากหน่วยงานขาดวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหารแล้วก็จะย่อมจะเป็นอุปสรรค หรือก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน

๔) การบริหารจัดการ (Management) เป็นภารกิจของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาโดยตรง คือเป็นกลไก และตัวประสานที่สำคัญที่สุดในการประมวล ผลักดันและกำกับปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง ๓ ประการ ให้สามารถดำเนินไปได้โดยมีประสิทธิภาพจนบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานตามที่ต้องการ

กล่าวได้ว่า การบริหารจัดการทุกประเภทนั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัย หรือทรัพยากรทางการจัดการที่สำคัญ ได้แก่ คนหรือบุคคล (Man) เงิน (Money) ทรัพยากรหรือวัสดุ (Material) และการบริหารจัดการ (Management) หรือที่เรียกลำดับ ๆ ว่า ๔M นั้นเอง

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

๒.๒.๑ ความหมายของการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ผู้วิจัยได้ศึกษาคำว่า “การบริหาร” ได้มีหน่วยงาน และนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายลักษณะโดยมีผู้ศึกษาค้นคว้าไว้พอที่จะยกมากล่าวพอสังเขป ดังนี้

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต)^{๑๘} การปกครองคณะสงฆ์หรือสถาบันสงฆ์ในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธเจ้าจะทรงดูแลด้วยพระองค์เองทรงอยู่ในฐานะประมุข และทรงให้ความสำคัญในเรื่องของความเสมอการบัญญัติสิกขาบทต่าง ๆ พระองค์จะทรงทำท่ามกลางสงฆ์สังฆกรรมต่าง ๆ ที่กระทำได้ต้องได้รับเสียงเอกฉันท์จากคณะสงฆ์จึงจะสามารถดำเนินต่อไป ทำให้พระพุทธศาสนาเผยแผ่

^{๑๗} วิเชียร วิทยอุดม, “การวิเคราะห์การบริหารจัดการด้านการให้บริการประชาชนด้วยระบบพิธีการศุลกากรนำเข้าและส่งออกทางอิเล็กทรอนิกส์แบบไร้เอกสารของกรมศุลกากร”, รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๑), หน้า ๒.

^{๑๘} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), การศึกษาที่สากลบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาไทย, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป, ๒๕๓๔), หน้า ๓๒.

ไปอย่างรวดเร็ว สิ่งที่พระพุทธองค์ทรงทิ้งไว้เป็นมรดกมาถึงปัจจุบันก็คือ พระธรรมวินัยซึ่งจะเป็นหลักในการที่สถาบันสงฆ์จะใช้เป็นสื่อในการสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้กับชาวโลกต่อไป และจะเป็นสิ่งกำหนดบทบาทหรือจุดยืนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสงฆ์กับสังคมชาวโลกในปัจจุบันและอนาคตอีกด้วย พระพุทธศาสนาเป็นแหล่งคำสอนและระบบจริยธรรม ซึ่งแผ่ไปทั่วและหยั่งรากฝังลึกลงแล้วในพื้นฐานของสังคมไทย

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)^{๑๙} การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับชั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาสอันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคม^{๒๐} ได้อาศัยอำนาจดังกล่าวออกกฎหมายเถรสมาคม เพื่อจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้มีความเรียบร้อยดังมาเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบันในกฎหมายเถรสมาคมฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ส่วนกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) หมวด ๑ ข้อ ๔ ได้ให้ความหมายพระสังฆาธิการไว้ว่า

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ กำหนดการปกครองระดับชั้นตั้งแต่ระดับเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

เจ้าอาวาส ผู้มีอำนาจสูงสุดภายในวัด คือ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ ตามกฎหมายเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะต้องทำหน้าที่เป็น ผู้ปกครองวัด และเป็นผู้แทนวัด เนื่องจากวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา ๔๕ กล่าวว่า “ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา” ตำแหน่งเจ้าอาวาสจึงเป็นตำแหน่งสำคัญยิ่ง และนอกจากนั้น เจ้าอาวาสยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพุทธศาสนิกชนมากที่สุดที่จะช่วยจรรโลงพระพุทธศาสนา ปลุกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน

๒.๒.๒ ประเภทของการบริหารกิจการคณะสงฆ์

การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำ หรือจะต้องเป็นธุระหน้าที่และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติอันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และงานพระศาสนามี ๖ ประการ คือ ด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระศาสนา การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

^{๑๙} พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๗๖.

^{๒๐} พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคม, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมมิกการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๔๓๓.

๑. ด้านการปกครอง

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขปรับปรุง ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ลำดับชั้นการปกครองคณะสงฆ์ ตามมาตรา ๒๐ คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

กฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๒ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง หมวด ๓ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ส่วนภูมิภาค โดยแบ่งลำดับชั้นการปกครองออกเป็น

๑.๑ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง

๑) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง มีเขตปกครอง ๖ ภาค คือ ภาค ๑ ภาค ๒ ภาค ๓ ภาค ๑๓ ภาค ๑๔ ภาค ๑๕

๒) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ มีเขตปกครอง ๔ ภาค คือ ภาค ๔ ภาค ๕ ภาค ๖ ภาค ๗

๓) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก มีเขตปกครอง ๕ ภาค คือ ภาค ๘ ภาค ๙

๔) เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๖ ภาค ๑๗ ภาค ๑๘

๕) เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุต ภาคทุกภาค

๑.๑.๑ อำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายกฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาค หรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๒๑}

๑.๒ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคแบ่งเป็นระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล มีผู้ปกครองบังคับบัญชาในตำแหน่งเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบลตามลำดับ โดยกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ. ๒๕๓๕) และกฎหมายมหาเถรสมาคม

^{๒๑} กฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑), ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๒ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง, ข้อ ๖ - ข้อ ๗.

ฉบับที่ ๒๒ (พ.ศ. ๒๕๓๙) แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายพระราชบัญญัติฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยจำนวนและเขตการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค กำหนดให้มี ๑๘ ภาค โดยให้รวมเขตปกครองจังหวัดต่าง ๆ เป็นเขตการปกครองภาค ดังนี้

ข้อ ๔ ให้มีจำนวนภาค ๑๘ ภาค และให้รวมเขตการปกครองจังหวัดต่าง ๆ เป็นเขตปกครองภาค ดังต่อไปนี้^{๒๒}

ภาค ๑ มี ๔ จังหวัด คือ	กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ
ภาค ๒ มี ๓ จังหวัด คือ	พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง และ สระบุรี
ภาค ๓ มี ๔ จังหวัด คือ	ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และอุทัยธานี
ภาค ๔ มี ๔ จังหวัด คือ	นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร และเพชรบูรณ์
ภาค ๕ มี ๔ จังหวัด คือ	พิษณุโลก สุโขทัย ตาก และอุตรดิตถ์
ภาค ๖ มี ๕ จังหวัด คือ	ลำปาง พะเยา เชียงราย แพร่ และน่าน
ภาค ๗ มี ๓ จังหวัด คือ	เชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอน
ภาค ๘ มี ๔ จังหวัด คือ	อุดรธานี หนองคาย เลย และสกลนคร
ภาค ๙ มี ๔ จังหวัด คือ	บึงกาฬ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด
ภาค ๑๐ มี ๕ จังหวัด คือ	อุบลราชธานี ยโสธร มุกดาหาร ศรีสะเกษ และนครพนม
ภาค ๑๑ มี ๔ จังหวัด คือ	นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และ สุรินทร์
ภาค ๑๒ มี ๓ จังหวัด คือ	ปราจีนบุรี นครนายก ฉะเชิงเทรา สระแก้ว
ภาค ๑๓ มี ๔ จังหวัด คือ	ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด
ภาค ๑๔ มี ๔ จังหวัด คือ	นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี และสมุทรสาคร
ภาค ๑๕ มี ๔ จังหวัด คือ	ราชบุรี เพชรบุรี สมุทรสงคราม และประจวบคีรีขันธ์
ภาค ๑๖ มี ๓ จังหวัด คือ	นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และชุมพร
ภาค ๑๗ มี ๕ จังหวัด คือ	ภูเก็ต ตรัง พังงา กระบี่ และระนอง
ภาค ๑๘ มี ๖ จังหวัด คือ	สงขลา พัทลุง สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

๑.๒.๑ อำนาจหน้าที่เจ้าคณะภาค

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายกฎหมายมหาชน ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

^{๒๒} พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายมหาชน, หน้า ๓๑๐.

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาค หรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๒๓}

๑.๒.๒ อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัด

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัย ข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะอำเภอ

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

๑.๒.๓ อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอ

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

^{๒๓} กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑), ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๓ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ส่วนที่ ๑, ข้อ ๑๐.

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

๑.๒.๔ อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะตำบล

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าอาวาส

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมและบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรือ อยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๒๔}

๑.๒.๕ อำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส

เจ้าอาวาส ผู้มีอำนาจสูงสุดภายในวัด คือ เจ้าอาวาสวัดซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะต้องทำหน้าที่เป็น ผู้ปกครองวัด และเป็นผู้แทนวัด เนื่องจากวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลคือบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญาตาม มาตรา ๔๕ กล่าวว่า “ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา” ตำแหน่งเจ้าอาวาสจึงเป็นตำแหน่งสำคัญยิ่ง และนอกจากนั้น เจ้าอาวาสยัง มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพุทธศาสนิกชนมากที่สุดที่จะช่วยจรรโลงพระพุทธศาสนา ปลุกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน

อำนาจเจ้าอาวาส หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปการะแก่การปฏิบัติงานของเจ้าอาวาส เพื่อให้งานที่ปฏิบัติเป็นไปด้วยดี เป็นสิ่งที่มีอยู่กับหน้าที่เจ้าอาวาส มีไว้เพื่อใช้บังคับบัญชาผู้อยู่ในบังคับบัญชาโดยเฉพาะเกี่ยวกับบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นดังที่ท่านผู้รู้ได้กล่าวไว้ ดังนี้

ในสมัยพุทธกาล การปกครองสงฆ์ไม่ได้มีระเบียบแบบแผนอะไรมากนักและคณะสงฆ์ยังไม่ได้ดำรงสถานะการเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชนเช่นปัจจุบัน เพราะพุทธศาสนาเพิ่งเริ่มตั้งและท้าทายต่อความเชื่อในจารีตเดิมของศาสนาพราหมณ์ เจตจำนงในการออกบวชเกิดจาก

^{๒๔} กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑), ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๓ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ส่วนที่ ๑, ข้อ ๑๒.

ความเบื่อหน่ายและมุ่งหาจุดหลุดพ้นทางโลก แต่โดยเนื้อแท้การปกครองสงฆ์ในสมัยพุทธกาลมีลักษณะความเป็นประชาธิปไตยและเป็นสังคมที่เสมอภาค พระสงฆ์ทุกรูปมีหน้าที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย พระเถระผู้เป็นอุปัชฌาย์อาจารย์มีหน้าที่ปกครองศาสนิกชนของตน แต่ในสังฆกรรมทั้งปวง สงฆ์ย่อมเป็นใหญ่ไม่เลือกกว่าจะเป็นอาจารย์หรือศาสนิกชน เมื่อมีกิจสงฆ์เกิดขึ้นจะต้องมีการประชุมสงฆ์และถือมติเอกฉันท์เป็นหลัก เนื่องจากพระสงฆ์สาวกยังไม่มากนักความเสื่อมอันเกิดจากข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์จึงมีน้อย ดังปรากฏหลักฐานในพระไตรปิฎกพระสงฆ์ที่ล่วงละเมิดสิกขาบทอยู่เนือง ๆ มีเพียงกลุ่มพระสงฆ์ฉัพพัคคีย์ หลักที่ใช้ในการปกครองมีเพียงพระธรรมวินัย ไม่จำเป็นต้องอาศัยพระราชอำนาจจากพระเจ้าแผ่นดิน หรือผู้ปกครองรัฐให้ออกกฎหมายบังคับสั่งขมณฑลฝ่ายอาณาจักรมีหน้าที่ถวายศาสนูปถัมภ์แต่ด้านเดียว^{๒๕}

เพื่อให้การบริหารปกครองวัดเป็นไปด้วยดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กำหนดให้แต่ละวัดมีพระภิกษุดำรงตำแหน่งบริหารปกครองคณะสงฆ์ภายในวัด ซึ่งได้แก่ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส โดยในมาตรา ๓๖ – ๓๗ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ดังนี้ ดำเนินการปกครองภิกษุสงฆ์ สามเณรที่อยู่ในวัดให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม การดำเนินการสอดส่องดูแลรักษาความดีงามภายในวัด การปกครองและสอดส่องให้คฤหัสถ์ที่มาพำนักอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามระเบียบต่าง ๆ ของวัดด้วยดี^{๒๖}

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่างานปกครองเป็นงานนำ เป็นงานหลักซึ่งกว้างขวาง ยิ่งใหญ่ และละเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลาย และเป็นงานที่ทำไม่เสร็จ ต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างใดงานอื่น ๆ ก็จะดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารลักษณะอื่น ๆ ก็จะดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน

นอกจากนั้น จากภาระหน้าที่ของเจ้าอาวาสทั้ง ๕ ประการ ดังกล่าวแล้ว เจ้าอาวาสยังมิภาระหน้าที่สำคัญ ตามพุทธประสงค์คือ การช่วยพัฒนาท้องถิ่นด้วย เพราะปัจจุบันประชาชนนับถือพระภิกษุที่ประพฤติถูกต้องมีน้อย นับที่พระที่ผิดมากกว่า การนับถือพระถูกต้องจะต้องนับถือที่ท่านใช้ชีวิตของท่านตามพุทธบัญญัติ

สรุปได้ว่า การที่พระสงฆ์จะมีบทบาทต่อสังคมนั้นคุณภาพของพระสงฆ์เป็นสิ่งสำคัญมาก ปัจจุบันพระสงฆ์มีคุณภาพลดน้อยลงในด้านข้อวัตรปฏิบัติ และความสามารถในการสอนการเผยแผ่ธรรม จึงทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำในด้านคุณธรรม สติปัญญา และสูญเสียความศรัทธาจากญาติโยม ดังนั้นการบริหารปกครองและการดูแลพระสงฆ์เป็นเรื่องหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพของพระสงฆ์ดีขึ้น คุณภาพของพระสงฆ์จะดีขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยอย่างอื่นอีก ทั้งนี้ หากระบบการปกครองสงฆ์เป็นระบบกำกับดูแลพระสงฆ์ให้มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม สิ่งที่จะต้องมาเสริมคู่กันก็คือระบบการกลั่นกรองและกล่อมเกลาระบบกลั่นกรองมีไว้สำหรับบุคคลที่จะมาบวช ส่วนระบบกล่อมเกลาสําหรับผู้ที่ผ่านการบวชมาแล้ว อันที่จริงการกล่อมเกล่าผู้บวชนั้นมีอยู่แล้วตามพระธรรม

^{๒๕} คณินันต์ และสุบรรณ จันทบุตร, **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดหนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี**, (กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗.

^{๒๖} ทวี เขจรกุล, “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๗), หน้า ๔๐.

วินัย โดยอุปัชฌาย์เป็นผู้มอบหมายให้ทำหน้าที่นี้ และเป็นผู้รับรองต่อคณะสงฆ์ อุปัชฌาย์จะต้องมีหน้าที่ กลั่นกรองและกล่อมเกล่า การกลั่นกรองเป็นขั้นแรกสำหรับผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกคณะสงฆ์ ขั้นตอนสำคัญกว่านั้นคือการกล่อมเกล่าในด้านความประพฤติ ความรู้ ความเข้าใจในทางธรรมให้เจริญงอกงามทั้งในคุณธรรมและปัญญา แม้คณะสงฆ์จะไม่มีระบบกลั่นกรองแต่ถ้ามีระบบกล่อมเกล่าที่ดีก็ยังมีหลักประกันว่าผู้ที่จะเข้ามาบวชเป็นพระจะได้รับการศึกษาอบรมให้เป็นพระที่ดี สามารถทำหน้าที่ตามพระธรรมวินัยได้

๒. ด้านการศาสนศึกษา

การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่น ๆ อันสมควรแก่สมณะ การศึกษาของสงฆ์แต่เดิมนั้นเริ่มต้นมาแต่สมัยพุทธกาลและบุคคลที่เข้ามาสู่สังฆมณฑลในครั้งพุทธกาลตามประวัติความเป็นมาส่วนมาก มักจะได้รับการศึกษาทั้งคฤหัสถ์และคฤหัสถ์มาเป็นอย่างดี ตามลัทธิศาสนาในสมัยนั้น เป็นต้นว่าเรียนจบไตรเพทมาก่อนการศึกษาของสงฆ์ในสมัยพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่มี ๒ ประการ คือ^{๒๗} ๑) คณธรรมา คือ ธรรมาฝ่ายคัมภีร์ กิจด้านการเรียน และ ๒) วิปัสสนาธุระ คือ ธรรมาฝ่ายเจริญวิปัสสนา กิจด้านการบำเพ็ญภาวนาหรือเจริญพระกรรมฐาน ซึ่งรวมทั้งสมณะด้วยเรียกรวมเข้าในวิปัสสนาโดยฐานเป็นส่วนคลุมนยอด

บทบาทที่วัดและพระสงฆ์จะทำ ได้คือ การศึกษา การเผยแผ่และการสงเคราะห์ ซึ่งในส่วนของการศึกษานั้น เป็นการให้บริการด้านการศึกษาแก่พระสงฆ์ คือ การมีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นับเป็นทางหนึ่งในการสร้างอุปาสก อุปาสิกา ให้ได้พุทธศาสนิกชนที่มีคุณภาพและเป็นกำลังของศาสนาอีกประการหนึ่งก็คือการไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ เป็นการอนุเคราะห์สังคมด้วยธรรมทาน การที่ให้พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในการศึกษาของชาติ ดังกล่าวนี้นี้จะทำให้เยาวชนและสังคมเห็นความสำคัญของวัดและพระสงฆ์^{๒๘}

๒.๑ ประเภทของการศึกษาของภิกษุสงฆ์ในปัจจุบัน

ในปัจจุบันการศึกษาของภิกษุสงฆ์แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ^{๒๙}

๒.๑.๑ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม (ระดับประถมศึกษา) สนามหลวงแผนกธรรม มีหลักสูตร คือ นักธรรมจัดสำหรับพระสงฆ์ สามเณรและธรรมศึกษาจัดสำหรับคฤหัสถ์ สำหรับหลักสูตรนักธรรมแบ่งเป็น นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโทและนักธรรมชั้นเอก ส่วนหลักสูตรธรรมศึกษา แบ่งเป็นธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก

^{๒๗} พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๗๗.

^{๒๘} พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล, “บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๓.

^{๒๙} กรมการศาสนา, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓ - ๑๔.

๒.๒.๒ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

เรียนบาลีไวยากรณ์แล้วเรียนแปลภาษาบาลีเป็นภาษาไทยและแปลภาษาไทยเป็นภาษาบาลี เพราะว่าภาษาบาลี เป็นภาษาที่รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา เหตุที่พระปริยัติธรรมคือ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และอื่น ๆ บรรจุอยู่ในคัมภีร์ซึ่งเป็นภาษาบาลีทั้งสิ้น แม้จะแปลเป็นภาษาไทยแล้วก็แปลแบบไทยบาลี ประสงค์จะรู้อย่างถูกต้องชัดเจนทั้งภาษาบาลีไม่ได้ ขึ้นเรียนแผนกบาลีใช้นักธรรมเป็นองค์จำกัดสิทธิ โดยแบ่งเป็น ๙ ชั้น คือ บาลีไวยากรณ์ ชั้นประโยค ๑ - ๒ ชั้นประโยค ป.ธ. ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘ และ ๙ ผู้สอบได้ประโยค ป.ธ. ๓ ได้รับการแต่งตั้งคือเปรียญคือ ทรงตั้งเป็น “พระมหา” “สามเณรเปรียญ” ชั้นประโยค ๑ - ๒ ได้รับวุฒิบัตร ชั้นประโยค ป.ธ. ๓ - ๘ ได้รับประกาศนียบัตรและพัดยศ ชั้นประโยค ป.ธ. ๙ ได้รับปริญญาบัตรและพัดยศ เป็นปริญญาตรีทางศาสนาและถ้าสามารถสอบชั้นประโยค ๙ ได้ในขณะที่เป็นสามเณรทรงพระกรุณาโปรดให้การอุปสมบทเณรรูปนั้น อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ เรียกว่า “บวชนาคหลวง” ผู้สอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยคถ้าอยู่ในสมณเพศได้รับนิยัตินำไปถวายพระราชาคณะชั้นสามัญ

๒.๒.๓ การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (ระดับมัธยมศึกษา) เป็นโรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้นในวัดหรือธรรมสังฆหรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา โดยกรมการศาสนาให้การอุปถัมภ์ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้การศึกษาแก่พระสงฆ์สามเณร ทั้งวิชาสามัญและการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กันไป เพื่อที่ว่าหากพระสงฆ์สามเณรเหล่านี้มีความประสงค์จะลาสิกขาก็สามารถนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับไปใช้เพื่อการศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐหรือใช้สมัครงานประกอบอาชีพได้

๒.๒.๔ การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ดำเนินการในสองสถาบัน คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษา ซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท^{๓๐} คือ

๓.๑ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้จัดการตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติและพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่ง เป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัด

๓.๒ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของพระศาสนา ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในโรงเรียนสามัญ แบ่งเป็นระดับชั้นคือ

^{๓๐} พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ, บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเกล็ดไทย จำกัด, ๒๕๒๕), หน้า ๔๘-๔๙.

ชั้นเตรียม	รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๑ – ๓
ชั้นต้น	รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๔ – ๖
ชั้นกลาง	รับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๓
ชั้นสูง	รับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๔ – ๖

หลักสูตรการสอนจะมี ๒ ประเภท คือ วิชาบังคับ ได้แก่ ประวัติพระพุทธศาสนาวิชาธรรมและศาสนพิธี ประเภทที่ ๒ คือ วิชาเลือกแต่ละโรงเรียนจะเลือกสอนวิชาตามความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น ความพร้อมของโรงเรียน ความต้องการของท้องถิ่น และความเหมาะสมของเวลางบประมาณดำเนินการโดยกรมศาสนาและเงินอุดหนุนจากโรงเรียนที่ตั้งศูนย์

๓.๓ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติในวัยเด็ก

๓.๔ โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาพระปริยัติธรรม หมวดยุทธศาสตร์ และศาสนปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๗ และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้วัดต่าง ๆ จำนวนมากจัดตั้งแต่โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังไม่ได้จัดเป็นการศาสนศึกษา หรือศึกษาสงเคราะห์ โดยรูปการนั้น จึงจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษาเพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษา ทั้งผู้เรียนและผู้สอน ก็เน้นหนักทางวิชาสามัญศึกษา^{๓๑}

การจัดการศึกษาและการจัดอบรม ทั้ง ๔ ประเภทดังกล่าวนี้ นับเป็นงานที่พระสงฆ์มีโอกาสได้พัฒนาชาติบ้านเมืองโดยแท้

สำหรับกิจกรรมที่จะส่งเสริมนั้น วัดควรจัดให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญสำหรับพระภิกษุสามเณร ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนา บางวัดจัดให้มีโรงเรียนวัดสอนเด็กก่อนเกณฑ์

การสงเคราะห์การศึกษาอื่นที่เจ้าคณะ เจ้าอาวาส และพระภิกษุทั่วไป จัดการสงเคราะห์เป็นการส่วนตัว หรือเป็นรูปคณะสงฆ์ได้อีกหลายรูปแบบ ได้แก่

๑. จัดตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา
๒. การช่วยพัฒนาสถานศึกษา
๓. การช่วยจัดหาอุปกรณ์การศึกษา
๔. ช่วยเฉพาะบุคคลกำลังศึกษา

การช่วยเหลือในรูปแบบดังกล่าวนี้ เป็นการสงเคราะห์การศึกษาเป็นผลดีแก่ประเทศชาติ โดยส่วนรวมและผลสะท้อนย้อนกลับถึงพระสงฆ์ การจัดการศึกษาเองก็ดี การช่วยเหลือทางด้านการศึกษาดำเนินการจัดตั้งกองทุนก็ดี การช่วยพัฒนาการศึกษาก็ดี การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์

^{๓๑} กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, พุทธศักราช ๒๕๔๔, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕), หน้า ๘.

การศึกษาก็ดี การช่วยเหลือเฉพาะบุคคลที่กำลังศึกษาก็ดี เหล่านี้ล้วนแต่เป็นการจัดการศึกษา สงเคราะห์ของคณะสงฆ์โดยแท้

มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ ควบคุมและส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ และส่งเสริมการดำเนินการจัดการศึกษาสงเคราะห์ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้น ต้องมีส่วนควบคุมและส่งเสริมให้เจ้าอาวาสดำเนินการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ตามสมควร ถ้าเพิกเฉยเสียย่อมเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ เพราะการศึกษาประเภทนี้เป็นการของคณะสงฆ์ หรือพระพุทธศาสนา เป็นกิจการของวัดตามหน้าที่ของเจ้าอาวาส ส่วนเจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นควรให้การช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้ศึกษาได้ โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและระเบียบแบบแผนของพระสงฆ์ เช่น ช่วยขวนขวายในการสร้างอาคารเรียน ช่วยจัดหาอุปกรณ์การศึกษา จัดตั้งกองทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา มัธยมและอุดมศึกษา ตามหลักการประกาศของมหาเถรสมาคม ช่วยแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ และพิจารณาให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่เจ้าอาวาสตามสมควรแก่การปฏิบัติหน้าที่

๔. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างออกไป ให้แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเผยแพร่ออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดแก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกหัวใจสำคัญของการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก โดยให้เกิดประโยชน์สุข ตามที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ ๓ ประการ คือ ภูมิธรรมมีกตลประโยชน์ (ประโยชน์ในชาตินี้) สัมปรายิกกตลประโยชน์ (ประโยชน์ในชาติหน้า) และปรมาตลประโยชน์ (ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน) พระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส และเจ้าคณะทุกชั้น มีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามบทบัญญัติมาตรา ๓๗ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕^{๓๒} ดังนี้

ตามบทบัญญัตินี้ ได้จำแนกการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส หรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสจะต้องปฏิบัติรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะต้องจัดทำอันเป็นภารกิจประจำตลอดเวลาที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส หรือตำแหน่งที่สูงขึ้นไป แยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑. เป็นฐานะในการจัดการศึกษา อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และ ๒. เป็นฐานะในการอบรม และสั่งสอนธรรมะแก่คฤหัสถ์

^{๓๒} กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓๔-๑๓๕.

๔.๑ งานเผยแผ่ที่พระสงฆ์ทำกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบันมีดังนี้^{๓๓}

๑) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นกิจกรรมของคณะสงฆ์ไทย ตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้าน โดยให้พระสงฆ์ในชนบทมีบทบาทและเป็นแกนนำในการส่งเสริมวัดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น

๒) งานอบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการและประชาชน เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนา สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ของชาวพุทธได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและน้อมนำพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

๓) การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ เป็นหน่วยสงเคราะห์ที่วัดและประชาชนจัดให้มีขึ้นในวัด ในหมู่บ้านเพื่อฝึกอบรมด้านความรู้ ความประพฤติและจิตใจ โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่ฝึกอบรมสั่งสอนและบริหารงานทั่วไปของหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ เรียก พุทธมามกาจารย์ แบ่งเป็น ๓ คณะ คือ คณะประณมพุทธมามกะ ได้แก่ เด็กอายุ ๗ – ๑๐ ขวบ คณะมัธยมพุทธมามกะ ได้แก่ เด็กอายุ ๑๑ – ๑๕ ขวบ คณะอุดมพุทธมามกะ ได้แก่ เด็กอายุ ๑๖ – ๑๘ ปี

๔) งานบรรพชาสามเณรฤดูร้อน เป็นการจัดบรรพชาเยาวชนชายอายุตั้งแต่ ๑๐ ปี เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาธรรมในช่วงปิดฤดูร้อนประมาณเดือนเมษายน

๕) การเผยแผ่ตามศักยภาพของวัด เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชุมชนตามศักยภาพของวัด ได้แก่ โครงการอุทยานการศึกษา การจัดสวนสมุนไพรในวัด โครงการสถานวัดลานใจการกีฬา เป็นต้น

๖) การเผยแผ่ทางสื่อมวลชน เป็นการดำเนินการโดยเผยแผ่ทางวิทยุ โทรทัศน์ วารสาร นิตยสารเผยแผ่ธรรมและการเผยแผ่ในต่างประเทศ อาจมีการตั้งวัดในต่างประเทศ

๗) งานพระธรรมทูต ดำเนินงานโดยใช้มติมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานพระธรรมทูตภายในประเทศ พ.ศ. ๒๕๐๘ โดยจัดพระสงฆ์ผู้สมัครบำเพ็ญประโยชน์แก่พระศาสนา ออกไปจาริกเผยแผ่หลักธรรมแก่ประชาชนทั่วประเทศ เป็นงานที่นำพุทธบริษัทและประชาชนทั่วไปให้เกิดความคิดถึงคุณค่าของธรรมะและความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติธรรมะ สามารถนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกวิธีและถูกต้อง รวมทั้งสามารถใช้ธรรมะแก้ปัญหาต่าง ๆ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและสิ่งแวดล้อม งานพระธรรมทูต เป็นงานพัฒนาทรัพยากรบุคคลและเป็นงานที่เป็นรากฐานแห่งความมั่นคงของประเทศชาติ แนวทางปฏิบัติงานของพระธรรมทูต ได้แก่ การเทศน์ การบรรยาย การสนทนา ธรรมีกถา นำฝึกสมาธิ นำเป็นพุทธมามกะ เยี่ยมเยียน นำพัฒนาท้องถิ่น สาธิตและนำจัดกิจกรรม

^{๓๓} บุญศรี พานะจิตต์, ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑.

๕. ด้านการสาธารณูปการ

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” นั้น หมายถึง^{๓๔} ๑) การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน ๒) กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้างวัด การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุจำพรรษา และการยกวัดราษฎร์เป็นพระอารามหลวง ๓) กิจการอื่น ๆ ของวัด เช่น การจัดงานวัด การเรียไร และ ๔) การศาสนสมบัติของวัด

การสาธารณูปการทั้ง ๔ ความหมายนี้ ส่วนมากบัญญัติไว้ในหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ตามมาตรา ๓๗ (๑) ว่า เจ้าอาวาสมีหน้าที่บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี การสาธารณูปการ ตามความหมายที่กล่าวมานี้ จะมีลักษณะของการกระทำการสาธารณูปการใน ๓ ประการ^{๓๕} คือ ๑) การกระทำด้วยแรงความคิด ๒) การกระทำด้วยเอกสารรายงาน และ ๓) การกระทำโดยการจัดประโยชน์ ซึ่งการกระทำใน ๓ ลักษณะนี้ บางอย่างเป็นกิจการเฉพาะในหน้าที่ของเจ้าอาวาส เพราะเจ้าอาวาสจะต้องปฏิบัติโดยตรง เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการ โดยเฉพาะงานบางอย่างเริ่มแล้วผ่านการพิจารณาตามลำดับ ทั้งฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายราชอาณาจักร บางอย่างเริ่มต้นจากเจ้าคณะ และหรือเจ้าหน้าที่ทางราชอาณาจักรหรือผู้มีศรัทธาช่วยการวัด และการคณะสงฆ์ ทั้งนี้ย่อมเป็นไปตามระเบียบแบบแผนคณะสงฆ์ ดังนั้น ผู้จัดการสาธารณูปการ จึงได้แก่ เจ้าอาวาส เจ้าคณะ เจ้าหน้าที่ทางราชอาณาจักร ผู้เจริญด้วยศรัทธามุ่งช่วยการวัด และการคณะสงฆ์

การควบคุมและส่งเสริม การสาธารณูปการ เป็นงานที่ละเอียดอ่อนเป็นตัวหลักของการคณะสงฆ์แต่ผู้ปฏิบัติโดยตรงคือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นต้องมีความสัมพันธ์กัน ๒ ประการ คือ การควบคุมสาธารณูปการ ส่งเสริมสาธารณูปการ

การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้นการปฏิบัติ สอดส่อง ดูแล ชี้แจง แนะนำในการสาธารณูปการของเจ้าอาวาส ดังนี้

- ๑) ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา
- ๒) ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอสมควรแก่สภาพท้องถิ่นและก่อสร้างตามแบบแปลน
- ๓) ควบคุมให้แต่ละวัดที่สร้างถาวรวัตถุให้เป็นทรงไทย หรือให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ
- ๔) ควบคุมการเงินและบัญชี รายรับ - รายจ่าย ของแต่ละวัดให้เป็นไปตามบัญชี
- ๕) ควบคุมดูแลเอกสารต่าง ๆ ของเจ้าอาวาส เช่น รายงานขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาให้เป็นไปโดยถูกต้อง
- ๖) ควบคุมการจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวงการส่งเสริมกิจการของวัด

^{๓๔} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔๔-๔๕.

^{๓๕} พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ), การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๔.

๖) ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์

การสาธารณสุขสงเคราะห์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามโอกาสอันควร จะมีระเบียบปฏิบัติชัดเจนสำหรับผู้จัดการสาธารณสุขสงเคราะห์โดยส่วนมากได้แก่วัดหรือเจ้าอาวาส ซึ่งมีบทบัญญัติว่าด้วยหน้าที่ของเจ้าอาวาส ดังนี้

- ๑) จัดกิจการของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย
- ๒) เป็นธุระในการจัดการศึกษาอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
- ๓) ให้ความสะดวกตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชน ในการบำเพ็ญกุศล

มหาเถรสมาคมได้กำหนดหลักการและวิธีการปฏิบัติและควบคุมส่งเสริม ไว้ชัดเจน คือ กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งในระเบียบดังกล่าว กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการ คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสุขสงเคราะห์ โดยระเบียบดังกล่าว กำหนดหน่วยงาน ให้ตั้ง ณ วัดใดวัดหนึ่ง ตำบลละหนึ่งหน่วย ให้จัดการเป็นรูปคณะกรรมการ โดยให้เจ้าอาวาสที่ตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่ง เจ้าอาวาสอื่นในเขตตำบลนั้น เป็นรองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิต กำนันในตำบลนั้นเป็นรองประธานกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ ผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำ ตำบล เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง อนึ่ง การสาธารณสุขสงเคราะห์นี้ ให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการพิจารณาจัดการสงเคราะห์ตามควรแก่โอกาส เช่น

- ๑) การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การช่วยจัดหาทุนการสงเคราะห์การป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า การช่วยป้องกันโรคเอดส์
- ๒) การช่วยเหลือสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างฌาปนสถาน สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า
- ๓) การช่วยเหลือประชาชน ในโอกาสที่ควรช่วย เช่น การประสพอุทกภัยหรือช่วยคนชราหรือคนพิการการสาธารณสุขสงเคราะห์จะต้องจัด เพื่อความเรียบร้อยดีงามและไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและความสงบสุขของบ้านเมือง จึงจะถือว่าเป็นไปด้วยความถูกต้อง และเป็นการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ดังนั้น จำเป็นต้องมีการดูแลให้เป็นไปในลักษณะเหมาะสมและควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนตามสมควร กรรมการโดยตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิ ๕-๙ คน เป็นกรรมการ สำหรับผู้ควบคุมและส่งเสริมมีคณะกรรมการอำนวยการระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ผู้อำนวยการภาค และคณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนกลาง^{๓๖}

การควบคุมการสาธารณสุขสงเคราะห์ก็เพื่อให้การดำเนินการถูกต้องตามระเบียบและการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปเพื่อสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์นั้นควรดำเนินไปได้อย่างไม่มีอุปสรรค แนวทางการส่งเสริมพอสรุปได้ดังนี้

- ๑) ชี้แนะการปฏิบัติหน้าที่
- ๒) ช่วยในการกำหนดในแผนงานแต่ละปี
- ๓) ช่วยคราวขาดแคลนทรัพยากร

^{๓๖} กิตติพัฒน์ นนทปัทมกุล, พื้นฐานทฤษฎีสังคมสงเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๓๒.

- ๔) ช่วยยกย่องเชิดชูผู้ปฏิบัติหน้าที่
- ๕) ช่วยสนับสนุนด้านทุนตามที่จะมีโอกาส
- ๖) ช่วยประสานงานคณะกรรมการให้เกิดความสามัคคีร่วมงานกันด้วยดี
- ๗) ช่วยการอื่นอันเหมาะสม

การสาธารณสงเคราะห์ จะต้องจัดเพื่อความเรียบร้อยดีงาม และไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และความสงบสุขของบ้านเมือง จึงถือว่าเป็นไปด้วยถูกต้อง และเป็นสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ดังนั้นจำเป็นต้องมีการดูแลให้เป็นไปในลักษณะเหมาะสม และสมควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนตามสมควร กรรมการโดยตำแหน่ง ผู้ทรงคุณวุฒิ ๕-๙ คน เป็นกรรมการ สำหรับผู้ควบคุมและส่งเสริม มีกรรมการระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ผู้อำนวยการภาคและกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนกลาง สรุปได้ว่า การบริหารงานกิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำ หรือจะต้องเป็นธุระหน้าที่ และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติ อันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี ๖ ประการ คือ ด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับด้านสาธารณูปการ

๒.๓.๑ ความหมายของสาธารณูปการ

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ กล่าวว่า เป็น “คำนาม” หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ สำหรับ สาธารณูปการ ที่จัดเป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ ส่วนกลางและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางเรียกว่า “การสาธารณูปการ” นั้น หมายถึง

- ๑) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน
- ๒) กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดที่มีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง
- ๓) กิจการของวัดอื่น ๆ เช่นการจัดงานวัด การรับบริจาค
- ๔) การศาสนสมบัติของวัด

กรมการศาสนา^{๓๗} ให้ความหมายของสาธารณูปการ ว่าหมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของเจ้าอาวาส ด้านอื่น ๆ การพัฒนาเหล่านี้ได้แก่ การดูแล การทำนุบำรุงรักษาศาสนสมบัติของวัด การดูแลและรักษาสิ่งก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรม ศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกัน มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ

พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญาสิริ) สาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๘ ใช้คำว่า “องค์การสาธารณูปการ” แต่ในปัจจุบันบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่มหาเถร

^{๓๗} อ้างแล้ว, กรมการศาสนา, หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์, หน้า ๗.

สมาคม และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” ทั้งองค์การสาธารณูปการและการสาธารณูปการ มีความหมายในการรวมกิจการคณะสงฆ์อย่างเดียวกัน^{๓๘} กล่าวคือ

- ๑) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน
- ๒) กิจการอันเกี่ยวกับการวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยก วัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง
- ๓) กิจการของวัดอื่น ๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร
- ๔) การศาสนสมบัติของวัด

ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์^{๓๙} สาธารณูปการ หมายถึง บริการเพื่อสาธารณะซึ่งดำเนินการโดยองค์กรของรัฐหรือเอกชนโดยการควบคุมของรัฐบาล ซึ่งได้แก่บริการในเรื่องเคหะการ การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม การอนามัย ความปลอดภัย สันทนาการ และบริการอื่น ๆ ตามความต้องการของประชาชน และเป็นกิจการที่ไม่หวังผลกำไรแม้ว่าการพัฒนาจะช่วยให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าก็ตาม แต่ถ้าไม่มีการวางแผนป้องกันผลกระทบต่องสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมทั้งที่อยู่บนพื้นดิน ใต้ดิน และใต้น้ำแล้ว ตัวศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมที่อยู่โดยรอบจะถูกทำลายเสียหายได้ ลักษณะการพัฒนาที่มีผลกระทบต่องสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่เกิดจากการพัฒนาทางด้านสาธารณูปการ งานสาธารณูปการเป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัดด้านอาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของวัดในด้านอื่น ๆ การพัฒนาเหล่านี้ การดูแลบำรุงรักษาศาสนสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่การดำเนินการให้ วัดทั่วประเทศเป็นวัดโดยสมบูรณ์เป็นที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสามเณร เพื่อศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เป็นที่ทำบุญ ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม และกระทำกิจกรรมสังคัมร่วมกันของประชาชนในแต่ละท้องที่หรือชุมชนตลอดจนการรักษาวัฒนธรรมและการอนุรักษ์ศิลปโบราณสถานของสังคมนั้น ๆ ด้วย

มาณพ พลไพรินทร์^{๔๐} กล่าวว่างานสาธารณูปการนั้นสืบเนื่องมาจากหน่วยย่อยที่สำคัญที่สุดของสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมไทย คือ วัด คนไทยไปตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่ใด เมื่อรวมกันขึ้นเป็นชุมชนก็เกิดความต้องการมีวัด มีพระสงฆ์ไว้สำหรับเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลตามประเพณี และเป็นที่บวชเรียนของกุลบุตร จึงได้ช่วยกันสร้างวัดของตนหรือของชุมชนนั้นขึ้น เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็จะอาราธนาพระสงฆ์มาอยู่ประจำ เป็นผู้นำทางศาสนาของชุมชน เป็นผู้ดูแลรักษาและจัดการวัดของประชาชน เกิดเป็นกิจการของวัดและของคณะสงฆ์ขึ้น การที่พระสงฆ์รับหน้าที่เป็นผู้ดูแลรักษาและจัดการวัดนี้ถือเป็นการช่วยเหลือประชาชน และกิจการด้านอื่น ๆ ของวัดล้วนเป็นกิจการที่เป็นการ

^{๓๘} อ้างแล้ว, พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ), การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด, หน้า ๕.

^{๓๙} อ้างแล้ว, ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ, หน้า ๑๐๒.

^{๔๐} มาณพ พลไพรินทร์, คู่มือบริหารกิจการคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๒๙๔.

ช่วยเหลือ อุทหนุนหรือเกื้อกูลประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นหรือประชาชนทั่วไป จึงได้เรียกกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการวัดว่าการสาธารณูปการ

ตามความหมายที่กล่าวมานี้ สรุปว่ามีลักษณะของการกระทำการสาธารณูปการ ใน ๓ ประการ คือ การกระทำ ด้วยแรงความคิด แรงงานและทุนทรัพย์รวมถึงการควบคุม การกระทำด้วยเอกสารรายงาน และการทำ โดยการจัดประโยชน์

๒.๓.๒ การควบคุมและส่งเสริมการสาธารณูปการ

การควบคุมและส่งเสริม การสาธารณูปการ เป็นงานที่ละเอียดอ่อนเป็นตัวหลักของการคณะสงฆ์ แต่ผู้ปฏิบัติโดยตรงคือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด เจ้าคณะทุกส่วน ทุกชั้น ต้องมีความสัมพันธ์กัน ๒ ประการ คือ ควบคุมการสาธารณูปการ และส่งเสริมการสาธารณูปการ

การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้น การปฏิบัติต้องสอดส่อง ดูแล ชี้แจง แนะนำ ในการสาธารณูปการของเจ้าอาวาส ดังต่อไปนี้

- ๑) ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา
- ๒) ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอควรแก่สภาพท้องถิ่นและก่อสร้างตามแบบแปลน
- ๓) ควบคุมให้แต่ละวัดสร้างถาวรวัตถุให้เป็นทรงไทย หรือให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ
- ๔) ควบคุมการเงินและบัญชี รับ – จ่าย ของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี
- ๕) ควบคุมดูแลการเอกสารต่าง ๆ ของเจ้าอาวาส เช่น รายงานขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาให้เป็นไปโดยถูกต้อง

๖) ควบคุมการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง

จะเห็นได้ว่า งานสาธารณูปการเป็นงานสำคัญ โดยเฉพาะเป็นงานละเอียดอ่อนเป็นงานระดับท้องถิ่นและการพระศาสนา เป็นงานที่ให้ความสำคัญแก่พระสังฆาธิการและเห็นผลงานของพระสังฆาธิการได้เร็วกว่างานอื่น แต่ก็มักเป็นเหตุก่อปัญหา เช่น บางแห่งเกิดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านจนถึงลูกกลามใหญ่โต ก็เพราะการสาธารณูปการเป็นเหตุหากเจ้าคณะได้เห็นความสำคัญเร่งรัดตรวจตราชี้แจงแนะนำ การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการได้ดีแล้ว การขัดแย้งระหว่างวัดกับบ้านจะลดน้อยลงตามลำดับ และความสมัคสมานสามัคคีระหว่างบ้านกับวัดจะมีมากขึ้นเป็นเหตุให้การคณะสงฆ์และการพระศาสนาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม การควบคุมส่งเสริมการสาธารณูปการ จึงถือเป็นหน้าที่อันสำคัญของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้น

เมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ จึงปรากฏมีงานด้านสาธารณูปการในมาตราที่ ๓๗ โดยบัญญัติไว้ในหน้าที่เจ้าอาวาส (๑) บำรุงรักษาวัดจัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี กล่าวโดยสรุปลักษณะงานมีดังต่อไปนี้

๑. หมายถึงการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน
๒. กิจการอันเกี่ยวกับการวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกกิจการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง

๓. กิจการของวัดอื่น ๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร

๔. การศาสนสมบัติของวัด^{๔๑}

ความหมายทั้ง ๔ ประการ ข้างต้นนี้ ว่ากันโดยเนื้อหาสาระหรือลักษณะงานแล้วเป็นงานเกี่ยวกับการพัฒนาวัด อาคารสถานที่ หรือการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อให้เอื้อประโยชน์ต่อกิจการ ของวัดในด้านอื่น ๆ เช่น การใช้วัดเป็นสถานที่ศึกษาและปฏิบัติธรรมและการใช้วัดเป็นฐานในการรองรับคนเพื่อให้เข้ามาฟังธรรม หรือชักจูงให้คนเข้าวัดเพื่อที่พระสงฆ์ท่านจะได้ทำการเผยแผ่ธรรม เป็นต้น

พัฒนาการของวัดในพระพุทธศาสนานั้น เริ่มจากการที่พระพุทธเจ้าทรงรับวัดเวฬุวันเป็นแห่งแรก และต่อมาที่ทรงอนุญาตเสนาสนะ ๕ ชนิด คือ วิหาร เรือนมุงแถบเดียว ปราสาท เรือนโล้น และจากการศึกษาวัดในสมัยพุทธกาลพอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๑. ไม่ไกลบ้านนัก
๒. ไม่ใกล้บ้านนัก
๓. สะดวกแก่การไปวัดและการมาวัด
๔. เหมาะที่ประชาชนจะไปพบพระได้
๕. กลางวันไม่พลุกพล่าน
๖. กลางคืนเงียบสงัด
๗. ไม่มีเสียงกึกก้อง
๘. ปราศจากกลิ่นตัวคนที่เดินเข้าออก
๙. เหมาะแก่การประกอบกิจของผู้ต้องการความสงบสงัด
- ๑๐ . เหมาะที่พระสงฆ์จะหลีกเร้นอยู่ตามสมณวินัย

ในสังคมไทย วัดซึ่งเป็นสถานที่อยู่ของพระสงฆ์ มีความสำคัญโดยนัยต่าง ๆ แต่เมื่อบริบททางสังคมมีการเปลี่ยนแปลง วัดและชุมชนมีความเห็นห่างกัน ซึ่งสาเหตุอย่างหนึ่งที่เป็นเช่นนี้ ก็เกิดจากสภาพของวัดเอง เพราะเมื่อกาลเวลาได้ล่วงไปแล้ว วัดก็เสื่อมโทรมไปด้วยเหตุผลหลายประการ มีวัดจำนวนไม่น้อยที่หมดคุณค่าอันควรแก่การเลื่อมใสศรัทธา เพราะเต็มไปด้วยสิ่งสกปรกและความไม่เรียบร้อย สภาพดังกล่าวทำให้ประชาชนพากันเห็นห่างวัด คลายความเลื่อมใสศรัทธาจากนั้น บทบาทของวัดที่ยังพอมีเหลืออยู่บ้างก็มีลักษณะที่ผิดเพี้ยนไปจากเดิมคือ

๑. วัดที่เคยเป็นที่พำนักของภิกษุสามเณร กลายเป็นที่อยู่อาศัยของคฤหัสถ์มากกว่า
๒. วัดเคยเป็นที่บวชเรียนของลูกหลานในท้องถิ่น ก็กลายเป็นที่บวชของคนหนุ่มจากท้องถิ่นอื่น ซึ่งแม้อุปชฌาย์ก็ไม่รู้จักประวัติของผู้ขอบรรพชาอุปสมบทมาก่อน นับเป็นจุดอันตรายจุดหนึ่งต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา
๓. วัดซึ่งเคยเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลของชาวบ้านตามลัทธิเถรวาท ก็ได้ถูกเปลี่ยนให้มีสภาพคล้าย ๆ กับโรงพระตามแบบมหายานในต่างประเทศไปเป็นจำนวนมาก
๔. วัดซึ่งเคยเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด ร่มรื่นเป็นสิ่งดึงดูดใจชาวบ้านให้เข้าไปพักผ่อนหย่อนใจ ก็กลายเป็นวัดที่ขาดระเบียบ สกปรก และขาดความร่มรื่น ทำให้ประชาชนไม่ศรัทธา ไม่อยากเข้าวัด

^{๔๑} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๓.

๕. วัดซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคมที่พึงปรารถนา ก็กลายเป็นแหล่ง
อบายมุข^{๔๒}

๒.๓.๓ ความมุ่งหมายของการสาธารณูปการ

ความมุ่งหมายของการสาธารณูปการก็เพื่อบำรุงรักษาและส่งเสริมสร้างวัดให้เป็นที่น่าพอใจ
ประโยชน์แก่ประชาชนหรือสังคมผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นให้วัฒนาสถาพรสืบไป การที่จะพัฒนาวัด หรือ
สาธารณูปการ เพื่อให้วัดกลับมามีบทบาทต่อชุมชน หรือสังคมที่วัดตั้งอยู่ เพื่อใช้วัดเป็นฐานการรองรับ
การเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาท่ามกลางสภาพการณ์ของสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปแล้ว
นั้น สมควรที่วัดจะต้องมีการดำเนินการด้านสาธารณูปการ โดยแบ่งลักษณะงานออกเป็น ๓ ประการ
คือ

๑) การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ การก่อสร้างและบูรณ ปฏิสังขรณ์
เสนาสนะและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ภายในวัดเพื่อให้วัดเป็นที่สัปปายะดังกล่าวข้างต้น เจ้าอาวาสจะต้อง
จัดให้มีการดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการของวัดเพื่อให้มีความเจริญรุ่งเรืองในทุกด้านและมีสภาพ
เป็นวัดในทางพระพุทธศาสนา คือ

๑.๑ การทำป้ายชื่อวัด ซึ่งนิยมทำด้วยวัสดุที่คงทน มีขนาดพอสมควร เขียนระบุชื่อวัด
และที่ตั้งให้ถูกต้อง และทำการจัดตั้งให้เหมาะสมสังเกตได้ง่าย

๑.๒ การทำประวัติวัดซึ่งนิยมเขียนประวัติวัดไว้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น
ชื่อวัด มีความหมายอย่างไร สถานที่วัด มีอาณาเขตกว้างยาวเท่าไร ถาวรวัตถุและปูชนียวัตถุภายในวัด
สร้างเมื่อไร ใครเป็นผู้สร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์เมื่อ พ.ศ.อะไร สิ้นค่าใช้จ่ายเท่าไร ลำดับเจ้าอาวาส
นับตั้งแต่เริ่มสร้างวัดมาจนถึงปัจจุบัน สถิติพระภิกษุสามเณร และฆราวาสว่ามีเท่าไร สถิติการศึกษา
พระปริยัติธรรม เป็นต้น

๑.๓ การทำแผนผังวัด หรือการวางแผนผังของวัด โดยสมควรที่จะมีการประชุม
ระหว่างเจ้าอาวาสและคณะกรรมการวัด รวมทั้งพระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น
ในการวางแผนผัง ของวัด เพื่อให้สะดวกในการก่อสร้าง และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของวัดและ
เป็นหน้าที่ของพุทธบริษัทที่จะต้องจัดตั้งดำเนินการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

๑.๔ การสร้างถาวรวัตถุอันเหมาะสม เจ้าอาวาสและคณะกรรมการวัดจะต้อง
พยายามรักษาความเป็นระเบียบ ในการก่อสร้างถาวรวัตถุให้เป็นไปตามแปลนที่ได้ตกลงกันไว้
โดยเน้นที่ประโยชน์ในการใช้ และชุมชนเป็นหลัก

๒) การพัฒนาวัด

การพัฒนาวัดถือเป็นการจัดการสาธารณูปการ ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการมีวัดนั้น
เจ้าอาวาสจะต้องมีการตื่นตัว มีการเคลื่อนไหว และบำเพ็ญตนเป็น “อรรถจริบุคคล” คือเป็นคนทำ
ประโยชน์ โดยการจัดกิจการต่าง ๆ ของวัดด้านสาธารณูปการตามหลักการ ๔ อย่าง^{๔๓} คือ

^{๔๒} ภักตร์พร สิริกาญจน และคณะ, ความรู้พื้นฐานทางศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร
: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗.

^{๔๓} อ่างแล้ว, ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการศาสนาเพื่อความมั่นคง
แห่งชาติ, หน้า ๘๔.

๒.๑ อาวาสสัปปายะ คือ การทำให้วัดเป็นที่อยู่สบาย ทำให้วัดเป็นอาราม เป็นรมณีสถานเป็นที่รื่นรมย์ เจริญตา แก่ผู้พบเห็นเป็นศูนย์กลางของชุมชน ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ ด้วยการพัฒนาวัดให้เป็นอาราม คือ มีการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ภายในวัดให้เป็นสถานที่รื่นรมย์ของผู้ไปมาหาสู่ และควรจัดสถานที่ของวัดให้เป็นสัดส่วนมีเรือนคั้งที่เก็บของใช้เพื่อให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป

๒.๒ อาหารสัปปายะ คือ อาหารเป็นที่สบาย ไม่เดือนร้อนด้วยการแสวงหาอาหารในสมัยก่อนเป็นหน้าที่พระภิกษุเทศ ส่วนใหญ่ในปัจจุบันเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส การจัดให้มีสวัสดิการอาหาร จึงควรเป็นภาระของฝ่ายสาธารณูปการควรรวมเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้ ควรมีการกำหนดเส้นทางโคจรบิณฑบาต ควรแบ่งเป็นสาย มีการจับสลากเปลี่ยนเวรกันทุก ๗ วัน เพื่อเจริญศรัทธาของผู้ทำบุญ และป้องกันการติดในตัวของบุคคล ควรมีการจัดฉันทรวมกันในที่แห่งเดียวเพื่อประโยชน์ คือ ทำให้เกิดความเป็นธรรมในอดิเรกกลาก ขจัดความขัดแย้งในการแสวงหาอุปฐาก ก่อให้เกิดความสามัคคีธรรม เป็นที่เจริญศรัทธาของผู้ถวาย และสามารถแนะนำอบรมได้ง่ายในเวลา ก่อนและหลังอาหาร ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่รับกิจนิมนต์ และแจกจ่ายกิจนิมนต์ให้ทั่วถึงด้วยความเป็นธรรมและควรจัดตั้งมูลนิธิสงเคราะห์สวัสดิการด้านอาหารในยามขาดแคลน

๒.๓ บุคคลสัปปายะ คือ การจัดให้มีบุคคลเป็นที่สบาย นับเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ส่งผลต่อความเจริญหรือความเสื่อมของวัด โดยเฉพาะบุคคลที่อยู่ในวัดหรือบริเวณวัดอันประกอบไปด้วย คนวัด ๔ ประเภท คือ พระภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา (แม่ชี) และเด็กวัด การจัดสาธารณูปการจะต้องคำนึงถึงบุคคลทั้ง ๔ ประเภทนี้ โดยจัดให้มีที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมตามสภาพของแต่ละบุคคลไม่ให้ปะปนกัน ดำเนินการให้มีการแบ่งเขตที่อยู่กันอย่างชัดเจน มีการวางระเบียบปฏิบัติในด้านต่าง ๆ ของวัดให้เหมาะสม

๒.๔ ธรรมสัปปายะ คือ การจัดให้มีธรรมะเป็นที่สบาย จุดมุ่งหมายของการมีวัด คือ เป็นสถานที่ประพฤติปฏิบัติธรรม การจัดการสาธารณูปการใด ๆ ของวัดจึงไม่ควรที่จะลืมหัวใจที่จะก่อให้เกิดความธรรม สัปปายะ คือ การจัดกิจกรรมของวัดให้เป็นไปด้วยดี โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนตามสมควรแก่กาลสมัยนั้น ๆ ด้วยการจัดกิจกรรมที่สัมพันธ์กับระบบการดำเนินชีวิตในชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้คนที่สนใจและนับถือศาสนามีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ กิจกรรมที่ดำเนินการอาจแบ่งได้ ๓ ลักษณะ คือ กิจกรรมประจำวัน เป็นกิจที่จะทำให้เป็นประจำอยู่แล้ว เช่น การทำวัตรสวดมนต์ ทำวัตรร่วมกันเช้า – เย็น เสร็จพาน้ำงมหาภิณทูลนา หรือการเปิดเทปกระจายเสียงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมะให้ชุมชนได้รับฟัง แต่สิ่งที่ทำได้ง่ายที่สุด คือ การเขียนพุทธศาสนสุภาษิตติดไว้ตามต้นไม้ ในบริเวณวัด กิจกรรมในวันหยุดประจำสัปดาห์ หรือจะจัดกันในวันพระ ๘ ค่ำ ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ ทั้งข้างขึ้นและข้างแรมด้วยการเทศนา อบรมธรรม การเจริญพระกัมมัฏฐาน หรือจิตตภาวนา การรักษาศีลอุโบสถ เป็นต้น และกิจกรรมในวันสำคัญของศาสนาโดยการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวันสำคัญนั้น ๆ เช่น การปาฐกถาธรรม บรรยายธรรม หรือตอบปัญหาธรรมะ เป็นต้น ^{๔๔}

^{๔๔} อ้างแล้ว, ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ, หน้า ๘๕.

๓) การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด

ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตราที่ ๔ ได้แบ่งศาสนสมบัติออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑. ศาสนสมบัติส่วนกลาง ได้แก่ ทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง ๒. ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง

การจัดการดูแลรักษา ศาสนสมบัติทั้งสองประเภทรูปนั้น มีทั้งที่อยู่ในส่วนของรัฐและของมหาเถรสมาคม ซึ่งผู้ดูแลส่วนมากก็คือ เจ้าอาวาสหรือพระสังฆาธิการที่อยู่ในเขตปกครองพื้นที่นั้น ๆ จะต้องจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี คือ การจัดการดูแลรักษาคุ้มครองป้องกันศาสนสมบัติของวัดและผลประโยชน์ของวัด ไม่ให้เกิดความเสียหายเป็นสิ่งที่ควรดำเนินการให้มีการปฏิบัติในสิ่งต่อไปนี้

๓.๑ ถ้าวัดใดยังไม่มีโฉนดแสดงกรรมสิทธิ์เป็นสถานที่ตั้งวัด เจ้าอาวาสต้องรีบดำเนินการจัดทำให้ถูกต้องตามกฎหมายบ้านเมือง พร้อมทั้งการปักปันเขตกันอย่างชัดเจน เพื่อป้องกันกรณีพิพาทระหว่างวัดกับชาวบ้าน

๓.๒ ถ้าวัดใดยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เจ้าอาวาสต้องดำเนินการให้เรียบร้อย ให้ถูกต้องตามพุทธบัญญัติ และจัดการขึ้นทะเบียนที่ธรณีสงฆ์ และจัดการทำบัญชี ที่กัลปนา (ที่อุทิศผลประโยชน์ถวายวัด) ให้เป็นหลักฐาน และดำเนินการจัดที่ธรณีสงฆ์และที่กัลปนาสงฆ์ของวัดให้เกิดประโยชน์แก่วัดเท่าที่จะทำได้ โดยไม่ทำให้ประชาชนเดือดร้อน

๓.๓ ควรจัดทำบัญชีการวัดของวัด ปุชนิยัตถุของวัด และถ้าเป็นไปได้ควรถ่ายรูปไว้เป็นหลักฐาน และจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายของวัด เก็บไว้เป็นหลักฐานให้เรียบร้อย^{๔๕}

บทบาทสาธารณูปการ iva การพัฒนาสาธารณูปการน่าจะแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ ๑) พัฒนาวัด ๒) พัฒนาคณะในวัด ๓) พัฒนาชุมชน เมื่อกล่าวโดยสรุปความมุ่งหมายของสาธารณูปการ ก็เพื่อบำรุงรักษาและส่งเสริมวัดให้เป็นที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน หรือแก่สังคมผู้เป็นเจ้าของวัดให้วัฒนาถาวรสืบไป

ในปัจจุบันกิจการคณะสงฆ์และการพัฒนาพระศาสนาตามสาธารณูปการของวัดแบ่งได้เป็น ๓ เรื่อง คือ ๑) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ๒) การพัฒนาวัด และ ๓) การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ซึ่งงานด้านสาธารณูปการทั้ง ๓ ประเภท เมื่อแยกเป็นข้อย่อยแล้วจะได้ดังนี้^{๔๖}

- ๑) ขออนุญาตรื้อถอนและก่อสร้างศาสนวัตถุใหม่
- ๒) ขอสถาปนา วัด ตั้งวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง
- ๓) ขอยกวัดร้างเป็นวัดที่มีภิกษุจำพรรษา
- ๔) ขอยกวัดเป็นพระอารามหลวง
- ๕) ขอยุบวัด รวมวัด
- ๖) วัดประสงฆ์อัคริภิกษุ และวินาศภัย

^{๔๕} อ้างแล้ว, ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ, หน้า ๘๖.

^{๔๖} พระสุธีรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภณ), พุทธศาสตร์ปริทรรศน์ รวมในผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา, หน้า ๒๗๔.

๗) การประชุมตรวจการคณะสงฆ์

๘) การขอใช้ที่ดินทางราชการเพื่อสร้างวัด

๙) ขอพระราชทานวิสุงคามสีมา

๑๐) งานของงบประมาณอุดหนุนการบูรณะวัด

สรุปว่า การสาธารณูปการส่วนใหญ่จะเน้นในส่วนบำรุงรักษาวัด และศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปด้วยดี เป็นหน้าที่ของผู้บริหารวัดและคณะสงฆ์โดยตรง ในส่วนของรัฐและพุทธบริษัท จะต้องอุปถัมภ์ด้วยไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างหรือบูรณะรักษาเสนาสนะของพระสงฆ์ พระสังฆาธิการทุกรูป ต้องมองเห็นความสำคัญของการจัดทำแผนแม่บทการก่อสร้าง และรู้จักวิธีการบริหารงาน สาธารณูปการเป็นอย่างดี มีเทคนิคและวิธีการขอคำปรึกษากับหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ การบริหารจัดการงานด้านสาธารณูปการที่ดี จะต้องรู้จักวิธีบูรณปฏิสังขรณ์ โดยยึดหลักการบริหาร บูรณปฏิสังขรณ์ การรักษาดูแล ทำนุบำรุง ศาสนวัตถุ ศาสนสถานและการจัดทำวัดให้เป็นวัดพัฒนา ตัวอย่าง งานด้านสาธารณูปการเป็นงานสำคัญ โดยเฉพาะเป็นงานที่ให้ความสำคัญแก่เจ้าอาวาส และเห็นผลงานของเจ้าอาวาสได้เร็วกว่างานด้านอื่น ๆ เป็นงานละเอียดอ่อน เป็นงานระดับท้องถิ่นและการพระศาสนา ดังนั้นการควบคุมส่งเสริมการสาธารณูปการ จึงถือเป็นหน้าที่อันสำคัญของพระสงฆ์ พระสังฆาธิการทุกระดับชั้น

๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัด

๒.๔.๑ ความหมายของวัด

วัดคือ สถานที่ทางศาสนา ตามปกติแล้วจะมีเสนาสนะและอาคารวัตถุต่าง ๆ เป็นที่พำนักอยู่อาศัย ปฏิบัติธรรมวินัยและประกอบศาสนกิจของพระภิกษุสงฆ์ ตลอดจนเป็นที่บำเพ็ญกุศลต่าง ๆ ของพุทธบริษัทโดยทั่วไป นอกจากนี้วัดยังเป็นศูนย์กลางบริการทางการศึกษาและทางสังคมอีกด้วย วัดมีฐานะทางกฎหมายคือ เป็นนิติบุคคลเท่าเทียมกัน^{๔๗}

ดังนั้นตามมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้จำแนกวัดออกเป็น ๒ ประเภท^{๔๘} คือ

๑) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ได้แก่ อาราม ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ และวัดที่เลื่อนฐานะมาจากสำนักสงฆ์ โดยได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เพื่อเป็นประโยชน์แก่สังฆกรรม ตามพระธรรมวินัยสำหรับพระสงฆ์ นับว่าเป็นวัดที่สมบูรณ์ด้วยฐานะทั้งทางกฎหมายและทางพระวินัยทุกประการ โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป

๒) สำนักสงฆ์ได้แก่วัดที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศตั้งวัดแล้วแต่ยังมิได้พระราชทานวิสุงคามสีมา รวมถึงวัดที่ได้รับพระบรมราชานุญาตให้สร้างขึ้น ตามความในมาตรา ๙

^{๔๗} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการสังเคราะห์งานวิจัย รูปแบบและกระบวนการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑.

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙-๑๐.

แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ (พ.ศ. ๒๔๔๕) และวัดที่สร้างขึ้นก่อน ร.ศ. ๑๒๑ ซึ่งยังมีได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาด้วย

๒.๔.๒ ประเภทของวัด

วัดแบ่งตามสภาพฐานะ ๓ ประเภท^{๔๙} ได้แก่

๑) พระอารามหลวง ได้แก่ วัดที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราช ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์เป็นการส่วนพระองค์ก็ดี พระราชทานเพื่อเป็นเกียรติยศแก่ผู้ที่ทำศึกดีลงมา หรือแก่วัดเองก็ดี มีอยู่จำนวนหนึ่งที่พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการผู้ใหญ่ ทรงสร้างหรือสร้างขึ้นหรือทรงโปรดให้ปฏิสังขรณ์และสร้างขึ้นแล้วน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายเป็นพระอารามหลวง รวมทั้งวัดที่ประชาชนสร้างหรือปฏิสังขรณ์และทรงรับไว้เป็นพระอารามหลวงด้วย

๒) วัดราษฎร์ ได้แก่ วัดที่ประชาชนทั่วไปสร้างหรือปฏิสังขรณ์ซึ่งได้อนุญาตให้สร้างวัด และประกาศตั้งวัด โดยถูกต้องตามกฎหมายจากทางราชการแล้ว และช่วยกันทะนุบำรุงวัดสืบต่อกัน มาตามลำดับวัดราษฎร์หมายถึงวัดทั้งชนิดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาและสำนักสงฆ์ซึ่งมิได้นับ เข้าเป็นพระอารามหลวง

๓) วัดร้าง ได้แก่ วัดที่ไม่มีพระภิกษุสงฆ์พำนักอาศัยประจำซึ่งทางราชการจะขึ้นทะเบียน เป็นวัดร้าง วัดร้างโดยสภาพยังเป็นนิติบุคคลอยู่โดยสมบูรณ์และมีโอกาสที่จะเป็นวัดมีพระสงฆ์ได้อีก โดยดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการยกวัดร้างเป็นวัดมีพระสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๑๔

๒.๔.๓ ประวัติการสร้างวัดในประเทศไทย

พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนประเทศไทย เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๖ สมัยเดียวกันกับ ประเทศลังกา ด้วยการส่งพระสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศต่าง ๆ ๙ สาย โดยการ อุปถัมภ์ของพระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์อินเดีย ในขณะนั้นประเทศไทยรวมอยู่ในดินแดนที่เรียกว่า สุวรรณภูมิ ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวาง มีประเทศรวมกันอยู่ในดินแดนส่วนนี้ไม่น้อยกว่า ๗ ประเทศ ได้แก่ ไทย พม่า ศรีลังกา ญวน กัมพูชา ลาว มาเลเซีย ซึ่งสันนิษฐานว่ามีใจกลางอยู่ที่จังหวัดนครปฐมของ ไทย เนื่องจากได้พบโบราณวัตถุที่สำคัญ เช่น พระปฐมเจดีย์ และรูปธรรมจักรทรงกลมเป็นหลักฐาน สำคัญแต่พม่าก็สันนิษฐานว่ามีใจกลางอยู่ที่เมืองสะเทิม ภาคใต้ของพม่า พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ สุวรรณภูมิในยุคนี้ นำโดยพระโสณะและพระอุตตระ พระเถระชาวอินเดีย เดินทางมาเผยแผ่ พุทธศาสนาในแถบนี้ จนเจริญรุ่งเรืองมาตามลำดับ^{๕๐} สำหรับการเกิดวัดขึ้นในประเทศไทย ก็คงมี มูลเหตุเดียวกับการเกิดวัดขึ้นมาในสมัยพุทธกาล คือ เมื่อพุทธศาสนาจากอินเดียได้แพร่หลายเข้ามาสู่ ประเทศไทยครั้งแรกโดยชาวอินเดียเป็นผู้นำพระพุทธศาสนา เข้าไปทำการสั่งสอนให้ชาวไทย โดยทั่วไปจนเกิดความศรัทธาเลื่อมใสและประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนในศาสนา เมื่อจำนวน

^{๔๙} อ้างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการสังเคราะห์งานวิจัย รูปแบบ และกระบวนการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี, หน้า ๑๐.

^{๕๐} สุชีพ ปุญญานุภาพ, ประวัติศาสตร์ศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒๐๙.

ศาสนิกชนมากพอสมควรแล้วก็ได้ไปขอพระบรมธาตุและคณะสงฆ์มาจากอินเดียแล้วสร้างพุทธเจดีย์ที่บรรจุพระบรมธาตุ และผู้ศรัทธาที่ประสงค์จะบวชก็ขอบรรพชาอุปสมบทต่อพระสงฆ์ที่มาจากอินเดีย จึงเกิดมีการสร้างวัดและสังฆมณฑลขึ้น เพื่อใช้ในการพระศาสนาตามมาภายหลัง^{๕๑} และวัดในเมืองไทยได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นในชุมชนที่ขาดเสียมิได้ ทุกชุมชนต้องมีวัดประจำเป็นของตนเอง เพราะถ้าไม่มีวัดประจำชุมชน เมื่อต้องการจะทำบุญ หรือฟังธรรม ก็ต้องไปที่วัดของชุมชนอื่น ซึ่งเป็นการไม่สะดวก เนื่องจากชุมชนไปฟังพาวัด ไม่เพียงแต่ในทางด้านกิจกรรมศาสนาเท่านั้น แต่รวมไปถึงกิจการทางด้านสังคมด้วย ฉะนั้นชุมชนทุกแห่งจึงต้องมีวัด แม้จะเป็นวัดขนาดเล็ก ๆ มีแต่โบสถ์หรือวิหารแต่อย่างเดียวไม่ได้สร้างอย่างใหญ่โตหรูหราเพราะเป็นการช่วยกันสร้างคือสร้างไปตามฐานะและกำลังศรัทธาของคนในชุมชนนั้น ไม่ได้คำนึงถึงรูปแบบที่หรูหราหรือความสวยงามเท่าใดนัก แต่ถ้ามีกำลังเพียงพอที่จะสร้างให้ใหญ่โตหรูหราได้ ก็สร้างไปตามความสามารถที่มีอยู่

สรุปแล้วการสร้างวัดในประเทศไทยนั้น มีเจตนาเพื่อให้สำเร็จประโยชน์ในกิจการพระศาสนาตามวัตถุประสงค์อันมีมาแต่เดิมเพื่อเป็นศูนย์กลางในการประดิษฐานพระพุทธรูปศาสนา ในสังคมทั้งที่เป็นชนบทในเมือง ทั้งนี้เพื่อให้พระพุทธรูปศาสนาแพร่หลายสู่พลเมืองได้ทุกระดับชั้นและคนในสังคมได้มีโอกาสเข้าถึงพระพุทธรูปศาสนาได้โดยสะดวกและทั่วถึง อีกทั้งยังเป็นปูชนียสถานอันมีความสำคัญแก่ความนับถือและการสักการบูชาคือ เป็นที่ประดิษฐานเจดีย์านุสรณ์สำคัญต่าง ๆ เช่น พระบรมสารีริกธาตุแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งบรรจุในพระสถูปเจดีย์บ้าง ในพระปรางค์บ้าง มีพระพุทธรูปปฏิมากร ซึ่งประดิษฐานภายในพระอุโบสถบ้าง ภายในพระวิหารบ้าง และยังมีพระธรรมคำสอนซึ่งเขียนหรือจารึกเป็นลักษณะพระธรรมเจดีย์ มีเก็บอยู่ในหอพระไตรปิฎก สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเหตุจำเป็นต้องการสิ่งก่อสร้างที่เป็นสถาปัตยกรรม เพื่อรับรองหรือเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี และยังจะต้องมีความสำคัญในการส่งเสริมให้สัมพันธ์กับฐานะแห่งปูชนียสถานทางพระพุทธศาสนาอีกด้วย นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่พำนักแห่งคณะสงฆ์ผู้ที่มีหน้าที่ และภาระในการสืบทอดพระพุทธศาสนาและยังได้ใช้เป็นสถานที่กระทำสังฆกรรมต่าง ๆ ตามประเพณีในศาสนาเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา คือให้การศึกษาแก่บุตรตามประเพณีของชนชาวไทย และประการสำคัญยิ่งก็เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่พระบรมศีลธรรมจรรยาแก่วิญญชนทั้งหลายอีกประการหนึ่งด้วย

๒.๕ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

๒.๕.๑ ความหมายของพระสังฆาธิการ

นักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของคำว่า “พระสังฆาธิการ” ไว้ ผู้ศึกษาจึงใคร่ขอนำมาประกอบการศึกษา ดังนี้

คำว่า พระสังฆาธิการ มาจากคำ ว่า “สังฆ” และ “อธิการ” เป็นพระสังฆาธิการ แปลตามรูปศัพท์ว่า พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์ หรือ พระภิกษุผู้ทำงานในคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง จึงหมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์^{๕๒}

^{๕๑} สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, มูลเหตุแห่งการสร้างวัดในประเทศไทย, (พระนคร : กรมศิลปากร, ๒๕๐๓), หน้า ๑๔.

^{๕๒} สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญการปฏิบัติงานพระพุทธศาสนา, โครงการประชุมพระสังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๘.

พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญฺโญ)^{๕๓} พระสงฆ์ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารการคณะสงฆ์ เรียกว่า “พระคณาธิการ” ต่อมาเมื่อมีการตรากฎหมายมหาเถรสมาคมได้กำหนดนามรวมตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์ว่า “พระสังฆาธิการ”

พระสังฆาธิการ เป็นนามบัญญัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน คือ บริหารการคณะสงฆ์ และการพระศาสนาตามที่กำหนดใน ๔ องค์การเดิมแต่ไม่ได้จัดเป็นองค์การ ซึ่งเป็นตัวองค์กรบริหาร คงยึดเอาเฉพาะลักษณะงานในองค์การนั้น ๆ เปลี่ยนเรียกว่า “การ” กล่าวคือ

๑. การรักษาความเรียบร้อยดีงาม (เดิมคืองานในองค์การปกครอง)
๒. การศาสนศึกษา (เดิมคืองานในองค์การศึกษา)
๓. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (เดิมคืองานในองค์การเผยแผ่)
๔. การสาธารณูปการ

๕. เพิ่มการศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์เข้า พร้อมทั้งเอาการนิคมกรรม (เดิมคือการวินิจฉัยอธิกรณ์) รวมเข้าอยู่ในอำนาจหน้าที่เจ้าคณะชั้นนั้น ๆ เพื่อมิให้เกิดความถ่วงตุลแห่งอำนาจดัง เช่น กฎหมายฉบับเดิม เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปโดยถูกต้องสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมได้กำหนดให้มีรองเจ้าคณะ เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะในชั้นนั้น ๆ อีกส่วนหนึ่ง แม้ในส่วนวัด ก็ให้มีรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เพื่อเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนั้น ๆ

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ จึงเป็นพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ โดยกำหนดตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตามลำดับชั้นไว้ได้แก่ ระดับเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวมีอำนาจเต็มตามที่ตามกฎหมายคณะสงฆ์ กฎ มติคำสั่งของมหาเถรสมาคมครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด ในหมู่บ้าน และในชุมชน โดยใช้หลักพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา

๒.๕.๒ ความสำคัญของพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศและพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์จัดการและพัฒนาการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยดี พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการดูแลพระภิกษุ สามเณรดูแลวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ให้พระภิกษุ สามเณร มีจริยาวัตรตรงตาม ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัย นับว่าพระสังฆาธิการเป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ดูแลความประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุ สามเณร มิให้ออกนอกพระธรรมวินัย และพระสังฆาธิการโดยเฉพาะ เจ้าอาวาส

^{๕๓} พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), **วิทยาพระสังฆาธิการ เล่ม ๒**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๙.

รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะต้องบำรุงรักษา จัดการวัด และสมบัติของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

กรมการศาสนา^{๕๔} กล่าวถึงความสำคัญของพระสังฆาธิการว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไป ก็ด้วยจะต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการวัด ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานเจ้าคณะภาค ๑๖^{๕๕} กล่าวถึงความสำคัญของพระสังฆาธิการว่าเป็นผู้ขับเคลื่อนการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระพุทธศาสนาให้ปฏิบัติถูกต้องเป็นประโยชน์ทั้งงานการศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์

ดังนั้น พระสังฆาธิการ จึงเป็นพระภิกษุที่ปฏิบัติภารกิจของพระพุทธศาสนาที่จะช่วยส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองและสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนต่อพระพุทธศาสนา และสร้างความเข้มแข็ง และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

๒.๕.๓ การแต่งตั้งและถอดถอนพระสังฆาธิการ

กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ได้กำหนดคุณสมบัติของพระสังฆาธิการ การแต่งตั้งและถอดถอน ไว้ดังนี้^{๕๖}

๑) คุณสมบัติทั่วไปของพระสังฆาธิการ

กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ได้กำหนดคุณสมบัติทั่วไปของพระสังฆาธิการไว้ ๗ ข้อ ดังนี้

- ๑.๑ มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
- ๑.๒ มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง
- ๑.๓ มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
- ๑.๔ เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
- ๑.๕ ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
- ๑.๖ ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน
- ๑.๗ ไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

^{๕๔} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, หน้า ๑๕๓.

^{๕๕} สำนักงานเจ้าคณะภาค ๑๖, **คู่มือปฏิบัติงานการคณะสงฆ์**, (สุราษฎร์ธานี: สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๖ วัดท่าไทร, ๒๕๔๗), หน้า ๔๖.

^{๕๖} กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วย พระราชบัญญัติกฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๔๐๓.

๒) การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ

การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ ตามกฎหมายเถรสมาคม มีดังนี้ คือ

๒.๑ การแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ จะต้องมิใช่คุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้องมิใช่พรรษาพ้น ๓๐ และมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่ารองสมเด็จพระราชาคณะ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระภิกษุที่มีคุณสมบัติให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม

๒.๒ การแต่งตั้งเจ้าคณะภาคจะต้องมิใช่คุณสมบัติทั่วไปแล้วจะต้องมิใช่พรรษาพ้น ๒๐ พรรษาและกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นเทพ หรือเป็นพระราชาคณะซึ่งเป็นพระคณาจารย์เอกหรือเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค การแต่งตั้งเจ้าคณะภาคเป็นหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุที่มีคุณสมบัติ เสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม เจ้าคณะภาคจะอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปีและอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้^{๕๗}

๒.๓ การแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดจะต้องมิใช่คุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้องมิใช่พรรษาพ้น ๑๐ พรรษากับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และกำลังดำรงตำแหน่ง รองเจ้าคณะจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ หรือเป็นพระคณาจารย์โทขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๖ ประโยค การแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดในภาคใด ให้เจ้าคณะภาคนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ เสนอเจ้าคณะใหญ่พิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

๒.๔ การแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอ จะต้องมิใช่คุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้องมิใช่พรรษาพ้น ๑๐ พรรษากับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า ๔ ปี หรือมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หรือเป็นพระคณาจารย์ตรีขึ้นไป หรือมีเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๔ ประโยคการแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดใด ให้เจ้าคณะจังหวัดนั้นคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าว เสนอเจ้าคณะภาคเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง โดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

๒.๕ การแต่งตั้งเจ้าคณะตำบล จะต้องมิใช่คุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้องมิใช่พรรษาพ้น ๕ พรรษากับมีสำนักอยู่ในเขตอำเภอนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในตำบลนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า ๔ ปี หรือเป็นพระภิกษุมีสมณศักดิ์ หรือเป็นพระคณาจารย์ หรือเป็นเปรียญธรรมหรือนักธรรมเอก การแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลในอำเภอใด ให้เจ้าคณะอำเภอคัดเลือกพระภิกษุ ผู้มีคุณสมบัติดังกล่าว เสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง เมื่อได้แต่งตั้งแล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนา และรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

๒.๖ การแต่งตั้งเจ้าอาวาสที่เป็นพระอารามราษฎร์ จะต้องมิใช่คุณสมบัติทั่วไปแล้ว จะต้องมิใช่พรรษาพ้น ๕ พรรษา และเป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้นในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงในตำบลใด ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอ

^{๕๗} แสวง อุดมศรี, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๒.

รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะตำบล ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าอาวาสในตำบลนั้น รวมกันทั้งหมดไม่น้อยกว่า ๓ รูปร่วมกันพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัด เพื่อพิจารณาแต่งตั้ง ถ้าพระภิกษุ ผู้จะดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสนั้น ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเจ้าคณะจังหวัด เพื่อเจ้าคณะภาคพิจารณาแต่งตั้งในการแต่งตั้งรอง เจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส นอกจากพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติและระบุหน้าที่ที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติ เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง

๒.๗ การแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง คือต้องมีพรรษาพัน ๑๐ พรรษา เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอกต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชคณะชั้นราช สำหรับพระอาราม หลวงชั้นโท ต้องมีสมณศักดิ์ ไม่ต่ำกว่าพระราชคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี ต้องมีสมณศักดิ์ ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก

ส่วนพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะส่วนหนึ่งดังนี้ คือ มีพรรษาพัน ๑๐ พรรษา เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอกต้องมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท ต้องมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี ต้องมีตำแหน่ง ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท หรือพระครูสัญญาบัตรที่มีนิตยภัตไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี การแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดคัดเลือกพระภิกษุที่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วแต่กรณีเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อมหาเถรสมาคมพิจารณา ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคดำเนินการในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติและระบุหน้าที่ที่มอบหมายให้ปฏิบัติ แล้วรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาเสนอตามลำดับ จนถึงมหาเถรสมาคม สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งเจ้าอาวาสรองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงตามมติมหาเถรสมาคม

๓) การพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ของพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการย่อมพ้นจากตำแหน่งได้ในกรณีถึงมรณภาพ หรือพ้นจากความเป็นพระภิกษุ หรือลาออก หรือย้ายออกไปนอกเขตที่ตนมีสำนักอยู่ หรือยกเป็นกิตติมศักดิ์ หรือรับตำแหน่งหน้าที่เจ้าคณะหรือรองเจ้าคณะอื่น หรือให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ หรือถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่ หรือถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ ข้อ ๓๗ พระสังฆาธิการรูปใดประสงค์จะลาออกจากตำแหน่งหน้าที่ก็ย่อมทำได้เมื่อผู้มีอำนาจแต่งตั้งได้พิจารณาอนุญาตแล้ว จึงเป็นอันพ้นจากตำแหน่งหน้าที่^{๕๘}

^{๕๘} แสงว อุดมศรี, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, หน้า ๕.

๔) จริยาพระสังฆาธิการ

สาระสำคัญของจริยาพระสังฆาธิการ คือ พระสังฆาธิการต้องเอื้อเพื่อต่อกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชสังวรและปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด และต้องเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งโดยชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ถ้าไม่เห็นพ้องด้วยคำสั่งนั้นให้เสนอความเห็นคัดค้านเป็นลายลักษณ์อักษร ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง และเมื่อได้คัดค้านดังกล่าวมาแล้วนั้น แต่ผู้สั่งมิได้ถอนหรือแก้คำสั่งนั้น ถ้าคำสั่งนั้นไม่ผิดพระวินัยต้องปฏิบัติตาม แล้วรายงานจนถึงผู้สั่ง ทั้งนี้พระสังฆาธิการต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง มิให้เกิดความเสียหายแก่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา และห้ามมิให้ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันสมควร ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ และห้ามมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่สมควร ต้องสุภาพเรียบร้อยต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตนและผู้อยู่ในปกครอง ต้องรักษาส่งเสริมสามัคคีในหมู่คณะและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบ ต้องอำนวยความสะดวกในหน้าที่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา และต้องรักษาข้อความอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่ยังไม่ควรเปิดเผย

ในการรักษาจริยาพระสังฆาธิการนั้น ให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น มีหน้าที่ควบคุม ดูแล แนะนำชี้แจงหรือสั่งให้ผู้อยู่ในบังคับบัญชา ปฏิบัติตามจริยาโดยเคร่งครัด ถ้าผู้บังคับบัญชารู้ว่าผู้อยู่ในบังคับบัญชาละเมิดจริยา ต้องพิจารณาว่าความละเมิดของผู้อยู่ในบังคับบัญชารูปนั้น อยู่ในอำนาจที่ตนจะสั่งลงโทษได้หรือไม่ ถ้าอยู่ในอำนาจที่ตนจะสั่งลงโทษได้ ก็ให้สั่งลงโทษ แล้วรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน ถ้าเห็นว่าความละเมิดนั้นควรจะลงโทษหนักกว่าที่ตนมีอำนาจจะลงโทษได้ ก็ให้รายงานผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไป เพื่อพิจารณาลงโทษตามควร ผู้บังคับบัญชารูปใด ไม่จัดการลงโทษผู้อยู่ในบังคับบัญชาที่ละเมิดจริยาหรือจัดการลงโทษโดยไม่สุจริต ให้ถือว่าผู้บังคับบัญชารูปนั้น ละเมิดจริยา และพระสังฆาธิการรูปใด ถูกผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษฐานละเมิดจริยา ต้องปฏิบัติตามทัณฑ์ ถ้าเห็นว่าคำสั่งลงโทษไม่เป็นธรรม ก็มีสิทธิร้องทุกข์ได้ตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการร้องทุกข์ แต่ถ้าปรากฏว่าเป็นการร้องทุกข์เท็จ ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง

พระสังฆาธิการรูปใดประพฤติดละเมิดจริยา ต้องได้รับโทษฐานละเมิดจริยาอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ ๑) ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ ๒) ปลดจากตำแหน่งหน้าที่ ๓) ตำหนิโทษ และ ๔) ภาคทัณฑ์

การถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่นั้น จะทำได้ต่อเมื่อพระสังฆาธิการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง แม้ข้อใดข้อหนึ่ง^{๕๙} ดังต่อไปนี้

- ๑) ทุจริตต่อหน้าที่
- ๒) ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันสมควรเกินกว่า ๓๐ วัน
- ๓) ขัดคำสั่งอันชอบด้วยการคณะสงฆ์ และการขัดคำสั่งนั้นเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณะสงฆ์

^{๕๙} พระราชบัญญัติ (เสริมชัย ชยมงคล), การบริหารวัด, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๗-๑๕๐.

๔) ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณะสงฆ์

๕) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการนั้นนับว่ามีบทบาทสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์จึงมีความจำเป็นที่จะต้องคัดสรรพระสังฆาธิการที่มีคุณสมบัติตามรายละเอียดข้างต้นนั้น เพื่อให้ได้บุคลากรทางศาสนาที่ดี และมีคุณภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ต่อไป

๒.๕.๔ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการ

การบริหารงานเป็นบทบาทของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติ อันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนามี ๖ ประการ ดังนี้^{๖๐}

๑) การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม

การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึง งานปกครองในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณรในเขตการปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้ คำว่า “การปกครอง” แปลว่า การควบคุมดูแล รักษา ควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ที่ท่านควรจะอยู่^{๖๑} ด้วยเหตุนี้พระสังฆาธิการจึงต้องดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช นอกจากนั้นพระสังฆาธิการยังจะต้องทำหน้าที่ ระงับ อธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคมกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง รวมตลอดทั้งควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในเขตปกครองของตน ชี้แจง แนะนำ การปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย พร้อมทั้งตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า งานการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามเป็นงานเกี่ยวกับการปกครองพระภิกษุ สามเณร ตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เรียบร้อยดีงาม

งานปกครองเป็นงานนำ เป็นงานหลักซึ่งกว้างขวาง ยิ่งใหญ่ละเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลาย และเป็นงานที่ทำไม่เสร็จ ต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่สภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างใดงานอื่น ๆ ก็จะดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารลักษณะอื่น ๆ ก็ ดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน^{๖๒}

^{๖๐} สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๗๑-๗๖.

^{๖๑} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปยุโธ), เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๘๗.

^{๖๒} พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปีพระพุทธวรญาณ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๗๖-๗๗.

ผู้ปกครองวัดก็คือเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะต้องปกครองวัด คำว่า “วัด” มีความหมาย ๒ ประการคือ หมายถึง ศูนย์กลางแห่งการพระศาสนาทั้งปวง และหมายถึงแหล่งรวมของส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนา ๕ ประการคือ

๑. ศาสนสถาน ได้แก่ พื้นที่ตั้งวัดและบริเวณ มีลักษณะเป็นไปตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมเหมาะที่จะเป็นเครื่องเสริมสร้างความวิเวก ความสงบ

๒. ศาสนวัตถุ ได้แก่ สิ่งปลูกสร้าง เป็นเสนาสนะต่าง ๆ เป็นปูชนียวัตถุ ปูชนียสถานที่แสดงถึงความถูกต้อง เรียบร้อย นำไปสู่ความสงบ

๓. ศาสนบุคคล ได้แก่ พระภิกษุสามเณรที่มีลักษณะเป็นสมณะ ตั้งอยู่ในศีลจารวัตร บำเพ็ญหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติและแนะนำสั่งสอนเพื่อความสงบ บำเพ็ญสังคมสงเคราะห์ตามสมณวินัย ศิษย์วัดที่มีลักษณะเป็นพุทธมามกะ ตลอดจนทายาททายิกาที่มีแนวแห่งความเป็นอุบาสก อุบาสิกาที่มีความมั่นคงในพระศาสนาพอสมควร

๔. ศาสนธรรม ได้แก่ ระเบียบแบบแผน ขนบประเพณีทางศาสนา ตลอดถึงคำสั่งสอน และแนวปฏิบัติทางพระศาสนาที่ได้รับการยกย่อง เชิดชู และศึกษาเล่าเรียนด้วยความเลื่อมใสในคุณค่าเป็นที่พึงพอใจ

๕. ศาสนกิจ ได้แก่ งานต่าง ๆ ทางพระศาสนา เช่น การศึกษา การเผยแพร่หรืองานเสริมสร้างความบริสุทธิ์ ความมั่นคงของสังฆมณฑล เพื่อความดำรงอยู่ด้วยดีของพระศาสนาเจ้าอาวาสมีภาระหน้าที่ที่จะต้องบริหารส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนาทั้ง ๕ นี้ไปพร้อม ๆ กัน ด้วยความรับผิดชอบ โดยนโยบายที่สุขุมรอบคอบ เหมาะสมแก่กาลเทศะ และสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งนี้ภารกิจที่เจ้าอาวาสจะต้องให้ความสนใจเอาใจใส่เป็นพิเศษ คือ “การบริหารศาสนบุคคล” โดยเริ่มงานปกครองพระภิกษุสามเณรในวัดให้เป็นพื้นฐานในเบื้องต้น

นอกจากนั้น พระพุทธทศรญาณ ยังกล่าวว่า จากภาระหน้าที่ของเจ้าอาวาส ทั้ง ๕ ประการดังกล่าวแล้ว เจ้าอาวาสยังต้องมีภาระหน้าที่สำคัญตามพระพุทธรประสงค์ คือ การช่วยพัฒนาท้องถิ่นด้วย เพราะปัจจุบัน ประชาชนนับถือพระภิกษุมีน้อย นับถือพระภิกษุมากกว่าการนับถือพระภิกษุจะต้องนับถือพระที่ท่านใช้ชีวิตของท่านตามพระพุทธรประสงค์

พระสงฆ์จะมีบทบาทต่อสังคมนั้น คุณภาพของพระสงฆ์ เป็นสิ่งสำคัญมาก ปัจจุบันพระสงฆ์มีคุณภาพลดน้อยถอยลงในด้านข้อวัตรปฏิบัติและความสามารถในการสอนและการเผยแผ่พระธรรม จึงทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำ ในทางคุณธรรมและสติปัญญาและสูญเสียศรัทธาจากญาติโยม ดังนั้นการบริหารการปกครองและการดูแลพระสงฆ์เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพของพระสงฆ์ดีขึ้น คุณภาพของพระสงฆ์จะดีขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยอย่างอื่นอีก ทั้งนี้ หากระบบการปกครองสงฆ์เป็นระบบ กำกับดูแลพระสงฆ์ให้มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม สิ่งที่จะต้องมาเสริมควบคู่กันก็คือ ระบบกลั่นกรองและกล่อมเกล่า ระบบกลั่นกรองมีไว้สำหรับคัดเลือกผู้ที่มาบวช ส่วนระบบกล่อมเกล่าสำหรับผู้ผ่านการบวชมาแล้ว อันที่จริงการกล่อมเกล่าผู้บวชนั้นมีอยู่แล้วตามพระธรรมวินัย โดยอุปัชฌาย์เป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นี้ และเป็นผู้รับรองต่อคณะสงฆ์ อุปัชฌาย์จะต้องมีหน้าที่กลั่นกรองและกล่อมเกล่า การกลั่นกรองเป็นขั้นแรกสำหรับผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกคณะสงฆ์ ขั้นตอนที่สำคัญกว่านั้นคือการกล่อมเกล่าทั้งในด้านความประพฤติ ความรู้

ความเข้าใจในทางธรรมให้เจริญงอกงามทั้งคุณธรรมและปัญญา แม้คณะสงฆ์จะไม่มีระบบกลั่นกรอง แต่ถ้ามีระบบกล่อมเกล่าที่ดีก็ยังมีหลักประกันว่าผู้ที่มาบวชเป็นพระจะได้รับการศึกษาอบรมให้เป็นพระที่ดี สามารถทำหน้าที่ตามพระธรรมวินัยได้ ดังนั้นคณะสงฆ์จะต้องสร้างระบบกล่อมเกล่าที่ดีได้แก่ระบบกล่อมเกล่าที่ไม่เป็นทางการ ก็คือการดูแลเอาใจใส่ที่อุปัชฌาย์อาจารย์พึงมีต่อศิษย์ ส่วนระบบที่เป็นทางการก็คือระบบการศึกษาด้านปริยัติธรรมของพระสงฆ์^{๖๓}

การศึกษาโดยใช้พระธรรมวินัย เป็นเครื่องฝึกฝนพัฒนาตนนั้น การเล่าเรียนทางวิชาการ พุทธศาสนาและการฝึกฝนพัฒนาจิต ที่เรียกว่าปริยัติ และปฏิบัติ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ในชุมชนสงฆ์วัดได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยจนมีฐานะเป็นศูนย์กลางของชุมชน พระสงฆ์ที่มีข้อวัตรปฏิบัติอยู่ในสังคมที่งดงาม และมีความสามารถในการอบรมประชาชนให้มีหลักธรรมทางพุทธศาสนาในการดำรงชีวิตนับว่ามีความสำคัญมาก

พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสต้องช่วยพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ทั้งนี้ วัดกับบ้าน พระกับชาวบ้าน เป็นของคู่กันมาช้านานแล้ว โดยที่วัดต้องเป็นแหล่งให้วิทยาการแก่ชาวบ้าน ทุก ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านศีลธรรมวัฒนธรรม และประเพณี^{๖๔} ประชาชนก็จะหันหน้าเข้ามาสู่วัดวาทารามกันมากขึ้น ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา บทบาทและกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดจัดทำก็จะพบว่า วัดมีความหมายที่สำคัญ ๆ อยู่ ๕ ประการ^{๖๕} ดังนี้

๑. วัดเป็นที่พำนักอาศัยของภิกษุสามเณร
๒. วัดเป็นที่บวชเรียนของลูกหลานชาวบ้าน
๓. วัดเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของชาวบ้านรอบวัด
๔. วัดและพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน
๕. วัดเป็นศูนย์กลางทางกิจกรรมของชุมชน

อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน บทบาทของวัดได้ถูกทำให้ผิดเพี้ยนไปจากเดิม กรมการศาสนา จึงได้รวบรวมโครงการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน โดยมีหลักการ ดังนี้

๑. มุ่งพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ที่สะอาด เรียบร้อย ร่มรื่น เพื่อดึงใจให้ประชาชนได้เข้ามาสู่วัดมากขึ้น

๒. มุ่งในการปกครองศาสนบุคคลที่พำนักอาศัยอยู่ภายในวัดให้อยู่กันด้วยความเรียบร้อยและสงบสุข มีการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยกันอย่างจริงจัง และปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เพื่อก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน

๓. มุ่งให้วัดได้จัดกิจกรรมที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ได้แก่ การอบรม สั่สอนศีลธรรมแก่ประชาชนและช่วยอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่นักเรียนให้มากขึ้น

^{๖๓} พระไพศาล วิสาโล, พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗๖-๒๗๗.

^{๖๔} พระมหาธรรมาธิปไตย ธีรปัญโญ และคณะ, พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบท การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน กรมการศาสนา, ๒๕๒๖), หน้า ๕๖.

^{๖๕} ขำเลียง วุฒิจันทร์, การพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๙), หน้า ๑-๔.

ดังนั้นการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ก็คือ การพัฒนาวัดตามหลักการ ๓ ข้อ คือ ๑) การพัฒนาบริเวณวัดให้สะอาดเรียบร้อย ร่มรื่น เป็นสัดส่วน ๒) จัดการปกครองพระภิกษุสามเณร และผู้อยู่ในวัดให้เรียบร้อยดีงาม และ ๓) จัดอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้ใช้ชีวิตเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลและร่วมประกอบกิจกรรมทางสังคมประเพณีได้อย่างเต็มที่

นอกจากหลักการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนดังกล่าวแล้ว วัดยังจะต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของประชาชน เป็นผู้นำชุมชน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาชุมชนให้ประชาชนในชุมชนนั้นปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดี แต่อย่างไรก็ตามเจ้าอาวาสวัดก็ต้องเริ่มต้นพัฒนาวัดของตนเองเสียก่อน ให้พร้อมที่จะพัฒนาไปเป็นศูนย์กลางของชุมชน ซึ่งในประเด็นนี้ **นำทรัพย์ จันทน์หอม**^{๖๖} ได้เสนอแนะว่าวัดที่จะเป็นศูนย์กลางของชุมชนได้นั้นจะต้องประกอบด้วย

๑. พระภิกษุ สามเณรของวัดจะต้องเป็นผู้นำของชุมชนทุกด้าน เป็นที่พึ่งของประชาชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนอยู่ดีกินดี มีความสงบสุขได้ รวมทั้งสามารถสอนให้ประชาชนนำเอาหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ หรือสอนให้ประชาชนมีศรัทธา ปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธองค์ได้ ทำให้ชีวิตเขามีความสุข จิตใจสงบ มีสมาธิในการประกอบสัมมาอาชีวะ

๒. สงบ ร่มรื่น วัดต้องสงบร่มรื่น มีต้นไม้

๓. สะอาด วัดจะต้องสะอาด บริเวณวัดจะไม่มีสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ

๔. สวยงาม วัดจะต้องมีสิ่งก่อสร้างสวยงาม เหมาะกับเศรษฐกิจของชุมชน

๕. เสนาสนะ การปลูกสร้างเสนาสนะเป็นระเบียบ มีแบบแปลนแผนผังที่ดี

๖. ถูกสุขลักษณะ วัดควรจะมีการจัดระเบียบให้ถูกสุขลักษณะ มีระบบการเก็บขยะ การกำจัดขยะมูลฝอย มีทางระบายน้ำ

๗. สิ่งแวดล้อม วัดไม่ควรปล่อยปละละเลยให้บ้านเรือนราษฎรล้ำเข้ามาในเขตพุทธาวาสและสังฆาวาส

๘. สะดวก วัดควรให้ความสะดวกแก่ประชาชนที่จะเข้าไปในวัด

๙. สัดส่วน วัดควรมีผังบริเวณดี กำหนดสัดส่วนที่เป็นพุทธาวาส เขตสังฆาวาส เขตฆราวาส เขตจัดประโยชน์ ที่พักผ่อนของประชาชนให้แยกจากกันไม่ปะปนกัน

๑๐. สร้างเสริมศรัทธา วัดควรสร้างเสริมศรัทธาของประชาชนที่มีต่อวัดคือการจัดกิจกรรมทางศาสนาให้ประชาชนได้มีโอกาสปฏิบัติธรรม จูงใจให้ประชาชนเข้าวัด โดยการสอนธรรมอย่างจริงจัง

๑๑. ความสามัคคีในหมู่พระภิกษุสงฆ์และสามเณรภายในวัด พระภิกษุสงฆ์ สามเณรต้องสามัคคีกัน เชื่อฟังเจ้าอาวาส ผู้ปกครองวัด วัดจึงจะสงบเรียบร้อย เป็นที่ศรัทธาของประชาชน

สรุปได้ว่า วัด เป็นหน่วยงานปกครองและหน่วยงานดำเนินการคณะสงฆ์ และกิจการพระศาสนาที่สำคัญที่สุด และเป็นฐานอันสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา รวมทั้งเป็นองค์กรหลักในการปกครองคณะสงฆ์

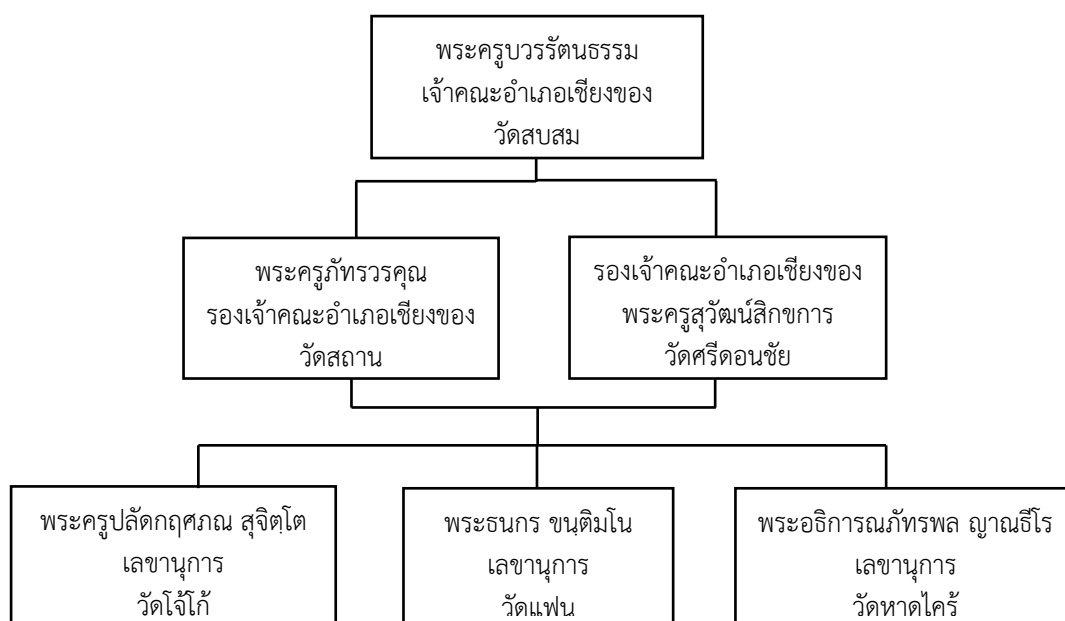
^{๖๖} นำทรัพย์ จันทน์หอม, การทำวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: ส.ส.น. ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๖), หน้า ๑๐๒.

๒.๖ ข้อมูลอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๒.๖.๑ ประวัติย่อ

เชียงของ (Chiang Khong) เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเชียงราย ลักษณะภูมิประเทศพื้นที่ราบ สลับกับเทือกเขา เป็นเมืองชายแดนเหนือสุดของประเทศไทย ติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นแบ่งเขตแดน ที่มีความยาวถึง ๔๒ กิโลเมตร อยู่ห่างจากอำเภอเมืองเชียงราย ๑๔๑ กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ ๙๕๐ กิโลเมตร อยู่ห่างจากอำเภอเชียงแสน ๕๓ กิโลเมตร ตามทางหลวง ๑๑๒๙ (จากตัวเมืองเชียงรายประมาณ ๑๑๔ กิโลเมตร) เป็นทางเลียบริมฝั่งแม่น้ำโขงที่มีทิวทัศน์สวยงาม มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๘๓๖.๙๐ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๕๒๓,๐๖๒.๕๐ ไร่ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขา โดยมีพื้นที่ราบลุ่มอยู่ตอนกลาง ความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ ๑,๐๐๐ ฟุต พื้นที่ป่าไม้ร้อยละ ๖๑ ของพื้นที่ทั้งหมด หรือประมาณ ๕๑๐ กิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ในพื้นที่หลายเชื้อชาติ เช่น ไทลื้อ ขมุ ชาวมูเซอ แม้ว เย้า โดยกลุ่มไทลื้อโดยมากจะอาศัยอยู่ที่ บ้านห้วยเม็ง และบ้านศรีดอนชัย อพยพมาจากทางสิบสองปันนา ทางตอนใต้ของประเทศจีน ปัจจุบันยึดอาชีพเกษตรกร ทำการเกษตรกรรมต่าง ๆ เช่น ทำนา ไร่ข้าวโพด สวนส้ม สวนลิ้นจี่ สวนส้มโอ และพืชผักต่าง ๆ เป็นต้น

๒.๖.๒ การปกครองคณะสงฆ์อำเภอเชียงของ

แผนภูมิที่ ๒ : การปกครองคณะสงฆ์อำเภอเชียงของ

การปกครองพุทธจักรในภาคส่วนของอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย แบ่งเขต
การปกครองย่อยออกเป็น ๙ ตำบล ๕๖ วัด ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

ที่	ตำบล	รายชื่อ เจ้าคณะตำบล	จำนวน วัด	รายชื่อวัด
๑	เวียงเขต ๑	เจ้าอธิกสุทิมินต์ สุทนต์ (วัดสบสม)	๘	๑) วัดหัวเวียง หมู่ ๑ ๒) วัดหลวงไชยสถาน หมู่ ๒ ๓) วัดสบสม หมู่ ๓ ๔) วัดหึ่งทราย หมู่ ๕ ๕) วัดหัวเม็ง หมู่ ๖ ๖) วัดพระแก้ว หมู่ ๘ ๗) สำนักสงฆ์ห้วยกอก หมู่ ๑๔ ๘) วัดศรีดอนไชย หมู่ ๑๒
	เวียงเขต ๒	พระครูจันทสรสงค์ (สุรพงษ์ จันทสโร) (วัดทุ่งจั่ว)	๕	๑) วัดทุ่งดุก หมู่ ๔ ๒) วัดหาดไคร้ หมู่ ๗ ๓) วัดดอนมหาวัน หมู่ ๙ ๔) วัดใจโก้ หมู่ ๑๐ ๕) สำนักสงฆ์ทุ่งเจริญ หมู่ ๔
๓	สถาน	พระครูวิมลกิตติยาภรณ์ (วัดเชียงคาน)	๗	๑) วัดเชียงคาน หมู่ ๔ ๒) วัดเต็น หมู่ ๘ ๓) วัดทุ่งจั่ว หมู่ ๒ ๔) วัดทุ่งอ่าง หมู่ ๖ ๕) วัดน้ำม้า หมู่ ๓ ๖) วัดสถาน หมู่ ๑ ๗) วัดใหม่ทุ่งหมด หมู่ ๗
๔	ศรี่ง	เจ้าอธิการสมภพ สีลเตโช (วัดตอง)	๗	๑) วัดศรี่งใต้ หมู่ ๓ ๒) วัดศรี่งเหนือ หมู่ ๒ ๓) วัดบ้านตอง หมู่ ๖ ๔) วัดพร้าวกุด หมู่ ๕ ๕) วัดม่วงชุม หมู่ ๗ ๖) วัดसान หมู่ ๑ ๗) วัดหลวง หมู่ ๔

ที่	ตำบล	รายชื่อ เจ้าคณะตำบล	จำนวน วัด	รายชื่อวัด
๕	บุญเรือง	พระครูประโชติอิทธิคุณ (วัดห้วยหก)	๗	๑) วัดชาววา หมู่ ๓ ๒) วัดแดนเมือง หมู่ ๖ ๓) วัดต้นปล้อง หมู่ ๕ ๔) วัดบุญเรืองใต้ หมู่ ๒ ๕) วัดบุญเรืองเหนือ หมู่ ๑ ๖) วัดป่าเคาะ หมู่ ๗ ๗) วัดห้วยหก หมู่ ๔
๖	ห้วยซอ	พ ระ ครู วิ ชิ ต วิ รา ภ ร ณ์ (อลงกรณ์) (วัดเกี้ยงเหนือ)	๗	๑) วัดเกี้ยงใต้ หมู่ ๖ ๒) วัดเกี้ยงเหนือ หมู่ ๔ ๓) วัดแก่นไต้ หมู่ ๕ ๔) วัดดอนแก้ว หมู่ ๖ ๕) วัดเนินสมบุรณ์ หมู่ ๘ ๖) วัดศรีวิไล หมู่ ๗ ๗) วัดห้วยซ้อ หมู่ ๑
๗	ศรีดอนชัย เขต ๑	พระครูสุจินวรคุณ (วัดท่าข้ามศรีดอนชัย)	๖	๑) วัดปากอิง หมู่ ๒ ๒) วัดลุง หมู่ ๓ ๓) วัดทุ่งช้าง หมู่ ๔ ๔) วัดท่าเจริญ หมู่ ๑๐ ๕) วัดศรีชัยมงคล หมู่ ๑๒ ๖) วัดปากอิงเหนือ หมู่ ๑๖
๘	ศรีดอนชัย เขต ๒	เจ้าอธิการกฤษฎ์ วิสุทฺธิสาโร (วัดหวาย)	๕	๑) วัดหวาย หมู่ ๑ ๒) วัดเขียะ หมู่ ๕ ๓) วัดร่องห้า หมู่ ๖ ๔) วัดม่วงเจ็ดต้น หมู่ ๙ ๕) วัดพระธาตุห้าเจดีย์ หมู่ ๑๑
๙	ริมโขง	พระครูสุศีลาภิวัฒน์ (วัดเมืองกาญจน)	๔	๑) วัดดอนती หมู่ ๑ ๒) วัดผากูป หมู่ ๒ ๓) วัดเมืองกาญจน หมู่ ๒ ๔) วัดหาดบ้าย หมู่ ๑

ตารางที่ ๑ : แสดงจำนวนตำบลและจำนวนวัดในอำเภอเชียงของ

บทที่ ๓

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ในบทนี้จะนำเสนอ แนวทาง/นโยบายปัจจุบันของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอ เชียงของ จังหวัดเชียงราย และแนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จากการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำเสนอต่อไปนี้

๓.๑ แนวทาง/นโยบายปัจจุบันของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๓.๑.๑ ด้านบุคลากร (Man)

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ ผู้นำชุมชน และหน่วยงานราชการภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า พระสังฆาธิการต้องมีการศึกษา มีความรู้^๑ หรือมีพื้นฐานในการบริหาร ปกครองคน อยู่มาก^๒ ควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ สามารถมองภาพอนาคตได้กว้างไกล^๓ ควรมีการถวายความรู้ให้แก่ พระสังฆาธิการให้ทันกับเหตุการณ์บ้านเมือง เพราะสังคมตอนนี้มันเปลี่ยนไปมาก รวมทั้งการขยายตัวของศาสนาอื่น ที่เข้ามาเผยแพร่ในพื้นที่เชียงของ ต้องมีการวางแผนและแนวทางป้องกันภัยเงียบที่จะเกิดขึ้นในวันข้างหน้า^๔ มีการประชุมให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการ^๕ และได้เรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ และได้เตือนให้ความรู้ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งที่ไม่รู้ ใ้รู้ มาก่อนที่จะเกิดขึ้น^๖ หรือควรมีคณะกรรมการคณะสงฆ์ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค โดยเจ้าคณะ ระดับนั้น ๆ เป็นประธาน และเปิดโอกาสให้กรรมการแต่ละท่านเสนอแนะข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการ

^๑ สัมภาษณ์, ทศนัย สุธาพจน์, นายอำเภอเชียงของ, อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสุทธิมนต์ สุทนต์, เจ้าคณะตำบลเวียง เขต ๑, วัดพระแก้ว ตำบลเวียง อำเภอ เชียงของ จังหวัดเชียงราย, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์, พระครูสุศีลาภิวัฒน์, เจ้าคณะตำบลริมโขง, วัดเมืองการ ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์, พระครูจันทสรวงศ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, วัดทุ่งจั่ว ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ จังหวัด เชียงของ, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์, พระครูภัทรพรคุณ, รองเจ้าคณะอำเภอเชียงของ, อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์, เจ้าอธิการกฤษฎา วิสุทธิสาร, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๒, ดงหวาย ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

บริหารด้านบุคลากรในระดับนั้น แล้วสรุปจัดทำเป็นแผนงานพัฒนาทุก ๆ ๔ ปี^๗ ส่งเสริมบุคลากรให้ได้ไปศึกษาดูงานในด้านที่สนใจหรือที่เกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมาย^๘ และที่สำคัญ คือ พระสังฆาธิการจะต้องมีเป็นผู้วิสัยทัศน์กว้างไกล^๙ มีการกำหนดนโยบาย มีรูปแบบ วิธีการทำงานที่แน่นอนชัดเจน^{๑๐} รวมถึงต้องมีการทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน^{๑๑} ไม่เห็นแก่ส่วนใดส่วนหนึ่งต้องมีการประสานงานกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน^{๑๒} จึงจะทำให้สามารถบริหารพระลูกวัด และคนที่เกี่ยวข้องได้^{๑๓} ในขณะเดียวกันผู้นำควรมีการพัฒนาจิตของตน ให้เป็นผู้มีความอดทน^{๑๔} หนักแน่นสามารถปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องเรียบร้อยดีงาม^{๑๕}

๓.๑.๒ ด้านงบประมาณ (Money)

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ ผู้นำชุมชน และหน่วยงานราชการภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในบางโอกาสวัดมักขาดงบประมาณในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ^{๑๖} ฉะนั้นควรหาที่ปรึกษาที่มีความชำนาญ^{๑๗} และช่างที่มีความรับผิดชอบ ควรจะจัดงบประมาณให้เหมาะสมกับงานนั้น ๆ แล้วจึงค่อยลงมือทำงาน จะได้สำเร็จในระยะเวลาที่กำหนด^{๑๘} ไม่เกิดความเสียหายแก่วัสดุอุปกรณ์โดยเปล่าประโยชน์^{๑๙} เรื่องการเงินเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นควรให้ผู้บริหารการเงินมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์มาก่อน^{๒๐} และต้องทำหลักฐาน บัญชีรายรับ รายจ่าย

^๗ สัมภาษณ์, พระครูบรรณรัตนธรรม, เจ้าคณะอำเภอเชียงของ, วัดสบสม ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสมภพ สีลเตโช, เจ้าคณะตำบลศรี, ตำบลศรี อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์, สมเกียรติ บุตดี, นายกเทศมนตรีตำบลศรีดอนชัย, อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๐} สัมภาษณ์, เฉลิม ตาวิยะ, นายกเทศมนตรีตำบลเวียงเชียงของ, อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย, ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์, บุญเรือน ยะแก้ว, วัดห้วย บ้านห้วยเวียงเหนือ หมู่ ๑๗ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย, ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์, พระครูสุจิตวรคุณ, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๑, วัดท่าข้ามศรีดอนชัย ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย, ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์, ธันวา เหลี่ยมพันธุ์, ประธานสภาวัฒนธรรม, บ้านหัวเวียง หมู่ ๑ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์, พระครูวิมลจิตตยาภรณ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, วัดเชียงคาน ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์, เกษม ปันทะยม, นายกอบต.ริมโขง, ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย, ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์, เฉลิม ตาวิยะ, นายกเทศมนตรีตำบลเวียงเชียงของ, ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์, พระครูภัทรวรรณ, รองเจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์, สมเกียรติ บุตดี, นายกเทศมนตรีตำบลศรีดอนชัย, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์, บุญเรือน ยะแก้ว, ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์, ทศนัย สุราพจน์, นายอำเภอเชียงของ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ทุกครั้ง^{๒๑} ควรมีการพัฒนาและบริหารให้เป็นไปในทิศทางที่โปร่งใส อธิบาย และตรวจสอบได้^{๒๒} โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ใช้เท่าที่จำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น^{๒๓} ควรสร้างระบบบัญชี ระบบตรวจสอบ ควรดำเนินภายใต้เงื่อนไขความเรียบร้อย จัดการได้ ไม่เป็นที่ครหานินทา เป็นไปด้วยความเหมาะสม^{๒๔} ที่สำคัญควรจัดตั้งคณะทำงานที่มีความชำนาญมารับผิดชอบ ดูแลด้านการเงิน โดยเฉพาะ^{๒๕} มีการรายงานผลให้คณะกรรมการทราบอยู่ตลอดเวลา หรือเป็นระยะ^{๒๖} ซึ่งคณะกรรมการด้านงบประมาณควรได้รับการส่งเสริมสร้างความเข้าใจ ได้รับประสบการณ์ในประเด็นที่เกี่ยวกับการบริหารงาน^{๒๗} การจัดทำบัญชี การตรวจสอบ การสรุปบัญชีรับจ่าย การสรุปผลและรายงานผล^{๒๘} ในขณะเดียวกันบุคคลที่จะมาทำงานและรับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านงบประมาณ ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ไว้วางใจได้^{๒๙} มีความซื่อสัตย์ สุจริต และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน^{๓๐}

๓.๑.๓ ด้านสาธารณูปโภค (Materials)

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ ผู้นำชุมชน และหน่วยงานราชการภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า คณะสงฆ์ควรพิจารณาแบบแผน^{๓๑} แผนผัง แม่บท ในการดำเนินการก่อสร้าง^{๓๒} และการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัดด้วย^{๓๓} การรักษาซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคง ถาวร และก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติ ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงในสังคม เนื่องจากวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนซึ่งเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของคนในสังคม เพื่อการประกอบพิธีกรรม ทางพระพุทธศาสนาให้มีความสามัคคีกันของประชาชนในสังคม^{๓๔} ฉะนั้นในด้านสาธารณูปโภค ควรมีการวางแผนหรือวัตถุประสงค์ในการบูรณะพัฒนาวัดให้ชัดเจนว่าต้องการจะทำอะไร เพื่ออะไร และทำอย่างไร คือมีเป้าหมายให้ชัดเจนก่อนลงมือปฏิบัติ^{๓๕} เช่น ในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัด ควรจัดให้เป็นระเบียบ ร่มรื่น

^{๒๑} สัมภาษณ์, พระครูจันทสรวงศ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์, ธันวา เหลี่ยมพันธุ์, ประธานสภาวัฒนธรรม, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์, พระครูสุศีลาภิวัฒน์, เจ้าคณะตำบลริมโขง, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการกฤษฎา วิสุทธิสาร, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๒, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์, เกษม ปันทะยม, นายกอบต.ริมโขง, ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์, พระครูบรรณรัตน์ธรรม, เจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์, พระครูสุจินวรคุณ, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๑, ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์, พระครูวิมลจิตตยาภรณ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสมภพ สีลเตโช, เจ้าคณะตำบลศรี, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสุทิมินต์ สุทนต์, เจ้าคณะตำบลเวียง เขต ๑, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์, พระครูสุจินวรคุณ, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๑, ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์, บุญเรือน ยะแก้ว, ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการกฤษฎา วิสุทธิสาร, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๒, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสุทิมินต์ สุทนต์, เจ้าคณะตำบลเวียง เขต ๑, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์, พระครูบรรณรัตน์ธรรม, เจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สะอาดถูกต้องตาม พระธรรมวินัยหรือไม่ อย่างไร^{๓๖} ต่อมาต้องมีการกำหนดแผนการใช้จ่ายงบประมาณอย่างรอบคอบ และมีการควบคุมตรวจสอบงานอย่างสม่ำเสมอ^{๓๗} เพื่อไม่ให้เกิดความย่อหย่อนในการปฏิบัติงาน^{๓๘} ควรมีผู้ชำนาญการในด้านการจัดการสาธารณูปโภคโดยตรงมาบริหารจัดการ^{๓๙} หรือควรจัดแบ่งสาธารณูปการให้ชัดเจน^{๔๐ ๔๑} และส่งเสริมพระสงฆ์ที่มีความรู้เรื่องสาธารณูปการแล้วมาถ่ายทอดวิชาความรู้ในการก่อสร้างต่าง ๆ^{๔๒} และที่สำคัญในการจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาวัด โดยเจ้าอาวาสจะต้องรู้จักวิธีการบริหารงานสาธารณูปการ^{๔๓} หากพระสงฆ์ไม่มีความรู้ในเรื่องการก่อสร้างก็ให้ปรึกษาทางหน่วยงานราชการที่มีความรู้ในด้านนั้น ๆ^{๔๔} ในขณะเดียวกัน ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชน ศรัทธา คณะกรรมการวัด หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมดำเนินการ และตัดสินใจ ในเรื่องนั้น ๆ ด้วย^{๔๕}

๓.๑.๔ ด้านการบริหารจัดการ (Management)

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ ๕ รูป และหน่วยงานราชการภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า เจ้าอาวาส หรือผู้นำควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถมองภาพอนาคตและกำหนดจุดมุ่งหมายปลายทางที่เชื่อมโยงกับภารกิจค่านิยมและความเชื่อเข้าด้วยกัน^{๔๖} ควรต้องเป็นผู้มีคุณธรรมคือมีความอดทนหนักแน่น^{๔๗} มีความมุกิตา^{๔๘} เป็นผู้มีความซื่อตรงยุติธรรมไม่เห็นแก่พวกพ้องของตน^{๔๙} หรือผลประโยชน์ส่วนตัว^{๕๐} ต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองเป็นสำคัญ^{๕๑} ซึ่งจะสามารถลดความขัดแย้ง และสร้างความสามัคคี การมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นได้^{๕๒} พระสงฆ์บางส่วนใหญ่มีงานล้นมือเพราะการจัดสรรงานไม่ทั่วถึงควรมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ชัดเจน^{๕๓} ในขณะเดียวกันพระสงฆ์ควรต้องมีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการ^{๕๔} ควรให้ความสนใจใน

^{๓๖} สัมภาษณ์, ทัศนัย สุธาพจน์, นายอำเภอเชียงของ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์, สมเกียรติ บุตดี, นายกเทศมนตรีตำบลศรีดอนชัย, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๘} สัมภาษณ์, พระครูจันทสรวงศ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๙} สัมภาษณ์, พระครูภัทรวรรณ, รองเจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์, พระครูสุศีลาภิวัฒน์, เจ้าคณะตำบลริมโขง, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์, พระครูวิมลจิตตยาภรณ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๔๒} สัมภาษณ์, ธันวาท เกลี่ยมพันธ์, ประธานสภาวัฒนธรรม, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๔๓} สัมภาษณ์, เฉลิม ตาวิยะ, นายกเทศมนตรีตำบลเวียงเชียงของ, ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๔} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสมภพ สีลเตโช, เจ้าคณะตำบลศรีง, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๕} สัมภาษณ์, เกษม ปันทะยม, นายกอบต.ริมโขง, ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๔๖} สัมภาษณ์, พระครูบรรณรัตนธรรม, เจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๗} สัมภาษณ์, ธันวาท เกลี่ยมพันธ์, ประธานสภาวัฒนธรรม, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๔๘} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสุทธิมนต์ สุทนต์, เจ้าคณะตำบลเวียง เขต ๑, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๙} สัมภาษณ์, พระครูภัทรวรรณ, รองเจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์, ทัศนัย สุธาพจน์, นายอำเภอเชียงของ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสมภพ สีลเตโช, เจ้าคณะตำบลศรีง, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์, พระครูสุศีลาภิวัฒน์, เจ้าคณะตำบลริมโขง, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๕๓} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการกฤษฎา วิสุทธิสโร, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๒, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๔} สัมภาษณ์, พระครูวิมลจิตตยาภรณ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

การศึกษาอบรมหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ^{๕๕} เพื่อเพิ่มทักษะความรู้ความสามารถในงานอยู่เสมอ^{๕๖} ในการบริหารจัดการควรเริ่มจากการพัฒนาบุคลากรของวัดให้มีคุณภาพในทุก ๆ ด้าน^{๕๗} คือเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ เป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะในการทำงานร่วมกับคนอื่นได้ดี^{๕๘} และที่สำคัญคณะกรรมการบริหาร ต้องมีผู้ให้คำปรึกษา คณะทำงานเพื่อพัฒนาวัดที่ชัดเจน^{๕๙} มีแผนงานและวางระบบเกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อตกลง หรือธรรมเนียมปฏิบัติในการทำงานทุกขั้นตอน ทุกกิจกรรมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน^{๖๐}

๓.๒ ปัญหา/อุปสรรคในการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๓.๒.๑ ด้านบุคลากร (Man)

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ ผู้นำชุมชน และหน่วยงานราชการภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหารจัดการวัดส่วนมากเจ้าอาวาสจะเป็นผู้จัดการทุกอย่างภายในวัด และได้มีการปรึกษารื้อหรือกับคณะกรรมการวัด หรือศรัทธาประชาชนก่อน^{๖๑} บางวัดจำนวนพระสงฆ์สามเณรไม่คงที่ขาดต่อการควบคุมดูแล และโดยเฉพาะจะมีการย้ายไปมาตลอดทำให้ยากต่อการบริหาร^{๖๒} บุคลากรมักจะขาดความรู้ความสามารถ^{๖๓} ความชำนาญการ หรือประสบการณ์ในการบริหารจัดการ^{๖๔} หรือพระสังฆาธิการที่มีพรรษามาก มีการจัดการที่จะต้องอาศัยการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ไม่ค่อยทั่วถึง^{๖๕} การกระจายอำนาจในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ยังไม่ทั่วถึง^{๖๖} มีการรวมศูนย์อำนาจการปกครองอยู่กับผู้บริหารเพียงแต่ไม่กี่ฝ่าย^{๖๗} ด้านความรู้ความสามารถในการจัดการความรู้กับพระสังฆาธิการ เป็นการให้ความรู้เอาใจใส่ดูแล และการปกครองยังไม่เป็นระบบ การจัดการควรให้เข้มแข็ง ทำให้พระสังฆาธิการบางรูปทำพฤติกรรมไม่เหมาะสม^{๖๘} รวมถึง ข้อบังคับ กฎระเบียบ คำสั่งต่าง ๆ และการประเมินติดตามผล มีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง^{๖๙} และยังขาดการมีส่วนร่วม

^{๕๕} สัมภาษณ์, พระครูสุจิณวรคุณ, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๑, ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๖} สัมภาษณ์, เกษม ปันทะยม, นายกอบต.ริมโขง, ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๕๗} สัมภาษณ์, พระครูจันทสรวงศ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๘} สัมภาษณ์, บุญเรือน ยะแก้ว, ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์, เฉลิม ตาวิยะ, นายกเทศมนตรีตำบลเวียงเชียงของ, ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์, สมเกียรติ บุตดี, นายกเทศมนตรีตำบลศรีดอนชัย, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๑} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสุทธิมนต์ สุหนโต, เจ้าคณะตำบลเวียง เขต ๑, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๒} สัมภาษณ์, พระครูสุจิณวรคุณ, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๑, ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๓} สัมภาษณ์, พระครูบรรรัตนธรรม, เจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๔} สัมภาษณ์, บุญเรือน ยะแก้ว, ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๖๕} สัมภาษณ์, ธันวาท เหลี่ยมพันธ์, ประธานสภาวัฒนธรรม, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๖๖} สัมภาษณ์, ทศนัย สุธาพนธ์, นายอำเภอเชียงของ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๗} สัมภาษณ์, พระครูวิมลจิตตยาภรณ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๖๘} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการกฤษฎ์ วิสุทธิสารโร, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๒, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๙} สัมภาษณ์, พระครูจันทสรวงศ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ร่วมในด้านต่าง ๆ^{๗๐} และในการวางนโยบาย แผนงาน^{๗๑} และร่วมมือในการดำเนินงานจากเจ้าคณะผู้ปกครอง ทำให้การดำเนินงานไม่ค่อยบรรลุวัตถุประสงค์ที่แท้จริง^{๗๒} ขาดการพัฒนา ให้ทันกับสถานการณ์จริงสังคมปัจจุบัน ขาดความเข้าใจ และไม่สามารถใช้เทคโนโลยีมาบริหารงานได้^{๗๓} ควรแต่งตั้งมอบหมายงานให้กับบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานในคณะสงฆ์^{๗๔} เพื่อจะได้พัฒนายิ่ง ๆ ขึ้นไป^{๗๕}

๓.๒.๒ ด้านงบประมาณ (Money)

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ ผู้นำชุมชน และหน่วยงานราชการภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า รัฐไม่ค่อยจัดสรรงบประมาณมาลงให้แก่พุทธศาสนา^{๗๖} เพื่อกิจกรรมที่จริงโรงพุทธศาสนาไว้อย่างเพียงพอ แต่อีกด้านหนึ่งที่เป็นข่าวเร็ว ๆ นี้ คือ เงินทองจากวัด ความโปร่งใสของงบประมาณที่ได้รับมา วัดของพระสังฆาธิการที่อยู่รอบนอกไกล ๆ จากเมืองจะไม่ค่อยได้รับการทะนุบำรุงจากพุทธมามกะมากเพราะเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวยเหมือนในเมืองใหญ่ ๆ^{๗๗} งบประมาณส่วนมากมาจากศรัทธาประชาชนผู้ศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนา^{๗๘} เช่น ได้จาก ผ้าป่า กฐิน บริจาคทานให้กับทางวัด^{๗๙} มีการประชุมปรึกษาหารือในการใช้จ่ายเงินวัดระหว่างคณะกรรมการ และเจ้าอาวาส^{๘๐} ส่วนงบประมาณที่รัฐจัดให้วัดโดยตรงนั้น ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานให้ลุล่วง^{๘๑} ได้รับงบประมาณได้น้อยมาก^{๘๒} เมื่อเทียบกับงบก่อสร้างทั้งหมดสนับสนุนสร้างโบสถ์ วิหาร กุฏิ เคยได้ไม่เกินแสน แต่งบสร้างเป็นล้าน^{๘๓} งบประมาณที่นำมาจัดสรรปันส่วนเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร และการดูแลพระสังฆาธิการ และจัดการบริหารในองค์กรให้เข้มแข็งและยั่งยืน เพื่อที่จะแบ่งเบาภาระให้ เป็นไปตามสมควรจะเป็นในระบบงบประมาณที่มี^{๘๔} ไม่มีการควบคุมงาน และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการที่ดี^{๘๕} จึงทำให้มีค่าใช้จ่ายเกินงบประมาณที่ตั้งไว้และงานขาดประสิทธิภาพ^{๘๖} บางวัดแหล่ง

^{๗๐} สัมภาษณ์, พระครูภัทรวรคุณ, รองเจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๗๑} สัมภาษณ์, สมเกียรติ บุตดี, นายกเทศมนตรีตำบลศรีดอนชัย, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๗๒} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสมภพ สีสเตโช, เจ้าคณะตำบลศรี, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๗๓} สัมภาษณ์, เฉลิม ตาวิยะ, นายกเทศมนตรีตำบลเวียงเชียงของ, ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๗๔} สัมภาษณ์, เกษม ปันทะยม, นายกอบต.ริมโขง, ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๗๕} สัมภาษณ์, พระครูสุจิตฺตวิวัฒน์, เจ้าคณะตำบลริมโขง, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๗๖} สัมภาษณ์, พระครูสุจิตฺตวรคุณ, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๑, ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๗๗} สัมภาษณ์, ธันวาท เทียมพันธุ์, ประธานสภาวัฒนธรรม, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๗๘} สัมภาษณ์, พระครูบรรณรัตนธรรม, เจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๗๙} สัมภาษณ์, บุญเรือน ยะแก้ว, ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๘๐} สัมภาษณ์, พระครูจันทสรวงศ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๘๑} สัมภาษณ์, ทศนัย สุธาทน, นายอำเภอเชียงของ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๘๒} สัมภาษณ์, พระครูวิมลจิตตยาภรณ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๘๓} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสุทิมินต์ สุทนต์, เจ้าคณะตำบลเวียง เขต ๑, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๘๔} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการกฤษฎา วิสุทธิสาร, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๒, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๘๕} สัมภาษณ์, พระครูภัทรวรคุณ, รองเจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๘๖} สัมภาษณ์, สมเกียรติ บุตดี, นายกเทศมนตรีตำบลศรีดอนชัย, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

งบประมาณมีทางเดียวคือ ได้จากการทำบุญของคณะศรัทธา^{๘๗} พระสังฆาธิการมักไม่มีความเข้าใจในการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย งบเดือน งบปีของวัด เพื่อความโปร่งใสในการจัดการทรัพย์สินของวัด^{๘๘}

๓.๒.๓ ด้านสาธารณูปโภค (Materials)

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ ผู้นำชุมชน และหน่วยงานราชการภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ส่วนใหญ่จะมีการดูแลเอาใจใส่ของพระสังฆาธิการร่วมกับญาติโยมที่มีจิตศรัทธาเลื่อมใสต่อวัดวาอารามและสถานที่ที่ตั้งของวัด และทรัพย์สินของวัดอยู่แล้ว^{๘๙} แต่บางวัดพระสังฆาธิการขาดความเอาใจใส่ในการควบคุมงานอย่างต่อเนื่อง^{๙๐} ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่^{๙๑} ทำงานล่าช้าตัดสินใจคนเดียว^{๙๒} ปล่อยให้วัดชำรุดทรุดโทรม^{๙๓} ไม่สามารถอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลได้^{๙๔} ทำให้งานขาดประสิทธิภาพ^{๙๕} นอกจากนี้ไม่มีแนวทางในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน^{๙๖} ทำให้การก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะศาสนสถานภายในวัดขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย^{๙๗} หรือทำงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้^{๙๘}

๓.๒.๔ ด้านการบริหารจัดการ (Management)

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ ผู้นำชุมชน และหน่วยงานราชการภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัญหาของการบริหารจัดการโดยมากแล้วคือ การบริหารต่างคนต่างทำไม่มีแนวทางที่จะยึดถือปฏิบัติให้เป็นแนวเดียว เพราะขาดความรู้ด้านการจัดการ^{๙๙} ยังไม่ค่อยมีความเข้าใจในเรื่องการบริหารกันดี^{๑๐๐} การติดต่อประสานงานร่วมกัน^{๑๐๑} และการดำเนินการกิจกรรมตามแผนงานล่าช้า^{๑๐๒} ไม่มีระบบ ตรวจสอบไม่ได้^{๑๐๓} คณะกรรมการ ลูกวัด หรือเจ้าอาวาสมีความเห็นไม่

^{๘๗} สัมภาษณ์, พระครูสุศีลาภิวัฒน์, เจ้าคณะตำบลริมโขง, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๘๘} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสมภพ สีลเตโช, เจ้าคณะตำบลศรี, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๘๙} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการกฤษฎา วิสุทธิสาร, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๒, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๙๐} สัมภาษณ์, พระครูสุจิณวรคุณ, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๑, ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๙๑} สัมภาษณ์, ทศนัย สุธาพน, นายอำเภอเชียงของ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๙๒} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสมภพ สีลเตโช, เจ้าคณะตำบลศรี, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๙๓} สัมภาษณ์, สมเกียรติ บุตดี, นายกเทศมนตรีตำบลศรีดอนชัย, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๙๔} สัมภาษณ์, พระครูวิมลจิตตยาภรณ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๙๕} สัมภาษณ์, พระครูภัทรวรคุณ, รองเจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๙๖} สัมภาษณ์, พระครูจันทสรวงศ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๙๗} สัมภาษณ์, พระครูบรรรัตนธรรม, เจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๙๘} สัมภาษณ์, เกษม ปันทะยม, นายกอบต.ริมโขง, ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๙๙} สัมภาษณ์, ธันวา เหลี่ยมพันธุ์, ประธานสภาวัฒนธรรม, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์, ธันวา เหลี่ยมพันธุ์, ประธานสภาวัฒนธรรม, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสุทธิมนต์ สุทนต์, เจ้าคณะตำบลเวียง เขต ๑, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์, พระครูสุศีลาภิวัฒน์, เจ้าคณะตำบลริมโขง, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการกฤษฎา วิสุทธิสาร, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๒, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสมภพ สีลเตโช, เจ้าคณะตำบลศรี, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ตรงกัน^{๑๐๕} ๑๐๖ ฉะนั้นควรปรับการจัดการของพระสงฆ์ให้บูรณาการร่วมกับชาวบ้าน^{๑๐๗} เพื่อให้เข้ากับชุมชนได้มากขึ้น^{๑๐๘} และยังมีความล้าหลังในการบริหารจัดการ ทำให้งานล่าช้าขาดประสิทธิภาพ^{๑๐๙} ฉะนั้นผู้นำ หรือเจ้าอาวาสในแต่ละวัดควรมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในการบริหารจัดการ^{๑๑๐} บริหารงานให้เป็น บริหารลูกวัดให้เป็น^{๑๑๑} จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้^{๑๑๒} ทำให้งานสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๑๓} ซึ่งในการบริหารจัดการนั้น ผู้นำควรมีความเป็นภาวะผู้นำสูง จึงจะทำให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ^{๑๑๔}

๓.๓ แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๓.๓.๑ การพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายในอดีต

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ ผู้นำชุมชน และหน่วยงานราชการภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในอดีตการพัฒนาด้านสาธารณูปการนั้นเป็นไปอย่างล่าช้า ไม่มีความรู้เข้าถึงอย่างสมัยนี้ จะมีการพัฒนาหรือทำส่วนใดให้เป็นไปอย่างสมบูรณ์นั้น ต้องอาศัยวันและเวลาเป็นอย่างมาก เพราะขาดการประสานงาน เครื่องไม้เครื่องมือเทคโนโลยีไม่ทันสมัยเหมือนยุคนี้ ก็เลยทำให้การพัฒนาบริหารหลายด้านในอดีตนั้นไม่สำเร็จผล ไม่เกิดการทำงานอย่างที่ควรจะเป็น^{๑๑๕} การพัฒนาสาธารณูปการมีการพัฒนาเรื่อยมา แต่ขาดปัจจัยงบประมาณต่าง ๆ ของผู้อุปถัมภ์ ในเรื่องปัจจัย^{๑๑๖} ในอดีตที่ผ่านมาด้านสาธารณูปโภคมีความบกพร่องค่อนข้างมากพอควร^{๑๑๗} สาเหตุอันเนื่องมาจากไม่มีการวางแผนที่ดี^{๑๑๘} ไม่รู้เรื่องของการก่อสร้างตามแบบแปลนทำให้การก่อสร้างอะไรก็ตามไม่ได้มาตรฐาน^{๑๑๙} สร้างเกินงบประมาณ^{๑๒๐} สถาปัตยกรรมผิดเพี้ยน^{๑๒๑} ทำให้สิ่งที่ก่อสร้าง หรืออาคาร

^{๑๐๕} สัมภาษณ์, พระครูบรรณธรรม, เจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์, พระครูวิมลจิตตยาภรณ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์, พระครูสุจิตตวรคุณ, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๑, ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์, เกษม ปันทะยม, นายกอบต.ริมโขง, ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์, ทศนัย สุชาพจน์, นายอำเภอเชียงของ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์, พระครูจันทสรวงศ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์, บุญเรือน ยะแก้ว, ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์, เฉลิม ตาวิยะ, นายกเทศมนตรีตำบลเวียงเชียงของ, ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์, สมเกียรติ บุคดี, นายกเทศมนตรีตำบลศรีดอนชัย, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์, พระครูภัทรวรรณ, รองเจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการกฤษฎ์ วิสุทธิสาร, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๒, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์, เกษม ปันทะยม, นายกอบต.ริมโขง, ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์, พระครูสุจิตตวรคุณ, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๑, ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์, พระครูบรรณธรรม, เจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์, พระครูสุศีลาวิวัฒน์, เจ้าคณะตำบลริมโขง, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์, พระครูวิมลจิตตยาภรณ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์, พระครูภัทรวรรณ, รองเจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

สถานที่ไม่แข็งแรง อีกทั้งใช้ประโยชน์ได้น้อย^{๑๒๒} บางวัดก็สร้างไม่เสร็จก็มีจึงเป็นปัญหาที่จะต้องแก้ไขต่อไป^{๑๒๓} อาจมีอุปสรรคบ้างก็คงจะเป็นเรื่องของการหาเงินมาสร้าง^{๑๒๔} ๑๒๕งบประมาณที่ได้มาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ไม่เพียงพอต่อการสร้างให้เสร็จ^{๑๒๖} เพราะงบประมาณเป็นสิ่งสำคัญสำหรับด้านสาธารณูปโภค^{๑๒๗} ๑๒๘ อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าพระสังฆาธิการจะขาดความรู้ความสามารถในการออกแบบอาคารสถานที่หรือสิ่งก่อสร้าง เช่น โบสถ์ วิหาร หอฉัน หอระฆัง เป็นต้น^{๑๒๙}

๓.๓.๒ การพัฒนาบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายในปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ ผู้นำชุมชน และหน่วยงานราชการภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจุบันมีการพัฒนามากกว่าอดีตแล้ว^{๑๓๐} ทั้งพระสงฆ์ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง^{๑๓๑} แต่ก็ยังพบข้อบกพร่องอยู่^{๑๓๒} การพัฒนาบริหารด้านสาธารณูปการมีความสำคัญต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา เป็นการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันสงฆ์ การดำรงอยู่ของคณะสงฆ์เป็นการทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่ สืบสานและถ่ายทอดคำสอนของพระพุทธองค์^{๑๓๓} พระสังฆาธิการในปัจจุบันเริ่มมีการศึกษา มีความรู้^{๑๓๔} มีวิสัยทัศน์ในการมองเห็นภาพ มีสามารถมองเห็นวิธีการปฏิบัติที่มีทิศทางและขอบเขตที่นำไปสู่เป้าหมายได้^{๑๓๕} บางวัดมีการพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการสาธารณูปการแล้ว^{๑๓๖} โดยการพัฒนาตามกำลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยไม่ได้มีการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า^{๑๓๗} และโดยการพัฒนาโดยการศึกษา และวางแผนการก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ ภายในวัด เพื่อให้เหมาะสมกับสถานที่^{๑๓๘} และได้มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น^{๑๓๙} เช่น เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาประชุมแสดงความคิดเห็น และตัดสินใจร่วมกัน^{๑๔๐}

^{๑๒๒} สัมภาษณ์, ธันวา เหลี่ยมพันธุ์, ประธานสภาวัฒนธรรม, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์, ทศนัย สุธาวจน์, นายอำเภอเชียงของ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์, สมเกียรติ บุตติ, นายกเทศมนตรีตำบลศรีดอนชัย, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสุทธิมนต์ สุทนต์, เจ้าคณะตำบลเวียง เขต ๑, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสมภพ สีลเตโช, เจ้าคณะตำบลศรี, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์, พระครูจันทรวงศ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์, บุญเรือน ยะแก้ว, ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์, เฉลิม ตาวิยะ, นายกเทศมนตรีตำบลเวียงเชียงของ, ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์, พระครูวิมลจิตตยาภรณ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์, พระครูสุจิณวรคุณ, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๑, ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์, พระครูจันทรวงศ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์, ธันวา เหลี่ยมพันธุ์, ประธานสภาวัฒนธรรม, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์, พระครูบรรณรัตน์ธรรม, เจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสุทธิมนต์ สุทนต์, เจ้าคณะตำบลเวียง เขต ๑, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์, เกษม ปันทะยม, นายกอบต.ริมโขง, ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสมภพ สีลเตโช, เจ้าคณะตำบลศรี, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์, พระครูสุศีลาวิวัฒน์, เจ้าคณะตำบลริมโขง, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์, บุญเรือน ยะแก้ว, ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์, ทศนัย สุธาวจน์, นายอำเภอเชียงของ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

๓.๓.๓ แนวทางการพัฒนาบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอ เชียงของ จังหวัดเชียงราย ให้สอดคล้องในอนาคต

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ ผู้นำชุมชน และหน่วยงานราชการภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า วัดเป็นสถานที่เกิดจากความศรัทธาของชาวบ้าน และเป็นที่พักพิงทางใจ และประกอบศาสนกิจทุกด้าน ดังนั้น ประการแรกวัดจะต้องมีมาตรฐานในด้านการบริหารจัดการบุคลากรในวัด ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ให้มีวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัด งดงามด้วยศีล สมาธิ ปัญญา มีพระวินัยที่เคร่งครัด ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมเป็นที่เคารพเชื่อถือศรัทธาของประชาชน ไม่มีเรื่องเสื่อมเสีย เช่น พระเสพยาบ้า พระมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับสีกา เป็นต้น^{๑๔๑} นอกจากนั้นพระในวัดต้องใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา พระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างถ่องแท้ มีความสามารถ และความรู้ในการเทศนา สั่งสอน ประชาชนในหมู่บ้าน และดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ราษฎรในหมู่บ้านรวมทั้งพระจะต้องมีความเป็นกลางทางการเมือง มีความยุติธรรมไม่มีอคติลำเอียง^{๑๔๒} เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในหมู่บ้านก่อให้เกิดความแตกแยกในหมู่บ้าน^{๑๔๓} ประการที่สอง เนื่องจากวัดมีพื้นที่ดูแลเป็นจำนวนมากรวมทั้งอาคารสถานที่ต่าง ๆ พระจะต้องมีระบบการบริหารจัดการให้ภายในบริเวณวัดและอาคารต่าง ๆ มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย^{๑๔๔} มีภูมิทัศน์ที่งดงามและน่าชื่นชม เป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน ดังนั้นพระควรจะได้รับการศึกษาอบรมในด้านการพัฒนาภูมิทัศน์ให้มีความสวยงามด้วย^{๑๔๕} ประการที่สาม วัดจะต้องมีอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ที่เป็นจุดขายของตัวเอง เช่น เป็นวัดที่มีการจัดกิจกรรมทางธรรมะ หรือ เป็นวัดที่มีสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นวัดที่มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์เก่าแก่ หรือมีเรื่องราวเกี่ยวกับวัดที่น่าสนใจ ประการสุดท้ายวัดจะต้องมีการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชุมชนที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ตามโบราณสถานสำคัญภายในวัด การจัดกิจกรรมปลูกผลไม้ ส่งเสริมอาชีพ การจัดกิจกรรมรณรงค์ความปลอดภัยทางถนน (หมวกกันน็อกบุญ) เป็นต้น^{๑๔๖} การที่วัดจะปฏิบัติตามข้อเสนอข้างต้นได้นั้น หัวใจสำคัญจะต้องมีการพัฒนาศักยภาพคุณภาพของบุคลากรภายในวัด อย่างจริงจังทั้งทางด้านการศึกษา และจิตวิญญาณ^{๑๔๗} อีกประการหนึ่งมีด้านปัจจัยมาร่วมด้วยจึงจะนำไปสู่แหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนได้ในทุกส่วน^{๑๔๘} ในทิศทางการพัฒนาเพื่อให้เกิดมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน ควรมีการบริหารภายใต้เงื่อนไขทุนของวัดที่มีอยู่^{๑๔๙} อันได้แก่ ทุนทางด้านบุคลากร ทุนทางด้านสังคม ทุนทางด้านงบประมาณ ทุนทางด้านรูปแบบการบริหารที่เป็น

^{๑๔๑} สัมภาษณ์, ทศนัย สุธาวจน์, นายอำเภอเชียงของ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์, พระครูจันทสรวงศ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์, พระครูบรรณรัตนธรรม, เจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์, บุญเรือน ยะแก้ว, ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์, พระครูวิมลจิตตยาภรณ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์, ธันวาท เหลี่ยมพันธุ์, ประธานสภาวัฒนธรรม, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์, เฉลิม ตาวิยะ, นายกเทศมนตรีตำบลเวียงเชียงของ, ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสมภพ สีลเตโช, เจ้าคณะตำบลศรีง, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์, เกษม ปันทะยม, นายกอบต.ริมโขง, ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

ลักษณะเฉพาะตน^{๑๕๐} ตลอดจนการสนับสนุน จากองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ควรเข้ามาดูแล^{๑๕๑} สนับสนุนให้เป็นอย่างเพียงพอและเหมาะสม^{๑๕๒ ๑๕๓} รวมถึงการเลือกใช้เกี่ยวกับสื่อ เทคโนโลยีสมัยใหม่^{๑๕๔} เพื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาวัดให้ทันการณ์ ทันโลก^{๑๕๕}

๓.๓.๔ แนวโน้มการพัฒนาบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ ผู้นำชุมชน และหน่วยงานราชการภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็ง และการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา^{๑๕๖} คณะสงฆ์ถือว่าเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าการช่วยกันชวนช่วยดูแลบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะศาสนสถาน^{๑๕๗} ซึ่งการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของเจ้าอาวาสด้านอื่น ๆ เป็นสิ่งสำคัญ^{๑๕๘} การพัฒนาเหล่านี้ ได้แก่ การดูแล การทำนุบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรมกุฎิศาลาการเปรียญ เป็นต้น^{๑๕๙} งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกัน มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ^{๑๖๐} ฉะนั้นควรเป็นปึกแผ่นมั่นคง และมีอุดมการณ์เดียวกัน^{๑๖๑} เพื่อที่จะได้ร่วมกันพัฒนาให้เท่าเทียมกันไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ควรจะร่วมกันผนึกกำลังพยุ่งส่งเสริมให้มีความกำลังที่จะต่อสู้ผลักดันสิ่งที่เราพร้อมต่อสู้และพัฒนาขึ้นมาโดยไม่ทอดทิ้งกัน สิ่งที่เกิดขึ้นจะเป็นผลทำให้พระสังฆาธิการพัฒนาจัดการบริการด้านสาธารณูปการให้เป็นแนวทางเดียวกันให้ได้เหมือนกันโดยที่จะไม่ทำให้ใครเด่นใครดิ่งเป็นไปเพียงลำพังจะทำให้ระบบจัดการนั้นล้มเหลว ดังนั้นจึงมีการวางแผนพัฒนาให้ความรู้ใหม่ ๆ อยู่ตลอดและไม่นิ่งเฉยรอวันเวลา ควรที่จะพัฒนาโน้มน้าวด้านสาธารณูปการพระสังฆาธิการอย่างต่อเนื่อง^{๑๖๒} นำระเบียบกฎหมายของคณะสงฆ์ และของภาครัฐไปสร้างกติกาในการปฏิบัติภารกิจร่วมกันในการปฏิบัติภารกิจ และยอมรับในเรื่องของกฎระเบียบ

^{๑๕๐} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสุทิมนต์ สุทนโต, เจ้าคณะตำบลเวียง เขต ๑, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์, พระครูสุศีลาภิวัฒน์, เจ้าคณะตำบลริมโขง, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการฤทธิ วิสุทธิสาร, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๒, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์, พระครูสุจิณวรคุณ, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๑, ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์, สมเกียรติ บุตติ, นายกเทศมนตรีตำบลศรีดอนชัย, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์, พระครูภัทรวรคุณ, รองเจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์, สมเกียรติ บุตติ, นายกเทศมนตรีตำบลศรีดอนชัย, ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์, พระครูวิมลจิตตยาภรณ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์, พระครูสุศีลาภิวัฒน์, เจ้าคณะตำบลริมโขง, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสมภพ สีลเตโช, เจ้าคณะตำบลศรี, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์, เฉลิม ตาวิยะ, นายกเทศมนตรีตำบลเวียงเชียงของ, ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์, พระครูบวรรัตนธรรม, เจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการฤทธิ วิสุทธิสาร, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๒, ๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา^{๑๖๓} ที่สำคัญคือ ต้องเน้นให้พระสังฆาธิการผู้เป็นเจ้าอาวาสควรมีระดับการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี^{๑๖๔ ๑๖๕} ซึ่งวัดควรต้องพัฒนา หรือกำหนดแนวทางในการจัดการด้านสาธารณูปการให้ชัดเจน โดยวัดจะต้องมีแผนผังกำหนดการปลูกสร้างภายในวัด^{๑๖๖} บริเวณวัดมีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับไม้เกี่ยวกับพุทธประวัติ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากในการให้เด็ก ๆ มาศึกษา อาจจะทำให้วัดเป็นแหล่งศึกษา^{๑๖๗} สถานที่รื่นรมย์ ลานวัดจะต้องสะอาดปราศจากขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล มีถังรองรับขยะ มีถนนทางเดินเท้าภายในวัด วัดควรมีประตูเปิดตามวันเวลาเพื่อความปลอดภัยในทรัพย์สินของวัดด้วย^{๑๖๘} รวมทั้งต้องมีป้ายแสดงสิ่งสำคัญ ๆ เพื่อดึงดูดความศรัทธาของประชาชนตามสมควร^{๑๖๙} และที่สำคัญคือ จะต้องมีการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องเติมภายในวัด รวมทั้งส่งเสริมกระบวนการดำเนินงานกิจการพระศาสนาในวัดให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสมบูรณ์ เพื่อสร้างวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นแหล่งอารยธรรมอันเจริญรุ่งเรืองด้วย^{๑๗๐}

๓.๔ ข้อเสนอจากการสัมภาษณ์

๓.๔.๑ แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายกับการวิเคราะห์ SWOT

การศึกษา แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จากการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถวิเคราะห์ตามหลัก SWOT คือ จุดแข็ง/จุดเด่น (Strengths) จุดอ่อน/จุดด้อย (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) คือ แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีจุดแข็ง คือ ได้มีหาทุนทรัพย์เพื่อบำรุงวัดจากภิกษุ ฆราวาส และผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาคทำบุญ มีการวางแผน ควบคุม และป้องกันโบราณสถาน โบราณวัตถุไม่ให้ชำรุดหรือสูญหายและส่งเสริมให้มีการประหยัดค่าใช้จ่ายในด้านการสาธารณูปการ แต่ก็มีจุดอ่อนในการพัฒนาการบริหาร คือ การกระจายอำนาจไม่ทั่วถึง ไม่ทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มาพัฒนาและบริหาร จึงมีระบบการบริหารจัดการมีความล่าช้า ไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งนี้ พระสงฆ์ก็ได้มีความพร้อมในการอบรม เรียนรู้และพร้อมพัฒนา รวมถึงชุมชน หรือหน่วยงานราชการภาครัฐ ได้สนับสนุนการเพิ่มศักยภาพของพระสงฆ์ให้เป็นผู้นำทางด้านธรรมอย่างเป็นระบบ ในขณะเดียวกัน ก็ยังขาดงบประมาณในการนำบริหารจัดการวัดสร้าง

^{๑๖๓} สัมภาษณ์, ธันวา เหลี่ยมพันธุ์, ประธานสภาวัฒนธรรม, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์, เจ้าอธิการสุทิมนต์ สุทนโต, เจ้าคณะตำบลเวียง เขต ๑, ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์, พระครูภัทรวรคุณ, รองเจ้าคณะอำเภอเชียงของ, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์, บุญเรือน ยะแก้ว, ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

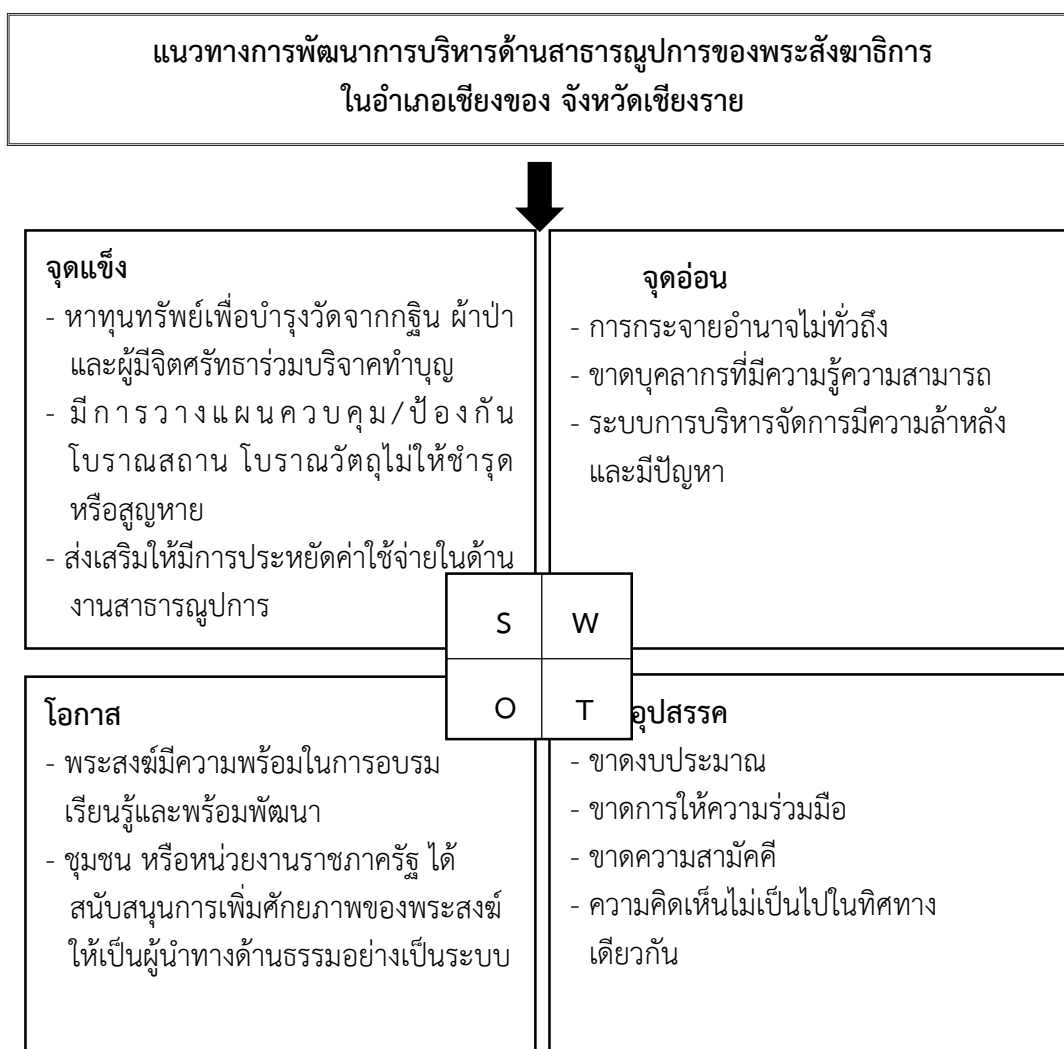
^{๑๖๗} สัมภาษณ์, พระครูจันทรวงศ์, เจ้าคณะตำบลสถาน, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์, ทศนัย สุธาวจน์, นายอำเภอเชียงของ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์, พระครูสุจิณวรคุณ, เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๑, ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

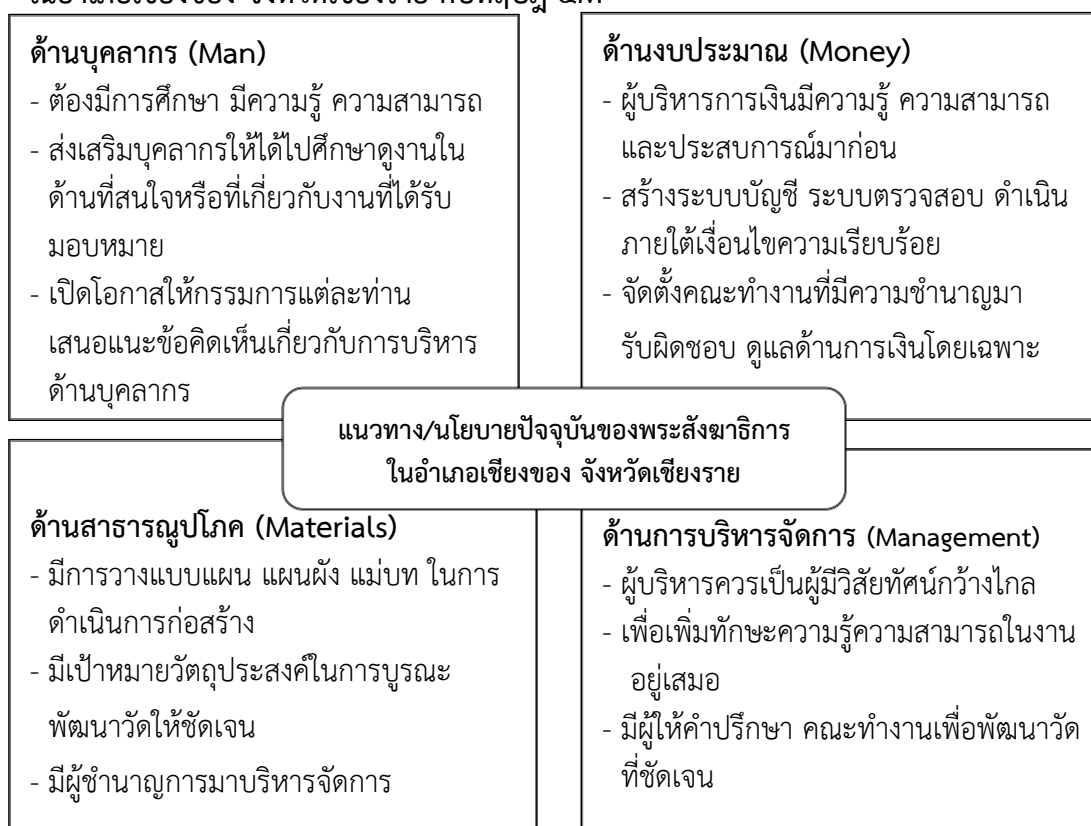
^{๑๗๐} สัมภาษณ์, เกษม ปิ่นทะยม, นายกอบต.ริมโขง, ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

ศาสนสถาน ศาสนวัตถุต่าง ๆ ขาดการให้ความร่วมมือ ขาดความสามัคคี และยังมีความคิดเห็นไม่
เป็นไปในทิศทางเดียวกันของพระสงฆ์ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๓ : แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายกับการวิเคราะห์ SWOT

๓.๔.๒ วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย กับทฤษฎี ๔M

แผนภูมิที่ ๔ : วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย กับทฤษฎี ๔M

จากแผนภูมิข้างต้น ผู้วิจัยได้นำทฤษฎี ๔M มาใช้ในการวิเคราะห์ พบว่า ด้านบุคลากร (Man) คือ พระสังฆาธิการมีการศึกษา มีความรู้ ความสามารถ ส่งเสริมบุคลากรให้ได้ไปศึกษาดูงานใน ด้านที่สนใจหรือที่เกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายและเปิดโอกาสให้กรรมการแต่ละท่านเสนอแนะ ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ (Money) พระสังฆาธิการระดับผู้บริหาร การเงินมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์มาก่อน สร้างระบบบัญชี ระบบตรวจสอบ ดำเนิน ภายใต้เงื่อนไขความเรียบร้อย และต้องจัดตั้งคณะทำงานที่มีความชำนาญมารับผิดชอบ ดูแลด้าน การเงินโดยเฉพาะ ด้านสาธารณูปโภค (Materials) มีการวางแผนแบบ แผนผัง แม่บท ในการ ดำเนินการก่อสร้าง มีเป้าหมายวัตถุประสงค์ ในการบูรณะพัฒนาวัดให้ชัดเจน และมีผู้ชำนาญการใน ด้านการจัดการสาธารณูปโภคโดยตรงมาบริหารจัดการ และด้านการบริหารจัดการ (Management) พระสังฆาธิการระดับผู้บริหารควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เพื่อเพิ่มทักษะความรู้ความสามารถใน งานอยู่เสมอ และมีผู้ให้คำปรึกษา คณะทำงานเพื่อพัฒนาวัดที่ชัดเจน (Materials) มีการวางแผน แบบแผนผัง แม่บท ในการดำเนินการก่อสร้าง มีเป้าหมายวัตถุประสงค์ ในการบูรณะพัฒนาวัดให้ชัดเจน และมีผู้ชำนาญการในด้านการจัดการสาธารณูปโภคโดยตรงมาบริหารจัดการ และด้านการบริหาร จัดการ (Management) พระสังฆาธิการระดับผู้บริหารควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เพื่อเพิ่มทักษะ ความรู้ความสามารถในงานอยู่เสมอ และมีผู้ให้คำปรึกษา คณะทำงานเพื่อพัฒนาวัดที่ชัดเจน

บทที่ ๔

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๔.๑ ผลการศึกษาจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ณ วัดท่าข้ามศรีดอนชัย ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย วันที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๔.๐๐ น. ถึง เวลา ๑๕.๓๐ น. มีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม คือ พระสังฆาธิการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน ๑๕ รูป/คน ดังรายชื่อต่อไปนี้

๑) ดร.สาธิต เชื้ออยู่นาน	นักวิชาการ
๒) ผศ.ดร.สุเทพ สารบรรณ	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
๓) เจ้าอธิการกฤษณ์ วิสุทธิสารโ	เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๒
๔) พระครูสุจิณวรคุณ	เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๑
๕) พระครูสังฆรักษ์สมเกียรติ ญาณทีโป	เจ้าอาวาสวัดปากอิงเหนือ
๖) พระสุธีไกร ปภาโส	เจ้าอาวาสวัดม่วงชุม
๗) พระณัฐวัช ฐิตญาโณ	เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยจอมทอง
๘) พระสุนิตย์ โชติปญโญ	เจ้าอาวาสวัดดงหลวง
๙) พระณัฐภัทร ฐิตสทฺโธ	เจ้าอาวาสวัดทุ่งช้าง
๑๐) พระสุนทร ปญญาวโร	เจ้าอาวาสวัดปากอิงใต้
๑๑) พระมหาอภิวรรณ อภิญโญ	วัดศรีชัยมงคล
๑๒) พระล้วน ธมฺมปุญโญ	เจ้าอาวาสวัดพร้าวภูด
๑๓) นายประยูร ไชยทน	ผู้ใหญ่บ้านลุง
๑๔) นายคำใส อินเทพ	ไวยาวัจกรวัดลุง
๑๕) นายอินสม วงศ์ชัย	ประธานวัฒนธรรมตำบลศรีดอนชัย

ประเด็นที่สนทนากลุ่มมี ๓ ประเด็น คือ

๑) ในอดีตและปัจจุบันพบปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย คืออะไร

๒) แนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๓) แผนนโยบายในอนาคตการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอ เชียงของจังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า ด้านสาธารณูปการ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการ พัฒนาวัดด้านอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของเจ้าอาวาส การพัฒนาเหล่านี้ได้แก่ การดูแล การทำนุบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลและรักษา สิ่งก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น วิหาร พระอุโบสถ กุฏิ เมรุ อาคารเรียน หอธรรม ศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกัน มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ ในการสนทนากลุ่ม พบว่า สาธารณูปการ หมายถึง สิ่งก่อสร้างและกิจการอื่น ๆ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑) ศาสน วัตถุ ได้แก่ พระพุทธรูป สิ่งของ/เครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เต้นท์ แก้วน้ำ ฯลฯ ๒) ศาสนสถาน ได้แก่ วิหาร โบสถ์ เจดีย์ กุฏิ ศาลาการเปรียญ หอฉัน หอระฆัง สุขา ฯลฯ

ซึ่งได้ข้อสรุปว่า ควรจะศึกษาสาธารณูปการ ๒ ประการ คือ ๑) ศาสนวัตถุ คือ การ จัดเก็บรักษา ๒) ศาสนสถาน คือ โบสถ์ กุฏิ และศาลาการเปรียญ เป็นต้น ในการการสนทนากลุ่ม สามารถถึงสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ ปัญหา/อุปสรรคในอดีตจนถึงปัจจุบันในการบริหารจัดการของ พระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๑) ศาสนวัตถุ (ระบบการจัดเก็บรักษา) พบว่า ปัญหาที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน ปัญหาหลักๆ คือ

(๑.๑) ปัญหาการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ มีการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ของใช้ต่าง ๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เต้นท์ ถ้วยชาม แก้วน้ำ พาน ฯลฯ ไม่เป็นระบบระเบียบและหมวดหมู่ ไม่มีหมายเลขพัสดุ บางวัดมีหมายเลขพัสดุแต่ไม่ชัดเจน หรือมีไม่ครบทุกชิ้น

(๑.๒) ปัญหาการยืม-คืนวัสดุอุปกรณ์ของวัด เมื่อมีชาวบ้าน คนในชุมชนมายืมวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ของวัดไป แต่เอามาคืนไม่ครบตามจำนวนที่ยืม ซึ่งทางวัดก็ไม่สามารถตรวจสอบได้ เพราะไม่มีการจดบันทึกหรือเซ็นยืม-คืน ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

๒) ศาสนสถาน (โบสถ์ กุฏิ ศาลาการเปรียญ) พบว่า ปัญหาที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน ปัญหาหลักๆ คือ

(๒.๑) ปัญหาเรื่องเงินทุนในการก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ เงินทุนที่ได้มาตามเป้าหมายที่วางไว้ และเงินทุนที่ไม่ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งเงินทุน ประเภทที่ ๒ ไม่ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ จึงเกิดปัญหาเพราะที่ผ่านมาทางวัดไม่ได้สื่อสาร หรือร่วม ปรัชญา พูดคุยในเรื่องเงินทุนการก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์กับชาวบ้านหรือชุมชน จึงไม่ได้ ตรวจสอบว่ากรรมการวัดมีการทุจริต โกง หรือยักยอกเงินหรือไม่ จึงทำให้เกิดปัญหาการก่อสร้างที่ไม่ เสร็จสำเร็จ

(๒.๒) ปัญหาการก่อสร้างที่ออกมาไม่ตรงตามแบบแปลน ทำให้รูปแบบการ ก่อสร้างที่ออกมาไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้

(๒.๓) ปัญหาการจ้างงานก่อสร้าง ซึ่งที่ผ่านมามีการจ้างงานเมื่อมีการจ้างงานก็ต้องไปหาผู้รับเหมาใหม่ ทำให้การก่อสร้างไม่เสร็จสมบูรณ์หรือเสร็จช้ากว่ากำหนด เพราะต้องไปหาผู้รับเหมาใหม่ หรือผู้รับเหมาบางรายได้เบิกเงินการก่อสร้างล่วงหน้า แต่ไม่ดำเนินการก่อสร้าง (๔) ปัญหาผู้รับเหมาเปิดใบวางบิลกับร้านค้าแต่ออกซื้อบิลเป็นชื่อของวัด ผู้รับเหมาอ้างชื่อวัดเพื่อติดสินเชื่อในการไปเอาของจากร้านค้า ทำให้วัดเสียหายและเกิดภาระที่ต้องรับผิดชอบ

ประเด็นที่ ๒ แนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า

๑) ศาสนวัตถุ (ระบบการจัดเก็บรักษา) มีวิธีการแก้ไขและแนวทางการพัฒนา ดังนี้

(๑.๑) การจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นระบบระเบียบ หรือหมวดหมู่ โดยแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ คือ ๑. ประเภทสำนักงาน ได้แก่ ธงชาติ เครื่องฉายโปรเจคเตอร์ ขาตั้งโปรเจคเตอร์ กระดาน เป็นต้น ๒. ประเภทครุภัณฑ์ ได้แก่ พระบรมฉายาลักษณ์ พระพุทธรูป โต๊ะ โต๊ะหมู่บูชา ชุดรับแขก เก้าอี้ พัดลม รวมถึง พัดลมระบายอากาศ เครื่องดูดฝุ่น รถเข็น ถังเก็บน้ำ เป็นต้น ๓. ประเภทเครื่องครัว เช่น แปรง ไม้กวาด หมอน ผ้าห่ม ผ้าปูโต๊ะ ถ้วยชาม ช้อนส้อม แก้วน้ำจานรอง ถาด มีด กระโถน เต้าไฟฟ้า เต้าน้ำมัน กระทิกน้ำร้อน กระทิกน้ำแข็ง ถังแก๊ส เต้าแก๊ส เป็นต้น ๔. ประเภทเครื่องมือช่างในการก่อสร้าง เช่น ค้อน คีม ชะแลง จอบ เสียม สว่าน เลื่อย สว่านเจาะ แผ่นเหล็ก เครื่องเชื่อมโลหะ เป็นต้น ซึ่งในแต่ละประเภทดังกล่าว ควรมีการแบ่งเลขตามหมวดหมู่ และรันเลขตามจำนวน พร้อมทั้งเขียนชื่อวัดไว้ด้วย

(๑.๒) การยืม-คืนวัสดุอุปกรณ์ของวัด ต้องมีการจัดระบบระเบียบใหม่ โดยใช้ระบบการยืม-คืนที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีลายเซ็นผู้ยืมและผู้คืน พร้อมทั้งระบุวันที่ยืม-คืนไว้อย่างชัดเจน โดยมีเจ้าอาวาสหรือพระลูกวัดของวัดนั้น ๆ เป็นผู้รับผิดชอบและทำหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งวัดลุง (พระธาตุรัตนคีรีศรัทธา) อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ได้นำแบบยืม-คืนมาใช้กับหมวดเครื่องมือช่างประจำวัด (สำหรับการก่อสร้างและการบูรณะ) เพราะหมวดเครื่องมือช่างเป็นหมวดที่สำคัญอันดับ ๑ ของวัด เครื่องมือมีราคาค่อนข้างสูง และมีคนมายืมบ่อย จึงเลือกเจาะจงในหมวดนี้ โดยได้ทำแบบยืม-คืน ที่ชัดเจน ดังภาพที่ ๒ ปรากฏว่าระบบยืม-คืน ที่นำมาใช้ ส่งผลให้หมวดเครื่องมือช่างของวัดไม่สูญหายหรือชำรุด ได้ของที่ยืมไปครบตามจำนวน ทำให้มีความเป็นระบบระเบียบมากขึ้น ดังนั้น ระบบการยืม-คืน ถือว่าเมื่อนำมาปฏิบัติแล้ว สามารถแก้ไขปัญหที่ผ่าน ๆ มา ของการบริหารด้านสาธารณูปการได้เป็นอย่างดี ซึ่งแบบยืม-คืน ดังภาพต่อไปนี้

บัตรเยี่ยม-คืน

วัดลุง (พระธาตุรัตนคีรีศรีชนคร) อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ลำดับ ที่	หมวด	ชื่อวัด/อุปกรณ์	เยี่ยมเมื่อวันที่	ผู้เยี่ยม	คืนเมื่อวันที่	ผู้รับ

ภาพที่ ๒ : บัตรเยี่ยม-คืน

๒) ศาสนสถาน (โบสถ์ กุฏิ ศาลาการเปรียญ) มีวิธีการแก้ไขและแนวทางการพัฒนา ดังนี้

(๒.๑) เงินทุนในการก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์ เกิดปัญหาขึ้นเพราะขาดการสื่อสารหรือปรึกษาพูดคุย และให้มีส่วนร่วมในการรับรู้และตัดสินใจของชาวบ้านในชุมชน ดังนั้นต้องใช้วิธีการเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน คนในชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและรับผิดชอบในเรื่องเงินทุนในการก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์ร่วมกัน กล่าวคือในกิจกรรมทุกอย่างควรให้ชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมให้มาก เพื่อให้ชาวบ้านได้เป็นผู้ตัดสินใจ ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านได้ปฏิบัติตามความต้องการ การมีส่วนร่วม (Participation) ถือเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิดซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างชาวบ้าน กรรมการ ชุมชน หรือวัดในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่ม และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคี ความรู้สึกร่วมรับผิดชอบต่อกลุ่มด้วย ซึ่งในอนาคตจะต้องให้วัด กรรมการ และชุมชน มีส่วนร่วมร่วมกัน ต้องสร้างการมีส่วนร่วม ๔ ส่วน ดังนี้ ๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) วัดต้องเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน กรรมการวัด หรือชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางวัดจัดขึ้นเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและความคิดเห็นจากชุมชน ๒) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) วัด ต้องให้ชาวบ้าน ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรม ที่ทางวัดกำลังปฏิบัติ และมีการทำร่วมกัน ๓) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) วัด ต้องให้ชาวบ้าน ชุมชนตรวจสอบและควบคุมการทำงาน การก่อสร้าง หรือโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการก่อสร้าง เช่น ตรวจสอบการทุจริต หรือยกยอกเงินวัดของผู้รับเหมา และ ๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ว่าโครงการหรือกิจกรรมที่ผ่านมา เป็นอย่างไร มีปัญหา/อุปสรรคอย่างไร และมีวิธีการแก้ไขปัญหายังไง เป็นต้น

(๒.๒) ปัญหาผู้รับเหมาเปิดใบวางบิลกับร้านค้าแต่ออกชื่อบิลเป็นชื่อของวัด ผู้รับเหมาอ้างชื่อวัดเพื่อติดสินเชื่อในการไปเอาของจากร้านค้า ทำให้วัดเสียหายและเกิดภาระที่ต้องรับผิดชอบ จึงมีวิธีแก้ไขปัญหาคือ ถ้าหากพระสงฆ์ผู้รับผิดชอบเรื่องรู้ว่าผู้รับเหมาไปซื้ออุปกรณ์ หรือวัสดุต่าง ๆ จากร้านค้าไหน ต้องเข้าไปเจรจาพูดคุยกับเจ้าของร้านก่อน ว่ามีปัญหาอะไร เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นซ้ำอีกจึงขอความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงที่พระสงฆ์ผู้รับผิดชอบวางแผนไว้ และต้องไปลงบันทึกประจำวัน หรือดำเนินคดีตามกฎหมาย

(๒.๒) การทำงานก่อสร้างหรืองานบูรณปฏิสังขรณ์ และการก่อสร้างที่ออกมาไม่ตรงตามแบบแปลน ทำให้รูปแบบการก่อสร้างที่ออกมาไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้ วิธีแก้ไขปัญหาคือต้องมีการทำสัญญา หรือข้อตกลงที่ทางวัดสร้างขึ้นที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยระบุการลงโทษผู้ทำงานไว้อย่างชัดเจน เช่น ดำเนินการปรับเงิน หรือยกเลิกสัญญา เป็นต้น และหากเป็นเรื่องเงินทุนการก่อสร้างจำนวนมาก ถึงหลัก ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ในอนาคตจำเป็นจะต้องแก้ไขปัญหาด้วยการฟ้องร้อง ดังนั้นวิธีการป้องกันเบื้องต้น คือ สร้างระบบการเซ็นสัญญา ระบบการเบิกจ่ายเงินตามงวดของงาน ฯลฯ ตามตัวอย่างการเซ็นสัญญา ดังนี้

สัญญารับเหมาก่อสร้างทั่วไป

สัญญาเลขที่.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

ทำที่
.....

สัญญานี้ทำขึ้นระหว่างวัด.....โดย
ผู้มีอำนาจกระทำการแทน สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ ถนน
แขวง เขต..... จังหวัด ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะ
เรียกว่า “ผู้ว่าจ้าง” ฝ่ายหนึ่ง กับ บริษัท.....โดย.....ผู้มีอำนาจ
กระทำการแทน สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ ถนน..... แขวง..... เขต.....
จังหวัด โทรศัพท์ ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “ผู้รับจ้าง”

คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงทำสัญญากันมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. “ผู้ว่าจ้าง” ตกลงว่าจ้าง และ “ผู้รับจ้าง” ตกลงรับจ้างทำการก่อสร้าง.....
ตามรายละเอียดแบบแปลนแนบท้ายสัญญาและให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญานี้ด้วย

๑.๑) สถานที่ก่อสร้าง ตั้งอยู่เลขที่ ถนน.....

แขวง..... เขต..... จังหวัด

๑.๒) กำหนดงานแล้วเสร็จ วัน โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ ถึง

ข้อ ๒. “ผู้ว่าจ้าง” ตกลงจ่ายค่าจ้างสำหรับงานตามรายละเอียดในข้อ ๑. เป็นราคาเหมารวมทั้งสิ้น
..... (.....) โดยมีเงื่อนไขการจ่าย ดังนี้

๒.๑ เงินมัดจำล่วงหน้าจำนวน (.....) หรือร้อยละ ของค่าจ้างทั้งหมด โดยได้ชำระให้แก่ “ผู้รับจ้าง” ในวันทำสัญญานี้ และให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการชำระค่าจ้างด้วย ทั้งนี้ “ผู้รับจ้าง” ตกลงนำหนังสือค้ำประกันในจำนวนเดียวกันมาวางไว้ให้แก่ “ผู้ว่าจ้าง” ด้วยเพื่อเป็นการประกันการปฏิบัติตามสัญญานี้

๒.๒ “ผู้ว่าจ้าง” ตกลงชำระค่าจ้าง เป็นงวดตามความคืบหน้าของงาน ดังนี้

- งวดที่ ๑ เมื่องานมีความคืบหน้าไป % โดยจ่ายค่าจ้างเป็นจำนวนเงิน (.....) หรือ ร้อยละ ของค่าจ้างทั้งหมด
- งวดที่ ๒ เมื่องานมีความคืบหน้าไป % โดยจ่ายค่าจ้างเป็นจำนวนเงิน (.....) หรือร้อยละ ของค่าจ้างทั้งหมด
- งวดที่ ๓ เมื่องานมีความคืบหน้าไป % โดยจ่ายค่าจ้างเป็นจำนวนเงิน (.....) หรือร้อยละ ของค่าจ้างทั้งหมด
- งวดสุดท้าย เมื่องานเสร็จสมบูรณ์และส่งมอบงาน โดยจ่ายค่าจ้างเป็นจำนวนเงิน (.....) หรือจำนวนที่เหลือทั้งหมดหักด้วยเงินมัดจำล่วงหน้าที่ได้จ่ายให้ “ผู้รับจ้าง” ตามข้อ ๒.๑

ทั้งนี้ การจ่ายเงินทั้งหมดตามข้อ ๒.๒ ให้ “ผู้รับจ้าง” ยื่นใบเบิกเงินและส่งมอบงานแก่ “ผู้ว่าจ้าง” การจ่ายเงินอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า “ผู้ว่า” และหรือตัวแทนของ “ผู้ว่าจ้าง” ได้ตรวจรับงานที่ “ผู้รับจ้าง” ส่งมอบเรียบร้อยแล้ว และงานผ่านตามเงื่อนไข หรือแบบที่กำหนดไว้ในสัญญานี้ รวมทั้งได้หักค่าเสียหาย หรืออื่นๆ ที่ “ผู้รับจ้าง” ต้องรับผิดชอบตามสัญญานี้แล้ว โดยจะตรวจรับงานให้เสร็จใน ... วันหลังได้รับการส่งมอบ และชำระเงินให้แก่ “ผู้รับจ้าง” ภายใน วันหลังจากที่การตรวจรับงานผ่านแล้ว

ข้อ ๓. “ผู้รับจ้าง” จะต้องดำเนินการก่อสร้างตามรายละเอียดในสัญญานี้ให้เสร็จสมบูรณ์ตามเวลาที่กำหนด โดยหากมีข้อบกพร่องต่างๆ อันเนื่องมาจากการก่อสร้าง หรือก่อสร้างไม่ตรงตามแบบ “ผู้รับจ้าง” จะต้องรับผิดชอบและทำการแก้ไขให้ใหม่ให้แล้วเสร็จภายใน วันนับจากวันที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือจาก “ผู้ว่าจ้าง” โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น กรณีที่ “ผู้รับจ้าง” ไม่แก้ไขให้แล้วเสร็จในกำหนดดังกล่าว “ผู้ว่าจ้าง” สามารถว่าจ้างให้ผู้รับจ้างรายอื่นเข้าทำการแก้ไข และ “ผู้รับจ้าง” จะต้องเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายดังกล่าว โดยที่ “ผู้ว่าจ้าง” ไม่ต้องแจ้งราคาให้ “ผู้รับจ้าง” ทราบล่วงหน้า ทั้งนี้ “ผู้ว่าจ้าง” สามารถหักเงินดังกล่าวจากเงินค่าจ้างที่ต้องจ่ายให้ “ผู้รับจ้าง” ในข้อ ๒. ได้เลย

ข้อ ๔. การเปลี่ยนแปลงแก้ไขแบบ หรือวัสดุใดๆ ที่ใช้นอกเหนือจากที่กำหนดในสัญญานี้โดย “ผู้รับจ้าง” จะทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจาก “ผู้ว่าจ้าง” ก่อนเท่านั้น อย่างไรก็ตาม “ผู้ว่าจ้าง” สามารถที่จะเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขแบบ หรือวัสดุได้ และไม่ถือเป็นเหตุให้มีการเพิ่มค่าจ้างหากการเปลี่ยนแปลงแบบไม่ทำให้มีงานเพิ่มขึ้น และอุปกรณ์ที่เปลี่ยนมีราคาเดียวกันกับอุปกรณ์เดิม

- ข้อ ๕. กรณีที่มีการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงแบบ หรือสัญญา ให้คู่สัญญาลงนามกำกับในส่วนแก้ไขนั้นด้วย และให้ถือว่าส่วนที่แก้ไขนั้นมีผลผูกพันคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย
- ข้อ ๖. “ผู้ว่าจ้าง” หรือตัวแทนของ “ผู้ว่าจ้าง” สามารถเข้าตรวจงานได้เป็นระยะ โดย “ผู้รับจ้าง” ต้องอำนวยความสะดวกให้รวมถึงดูแลเรื่องความปลอดภัยให้ด้วย
- ข้อ ๗. ในการดำเนินงาน “ผู้รับจ้าง” จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบในการใช้สถานที่รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการทำงานนั้นๆ และดูแลให้บริวารที่เข้ามาทำงานทั้งหมดดำเนินการดังกล่าวด้วยเช่นกัน รวมทั้งต้องไม่ทำอะไรๆ ที่ผิดกฎหมาย และต้องดูแลและรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของผู้ทำงาน หรือบุคคลอื่นๆ ที่เข้าไปในสถานที่ด้วย
- ข้อ ๘. “ผู้รับจ้าง” จะต้องไม่ทำตนเป็นปฏิปักษ์กับ “ผู้ว่าจ้าง” หรือจงใจทำให้ “ผู้ว่าจ้าง” ได้รับความเสียหาย
- ข้อ ๙. ในกรณีที่ “ผู้ว่าจ้าง” เห็นว่ามีความเป็นไปได้ว่า “ผู้รับจ้าง” อาจไม่สามารถทำงานให้เสร็จได้ทันเวลา เนื่องจากงานมีความล่าช้ามาก ไม่สามารถส่งมอบงานได้ตามขั้นที่กำหนด หรือ “ผู้รับจ้าง” ถูกฟ้องให้เป็นบุคคลล้มละลาย “ผู้ว่าจ้าง” สามารถพิจารณาเลิกจ้างได้ กรณีของการส่งมอบงานล่าช้า โดยยังไม่ได้มีการเลิกสัญญา “ผู้รับจ้าง” ยินยอมให้ “ผู้ว่าจ้าง” ปรับเงินวันละ (.....) จนกว่างานจะเสร็จและ “ผู้ว่าจ้าง” ตรวจรับงานเรียบร้อยแล้ว
- ข้อ ๑๐. กรณีที่ต้องมีการนำวัสดุไวไฟต่างๆ ที่ต้องใช้ในงานเข้ามาในสถานที่ตามข้อ ๑.๑ “ผู้รับจ้าง” จะต้องแจ้งให้ “ผู้ว่าจ้าง” ทราบก่อน และจะต้องใช้ด้วยความระมัดระวังเสมอ รวมทั้งต้องเก็บรักษาวัสดุดังกล่าวด้วยความระมัดระวังด้วยเช่นกัน
- ข้อ ๑๑ “ผู้ว่าจ้าง” ตกลงอนุญาตให้บริวารของ “ผู้รับจ้าง” เฉพาะผู้ที่มีหน้าที่ดังนี้ เท่านั้นที่สามารถพกค้ำคืนที่พื้นที่ทำงานตามข้อ ๑.๑ ได้
- ข้อ ๑๒. การผิดสัญญาของคู่สัญญา

๑๒.๑ การผิดสัญญาโดย “ผู้รับจ้าง” กรณีที่ “ผู้รับจ้าง” ปฏิบัติผิดสัญญาข้อใดข้อหนึ่งตามสัญญานี้ “ผู้รับจ้าง” ยินยอมให้ “ผู้ว่าจ้าง” หักค่าจ้างตามที่ “ผู้รับจ้าง” จะได้รับตามสัญญาในข้อ ๒. ตามความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือกรณีที่ความเสียหายที่เกิดขึ้นมีมูลค่ามากกว่าค่าจ้างที่ “ผู้รับจ้าง” จะได้รับ “ผู้รับจ้าง” ยินยอมให้ “ผู้ว่าจ้าง” หักเงินจากเงินประกันที่ได้วางไว้กับ “ผู้ว่าจ้าง” ในข้อ ๒.๒ ด้วย หรือเรียกค่าเสียหายต่างๆ หากมีมากกว่านั้น โดยหากมีการฟ้องร้อง “ผู้รับจ้าง” ต้องรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทางศาลทั้งหมดด้วย ทั้งนี้ การหักเงินใดๆ ไม่เป็นการตัดสิทธิของ “ผู้ว่าจ้าง” ที่จะพิจารณายกเลิกสัญญานี้ได้ด้วย

๑๒.๒ การผิดสัญญาโดย “ผู้ว่าจ้าง” กรณีที่ “ผู้ว่าจ้าง” ผิดนัดการชำระเงินตามเงื่อนไขที่กำหนด “ผู้ว่าจ้าง” ยินยอมให้ “ผู้รับจ้าง” คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ (...) ต่อปีสำหรับจำนวน

เงินที่ค้างชำระ โดยนับระยะเวลาเริ่มจากวันที่ “ผู้รับจ้าง” จะต้องได้รับเงินตามเงื่อนไขในสัญญา จนถึงวันที่ได้รับจริง ทั้งนี้ “ผู้รับจ้าง” ยังสามารถพิจารณาเลิกสัญญาได้ด้วย

ทั้งนี้ การบอกเลิกสัญญาให้บอกกล่าวล่วงหน้า วัน ยกเว้นกรณีที่เป็นความผิดร้ายแรง เช่น การจงใจทำให้ “ผู้ว่าจ้าง” เสียหาย ซึ่งไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวล่วงหน้าและให้การบอกเลิกสัญญามีผลทันที

ข้อ ๑๓. กรณีที่มีการบอกเลิกสัญญาก่อนงานเสร็จสมบูรณ์ ไม่ว่าจากฝ่ายใด “ผู้รับจ้าง” จะต้องขนย้ายบิรารและสิ่งของ เครื่องมือทั้งหมดออกจากพื้นที่ทำงานตามข้อ ๑.๑ ทันที ทั้งนี้ โดยค่าใช้จ่ายของ “ผู้รับจ้าง” เอง

ข้อ ๑๔. หากมีเหตุสุดวิสัยเกิดขึ้นกับคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานต่อไปตามสัญญาได้ เช่น ภัยธรรมชาติ หรือสงคราม ให้คู่สัญญาเป็นอันหลุดพ้นจากพันธะผูกพันตามสัญญานี้ ทั้งนี้เฉพาะในส่วนที่ยังไม่ได้ปฏิบัติตามสัญญา

สัญญานี้ทำขึ้นเป็นสองฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกันทุกประการ คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้อ่านและเข้าใจข้อความในสัญญานี้โดยตลอดแล้ว เห็นว่าถูกต้องตรงตามเจตนาของตนจึงให้ลงลายมือ และประทับตราเป็นสำคัญ (ถ้ามี) ไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยานและต่างเก็บรักษาไว้ฝ่ายละฉบับ

ลงชื่อ _____ ผู้ว่าจ้าง
()

ลงชื่อ _____ ผู้รับจ้าง
()

ลงชื่อ _____ พยาน
()

ลงชื่อ _____ พยาน
()

(๒.๓) สร้างจิตสำนึกของคน คือ คณะกรรมการ ชวบ้าน ให้มีความเป็นจิตอาสาให้สูง เพราะถ้าหากมีจิตอาสาต่ำ จะไม่มีความห่วงแหนในสินทรัพย์สมบัติของวัดเป็นของตนเอง โดยวิธีการเทศน์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือจัดอบรม ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถสอดแทรกและปลูกฝังการมีจิตอาสาเข้าไปได้

ประเด็นที่ ๓ แนวนโยบายในอนาคตรับการ บริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย

๑) นำระบบการยืม-คืน วัสดุอุปกรณ์ของวัดที่เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปใช้กับวัดอื่น ๆ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ที่มีความสนใจ เพื่อให้การจัดการศาสนวัตถุของวัดมีความเป็นระบบและลดปัญหาการคืนของที่ยืมไปไม่ครบตามจำนวน

๒) ทำระบบการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ ที่เป็นโปรแกรมระบบยืม-คืน ด้วยคอมพิวเตอร์ (ที่คล้ายคลึงกับระบบยืม-คืนหนังสือของห้องสมุด) โดยมีการจัดแบ่งหมวดหมู่ของศาสนวัตถุ และทำเป็นระบบสแกนบาร์โค้ด เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการยืม-คืน

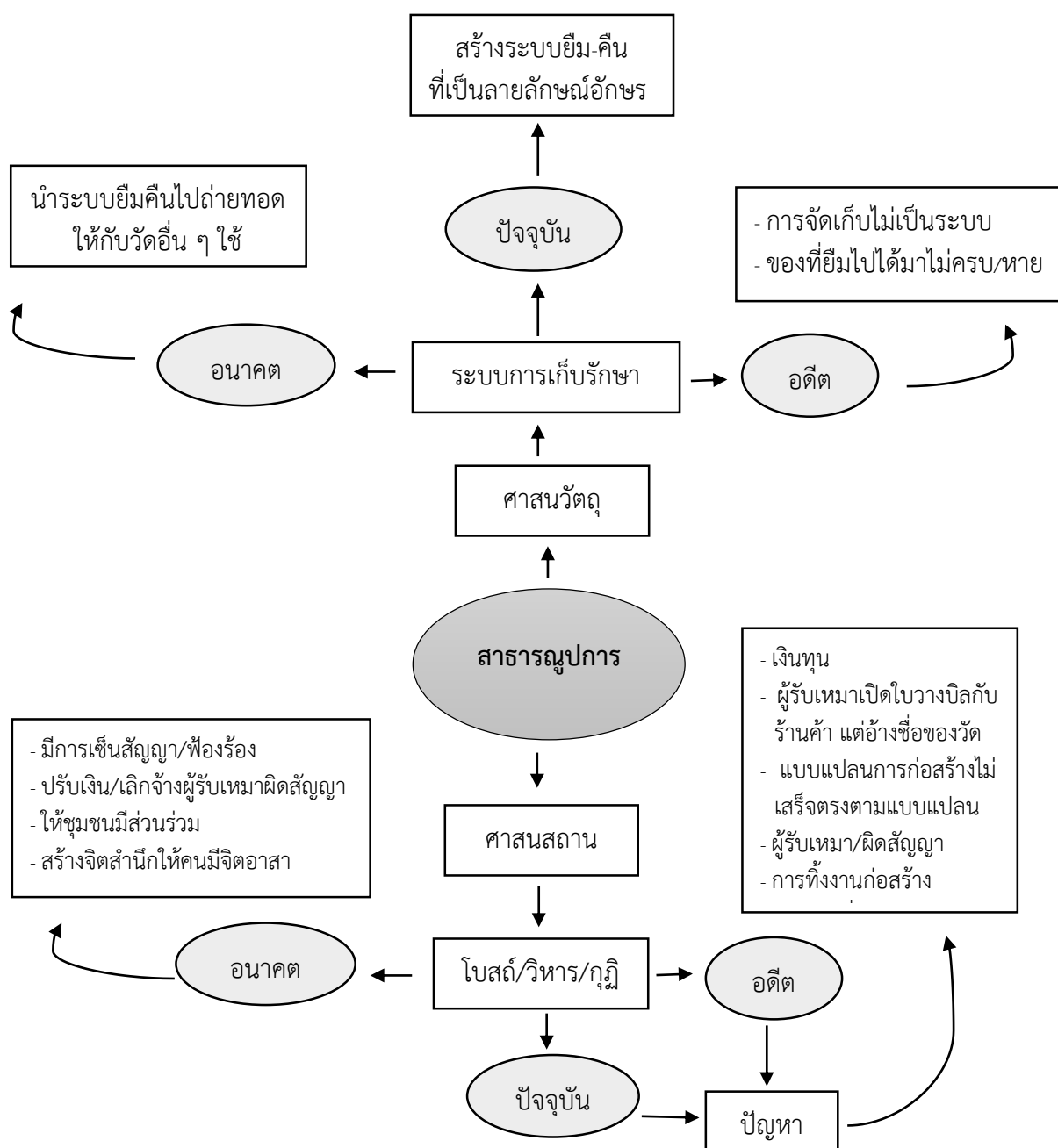
๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษา แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย สรุปได้ว่า สาธารณูปการ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑) ศาสนวัตถุ คือ ระบบการจัดเก็บรักษา ๒) ศาสนสถาน คือ โบสถ์ กุฏิ และศาลาการเปรียญ เป็นต้น

๑) ศาสนวัตถุ (ระบบการจัดเก็บรักษา) ปัญหาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า (๑) ปัญหาการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ มีการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ของใช้ต่าง ๆ ไม่เป็นระบบระเบียบและหมวดหมู่ ไม่มีหมายเลขพัสดุ บางวัดมีหมายเลขพัสดุแต่ไม่ชัดเจน หรือมีไม่ครบทุกชิ้น วิธีแก้ไขปัญหาคือ จัดเก็บวัสดุอุปกรณ์โดยแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ พร้อมทั้งระบุเลขและชื่อวัด (๒) ปัญหาการยืม-คืนวัสดุอุปกรณ์ของวัด เมื่อมีชาวบ้านคนในชุมชนมายืมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ของวัดไป แต่เอามาคืนไม่ครบตามจำนวนที่ยืม วิธีการแก้ไขปัญหาคือ ใช้ระบบการยืม-คืน ที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีลายเซ็นผู้ยืมและผู้คืน พร้อมทั้งระบุวันที่ยืม-คืนไว้อย่างชัดเจน ๒) ศาสนสถาน (โบสถ์ กุฏิ ศาลาการเปรียญ) ปัญหาที่พบคือ (๑) ปัญหาเรื่องเงินทุนในการก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์ ที่ผ่านมาจากวัดไม่ได้สื่อสารหรือร่วมปรึกษาในเรื่องเงินทุนการก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์กับชาวบ้านหรือชุมชน วิธีแก้ไขปัญหาคือให้ชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสิน รับผลประโยชน์ และประเมินผลร่วมกัน (๒) ปัญหาผู้รับเหมาเปิดใบวางบิลกับร้านค้าแต่ออกชื่อบิลเป็นชื่อของวัด ผู้รับเหมาอ้างชื่อวัดเพื่อติดสินเชื่อในการไปเอาของจากร้านค้า วิธีแก้ไขปัญหาคือ ลงบันทึกประจำวัน หรือดำเนินคดีตามกฎหมาย (๓) การทำงานก่อสร้างหรืองานบูรณปฏิสังขรณ์ และการก่อสร้างที่ออกมาไม่ตรงตามแบบแปลน วิธีแก้ไขปัญหาคือต้องมีการทำสัญญา หรือข้อตกลงที่ทางวัดสร้างขึ้นที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยระบุการลงโทษผู้ทำงานไว้อย่างชัดเจน เช่น ดำเนินการปรับเงิน หรือยกเลิกสัญญา เป็นต้น และหากเป็นเรื่องเงินทุนการก่อสร้างจำนวนมาก ถึงหลักล้านบาท ในอนาคตจำเป็นจะต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการฟ้องร้อง (๔) สร้างจิตสำนึกของคน คือ คณะกรรมการ ชาวบ้าน ให้มีความเป็นจิตอาสาให้สูง เพราะถ้าหากมีจิตอาสาต่ำ จะไม่มีความห่วงใยในสินทรัพย์สมบัติของวัดเป็นของตนเอง

แนวนโยบายในอนาคตรับการ บริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย คือ นำระบบการยืม-คืน วัสดุอุปกรณ์ของวัดที่เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปใช้กับวัดอื่นๆ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ที่มีความสนใจ เพื่อให้การจัดการศาสนวัตถุของ

วัดมีความเป็นระบบและลดปัญหาการคืบของที่ยืมไปไม่ครบตามจำนวน และทำระบบการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ ที่เป็นโปรแกรมระบบยืม-คืน ด้วยคอมพิวเตอร์ (ที่คล้ายคลึงกับระบบยืม-คืนหนังสือของห้องสมุด) โดยมีการจัดแบ่งหมวดหมู่ของศาสนวัตถุ และทำเป็นระบบสแกนบาร์โค้ด เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการยืม-คืน สรุปได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๕ : องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาแนวโน้มในการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ๒) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด รวมถึงการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

กลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ในงานวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น ๓๐ รูป/คน แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้ ๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จำนวนทั้งสิ้น ๑๕ รูป/คน แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ ๑ พระสังฆาธิการ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน ๙ รูป กลุ่มที่ ๒ ผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน ๔ คน กลุ่มที่ ๓ หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณูปการ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน ๒ คน และ ๒) ผู้สนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้แก่ พระสังฆาธิการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน ๑๕ รูป/คน

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย มีผลดังนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็น ๕ ประเด็นย่อย ได้แก่

ประเด็นที่ ๑ ปัญหา/อุปสรรคในการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า ในการพัฒนาการบริหารมีการกระจายอำนาจไม่ทั่วถึง ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาพัฒนาและบริหาร จึงมีระบบการบริหารจัดการมีความล่าช้า ไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งนี้พระสงฆ์ก็ได้มีความพร้อมในการอบรมเรียนรู้และพร้อมพัฒนา รวมถึงชุมชน หรือหน่วยงานราชการภาครัฐ ได้สนับสนุนการเพิ่มศักยภาพของพระสงฆ์ให้เป็นผู้นำทางด้านธรรมอย่างเป็นระบบ ในขณะเดียวกัน ก็ยังขาดงบประมาณในการบริหารจัดการวัด สร้างศาสนสถาน ศาสนวัตถุต่าง ๆ ขาดการให้ความร่วมมือ ขาดความสามัคคี และยังมีความคิดเห็นไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันของพระสงฆ์ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นที่ ๒ แนวทาง/นโยบายปัจจุบันของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า ด้านบุคลากร (Man) คือ พระสังฆาธิการมีการศึกษา มีความรู้ความสามารถ ส่งเสริมบุคลากรให้ได้ไปศึกษาดูงานในด้านที่สนใจหรือที่เกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมาย และเปิดโอกาสให้กรรมการแต่ละท่านเสนอแนะข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ (Money) พระสังฆาธิการระดับผู้บริหารการเงินมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์มาก่อน สร้างระบบบัญชี ระบบตรวจสอบ ดำเนินภายใต้เงื่อนไขความเรียบร้อย และต้องจัดตั้งคณะทำงานที่มีความชำนาญมารับผิดชอบ ดูแลด้านการเงินโดยเฉพาะ ด้านสาธารณูปโภค (Materials) มีการวางแผนแบบแผนผัง แม่บท ในการดำเนินการก่อสร้าง มีเป้าหมายวัตถุประสงค์ในการบูรณะพัฒนาวัดให้ชัดเจน และมีผู้ชำนาญการในด้านการจัดการสาธารณูปโภคโดยตรงมาบริหารจัดการ และด้านการบริหารจัดการ (Management) พระสังฆาธิการระดับผู้บริหารควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เพื่อเพิ่มทักษะความรู้ความสามารถในงานอยู่เสมอ และมีผู้ให้คำปรึกษา คณะทำงานเพื่อพัฒนาวัดที่ชัดเจน

ประเด็นที่ ๓ แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า ในอดีต พระสังฆาธิการผู้บริหารไม่มีพื้นฐานความรู้ในการบริหาร และวางแผน ทำให้การพัฒนาด้านสาธารณูปการนั้นเป็นไปอย่างล่าช้า ในส่วนของการก่อสร้างศาสนสถาน ศาสนวัตถุต่าง ๆ ในวัดเป็นไปอย่างล่าช้า เพราะขาดอุปกรณ์เครื่องมือเทคโนโลยีที่ทันสมัย ขาดการประสานงาน และขาดความเห็นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่ในปัจจุบัน พระสังฆาธิการในปัจจุบันเริ่มมีการศึกษา มีความรู้ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล จึงมีการพัฒนาที่เริ่มเป็นระบบ ระเบียบ และมีอุปกรณ์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งได้เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับอนาคตวัด คือ จะต้องมีความมาตรฐานในด้านการบริหารจัดการบุคลากรในวัด ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ให้มีวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัด งดงาม ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา มีพระวินัยที่เคร่งครัด ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม วัดต้องมีการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชุมชนที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และวัดจะต้องมีอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ที่เป็นจุดขาย ตัวเอง เช่น เป็นวัดที่มีการจัดกิจกรรมทางธรรมะ หรือ เป็นวัดที่มีสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นวัดที่มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์เก่าแก่ หรือมีเรื่องราวเกี่ยวกับวัดที่น่าสนใจ ขณะเดียวกันแนวโน้มการพัฒนาบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จะมีคุณภาพได้นั้น พระสังฆาธิการผู้เป็นเจ้าของาวาสควรมีระดับการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี มีการวางกฎระเบียบกฎหมายของคณะสงฆ์ และของภาครัฐไปสร้างกติกาในการปฏิบัติภารกิจร่วมกันในการปฏิบัติภารกิจ และยอมรับในเรื่องของกฎระเบียบ ปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา รวมถึงกำหนดแนวทางในการจัดการด้านสาธารณูปการให้ชัดเจน

๕.๑.๒ ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม แบ่งเป็น ๒ ประเด็นย่อย ได้แก่

จากการสนทนากลุ่มพระสังฆาธิการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า สาธารณูปการหมายถึง สิ่งก่อสร้างและกิจการอื่น ๆ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑) ศาสนวัตถุ คือ ระบบการจัดเก็บรักษา ๒) ศาสนสถาน คือ โบสถ์ กุฏิ และศาลาการเปรียญ

ประเด็นที่ ๑ ศาสนวัตถุ (ระบบการจัดเก็บรักษา) พบว่า ปัญหาที่ผ่านมา คือ มีการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ของใช้ต่าง ๆ ไม่เป็นระบบระเบียบ ของที่ยืมวัดไปไม่ได้คืนหรือคืนไม่ครบจำนวนที่ยืมไป

ประเด็นที่ ๒ ศาสนสถาน ได้แก่ โบสถ์ กุฏิ ศาลาการเปรียญ พบว่า ปัญหาที่ผ่านมา คือ (๑) เงินทุน แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑) เงินทุนที่ได้มาตามเป้าหมายที่วางไว้ ๒) เงินทุนที่ไม่ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งเงินทุนประเภทที่ ๒ ไม่ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ จึงเกิดปัญหาเพราะที่ผ่านมาไม่ได้สื่อสารกับชาวบ้านหรือชุมชน จึงไม่ได้ตรวจสอบว่ากรรมการวัดมีการทุจริต โกง หรือ ยักยอกเงินหรือไม่ (๒) การก่อสร้างออกมาไม่ตรงตามแบบแปลน และการก่อสร้างที่ผ่านมามีการทำงาน เมื่อมีการทำงานก็ต้องไปหาผู้รับเหมาใหม่ (๓) ผู้รับเหมาเปิดใบวางบิลกับร้านค้าแต่ออกซื้อบิลเป็นชื่อของวัด แต่เมื่อพระสงฆ์รับรู้เรื่องดังกล่าว จึงมีวิธีแก้ไขปัญหา คือ ถ้าหากพระสงฆ์ผู้รับผิดชอบ เรื่องรู้ว่าผู้รับเหมาไปซื้ออุปกรณ์ หรือวัสดุต่าง ๆ จากร้านไหน ต้องเข้าไปเจรจาพูดคุยกับเจ้าของร้าน ก่อน ว่ามีปัญหาอะไร เพื่อไม่ใช่เกิดปัญหาขึ้นซ้ำอีกจึงขอความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงที่พระสงฆ์ผู้รับผิดชอบวางแผนไว้ (๔) หากเป็นเรื่องเงินทุนจำนวนมาก ถึงหลัก ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ในอนาคต จำเป็นจะต้องแก้ไขปัญหาด้วยการฟ้องร้อง

๕.๒ อภิปรายผล

ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑ ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า

๑) ด้านบุคลากร (Man) พบว่า การกระจายอำนาจไม่ทั่วถึง ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาพัฒนาและบริหาร จึงมีระบบการบริหารจัดการมีความล่าช้า ไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาธฤติ รุ่งชัยวิฑูร^๑ ที่ว่าพระสังฆาธิการจะต้องมีเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีการกำหนดนโยบาย มีรูปแบบ วิธีการทำงานที่แน่นอน ชัดเจน มีการทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการประสานงานกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดความร่วมมือกันระหว่างองค์กร มีการกำหนดแผนในอนาคตเป็นระยะสั้น ระยะยาว เพื่อกำหนดทิศทางในการทำงาน (V=Vision) มีความรู้ ความสามารถในการพระธรรมวินัย และวิชาการต่าง ๆ ที่เหมาะสม (E=Education) มีการอบรม การฝึกฝน ในการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของพระสังฆาธิการ โดยจัดเป็นโครงการอบรม หรือหลักสูตรต่างๆ (T=Training) และจะต้องรู้จักที่จะพัฒนาคน พัฒนางานให้เหมาะสม โดยการศึกษา แลกเปลี่ยน ดูงานนอกสถานที่บ้าง (S=Study Tour)

๒) ด้านงบประมาณ (Money) พบว่า วัดมีการจัดเก็บเงินไม่เป็นระบบระเบียบ ซึ่งสอดคล้องกับ ฌดา จันทรสม ที่ว่าวัดโดยส่วนมากยังไม่มีโครงสร้างในการบริหารการเงินของวัดไว้ อย่างเป็นระบบ วัดยังคงมีอุปสรรคในการจัดทำงบประมาณเพราะในแต่ละปีวัดมีรายได้ไม่แน่นอน

^๑ พระมหาธฤติ รุ่งชัยวิฑูร, “รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๘๓.

ไม่สามารถกำหนดได้ว่าจะมีรายรับในแต่ละปีเท่าไร ถึงแม้จะมีระเบียบให้วัดจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย โดยเจ้าอาวาสเป็นผู้จัดทำเองหรือจะแต่งตั้งบุคคลมาช่วยทำก็ได้ เพื่อเป็นการวางแผนในการ จัดทำงบประมาณว่าในปีถัดไป จะมีเงินรายรับประมาณเท่าไร รายจ่ายประมาณเท่าไร ขั้นตอนการ จัดทำงบประมาณจึงเกิดปัญหาที่จะหาผู้ที่มีความสามารถเข้ามาช่วยในการจัดทำงบประมาณนั้นเอง^๒

๓) ด้านสาธารณูปโภค (Materials) พบว่า ได้ดูแล ซ่อมแซม หรือสร้างเครื่อง สาธารณูปการ เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา ถนน ฯลฯ ได้ ปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในวัด และรอบ ๆ วัด ให้ สวยงามยิ่งขึ้น และได้ส่งเสริมให้มีการประหยัดค่าใช้จ่ายในด้านงานสาธารณูปการ ซึ่งสาธารณูปโภค คือ การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัด รวมทั้งการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ร่มรื่น สะอาด จัดระบบไฟฟ้า น้ำดื่ม ห้องน้ำ เพื่อให้ประชาชน ภิกษุ สามเณร มีความสุขเมื่อเข้ามาในวัด ซึ่ง สอดคล้องกับ ดิน ปรชฺยุพฤตี^๓ ที่ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึงการสนับสนุนให้วิธีการบริหารที่จะได้รับ ผลดีมากที่สุดโดยสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย น้อยที่สุด นั่นก็คือการลดค่าใช้จ่ายด้านวัตถุและบุคลากรลง ในขณะที่พยายามเพิ่มความแม่นยำตรงความเร็ว และความราบเรียบของการบริหารให้มากขึ้น

๔) ด้านการบริหารจัดการ (Management) พบว่า ได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานราชการภาครัฐ และสร้างความปรองดองที่ดีงามระหว่างพระสงฆ์ ชุมชน และหน่วยงาน และมี การบริหารจัดการเป็นบัญชีอย่างเป็นระบบ ในขั้นตอนการจัดทำ งบประมาณ สอดคล้องกับ ปกรณ์ ต้นสกุล ที่ว่า ๑) สภาพการบริหารงานโดยรวมของพระสังฆาธิการ ในวัดพัฒนาตัวอย่างอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยพบว่า ด้านอาคารเสนาสนะมีสภาพการบริหารงาน มากกว่าด้านอื่น ๆ ๒) ปัญหาการบริหารงานโดยรวมของพระสังฆาธิการในวัดพัฒนาตัวอย่างอยู่ใน ระดับปานกลางทุกด้าน โดยพบว่าด้านการจัดการปกครองภายในวัดมีปัญหาการบริหารงานมากกว่า ด้านอื่น ๆ ๓) ภาวะผู้นำโดยรวมของพระสังฆาธิการในวัดพัฒนาตัวอย่างอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ความสามารถทำงานเป็นทีมหรือคณะ และร่วมทำงานกับพระสังฆาธิการวัดอื่นได้ดีเป็นภาวะผู้นำที่อยู่ ระดับปานกลางเพียงข้อเดียว ๔) ในการดำเนินงานของวัดพัฒนาตัวอย่างมีปัญหา คือ พระภิกษุ สงฆ์ สามเณร ในปัจจุบันปกครองให้มีคุณภาพเป็นไปได้อย่าง ขาดงบประมาณ ในการก่อสร้างและ การพัฒนาวัดเจ้าอาวาสต้องช่วยเหลือตนเอง ประชาชนไม่มีเวลาในการจัดกิจกรรมระหว่างวัดและ ชุมชน^๔

๖) ด้านเงินทุน เงินทุนที่ไม่ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ จึงเกิดปัญหาเพราะที่ผ่านมา ไม่ได้สื่อสารกับชาวบ้านหรือชุมชน จึงไม่ได้ตรวจสอบว่ากรรมการวัดมีการทุจริต โกง หรือยักยอกเงิน หรือไม่ สอดคล้องกับ ณาตยา จันทร์สม ที่ได้กล่าวว่า วัดโดยส่วนมากยังไม่มีโครงสร้างในการบริหาร การเงินของวัดไว้อย่างเป็นระบบ วัดยังคงมีอุปสรรคในการจัดทำงบประมาณเพราะในแต่ละปี วัดมี

^๒ ณาตยา จันทร์สม, รายงานฉบับสมบูรณ์การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๕), หน้า ๕.

^๓ ดิน ปรชฺยุพฤตี, ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๑๓๐.

^๔ ปกรณ์ ต้นสกุล, “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานของพระสังฆาธิการในวัดพัฒนา ตัวอย่าง”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

รายได้ไม่แน่นอน กำหนดได้ว่าจะมีรายรับในแต่ละปีเท่าไร ถึงแม้จะมีระเบียบให้วัดจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายโดยเจ้าอาวาสเป็นผู้จัดทำเองหรือจะแต่งตั้งบุคคลมาช่วยทำก็ได้ เพื่อเป็นการวางแผนในการจัดทำงบประมาณว่าในปีถัดไปจะมีเงินรายรับประมาณเท่าไร รายจ่ายประมาณเท่าไร ขั้นตอนการจัดทำงบประมาณจึงเกิดปัญหา ผู้ที่มีความสามารถเข้ามาช่วยในการจัดทำงบประมาณ โดยเฉพาะวัดที่อยู่ห่างไกลรวมถึงวัดที่มีรายได้น้อย ปัจจัยสำคัญที่ทำให้วัดไม่สามารถจัดทำงบประมาณได้ให้เกิดเป็นรูปธรรมนั้น วัดจะดำเนินการสร้างศาสนสถานในวัดนั้น วัดจำเป็นต้องจัดหางบประมาณเป็นจำนวนมาก จึงไม่สามารถที่จะสร้างเสร็จได้ภายในปีเดียวไม่สามารถจัดทำงบประมาณได้ให้เกิดเป็นรูปธรรมนั้น วัดจะดำเนินการสร้างศาสนสถานในวัดนั้น วัดจำเป็นต้องจัดหางบประมาณเป็นจำนวนมากจึงไม่สามารถที่จะสร้างเสร็จได้ภายในปีเดียว^๕

๕.๒.๒ แนวนโยบายในการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า ด้านบุคลากร (Man) คือ พระสังฆาธิการต้องมีการศึกษา มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ของวัด ด้านงบประมาณ (Money) พระสังฆาธิการระดับผู้บริหารการเงินต้องมีประสบการณ์ มีสร้างระบบบัญชี ระบบตรวจสอบ และต้องจัดตั้งคณะทำงานที่มีความชำนาญรับผิดชอบ ด้านการบริหารจัดการ (Management) พระสังฆาธิการระดับผู้บริหารควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เพื่อเพิ่มทักษะความรู้ความสามารถในงานอยู่เสมอ และด้านสาธารณูปโภค (Materials) มีการวางแผน แผนผัง แม่บท ในการดำเนินการก่อสร้าง มีเป้าหมายวัตถุประสงค์ในการบูรณะพัฒนาวัดให้ชัดเจน และมีผู้ชำนาญการในด้านการจัดการสาธารณูปโภคโดยตรงมาบริหารจัดการ สอดคล้องกับ พระมหาธฤติ รุ่งชัยวิฑูร^๖ ที่ว่าต้องมีการพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการสาธารณูปการ ปัจจุบันมี ๒ รูปแบบ คือ ๑) การพัฒนาตามกำลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยไม่ได้มีการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่มาก และ ๒) การพัฒนาโดยการศึกษา และวางแผนการก่อสร้างสิ่งต่างๆ ภายในวัด เพื่อให้เหมาะสมกับสถานที่

๕.๒.๓ แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า

๑) ศาสนวัตถุ (ระบบการจัดเก็บรักษา) ปัญหาที่ผ่านมา คือ มีการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ไม่เป็นระบบระเบียบ ของที่ยืมวัดไปไม่ได้คืน หรือคืนไม่ครบจำนวนที่ยืมไป วิธีแก้ไขปัญหาคือมีการจัดระบบระเบียบใหม่ โดยใช้ระบบการยืม-คืน แบบเป็นลายลักษณ์อักษร ที่มีลายเซ็นผู้ยืมและผู้คืน พร้อมทั้งระบุวันที่ยืม-คืนไว้อย่างชัดเจน โดยมีเจ้าอาวาสหรือพระลูกวัดของวัดนั้น ๆ เป็นผู้รับผิดชอบและทำหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งทางวัดลุง (พระธาตุนครรัตนคีรีศรีรัตนนคร) อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ได้นำแบบยืมคืนมาใช้กับหมวดเครื่องมือช่างประจำวัด (สำหรับการบูรณะ) โดยได้ทำแบบยืม-คืนที่ชัดเจน ปรากฏว่าระบบยืม-คืนที่นำมาใช้ ส่งผลให้หมวดเครื่องมือช่างของวัดไม่สูญหายหรือ

^๕ อดา จันทรสม, การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๕), หน้า ๑๐๖.

^๖ อ่างแล้ว, พระมหาธฤติ รุ่งชัยวิฑูร, “รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์”, หน้า ๗๗.

ชำระ ได้ของที่เยี่ยมไปครบตามจำนวน ทำให้มีความเป็นระบบระเบียบมากขึ้น ดังนั้น ระบบการยืม-คืน ถือว่าเมื่อนำมาปฏิบัติแล้ว สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ผ่าน ๆ มา ของการบริหารด้านสาธารณูปการได้เป็นอย่างดี ซึ่งในอนาคตอาจจะทำเป็นระบบยืม-คืน แบบยืมบาร์โค้ด เพื่อความสะดวกและทันสมัย

๒) ศาสนสถาน (โบสถ์ กุฏิ ศาลาการเปรียญ) พบว่า ปัญหาที่ผ่านมา คือ

(๒.๑) เงินทุน แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑) เงินทุนที่ได้มาตามเป้าหมายที่วางไว้ ๒) เงินทุนที่ไม่ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งเงินทุนประเภทที่ ๒ ไม่ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ จึงเกิดปัญหาเพราะที่ผ่านมาไม่ได้สื่อสารกับชาวบ้านหรือชุมชน จึงไม่ได้ตรวจสอบว่ากรรมการวัดมีการทุจริต โกง หรือยักยอกเงินหรือไม่ วิธีแก้ไขปัญหานี้ในอนาคตคือ ต้องใช้วิธีการไปสื่อสารกับชาวบ้านหรือชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมกับชาวบ้าน กรรมการ ชุมชน วัด ต้องมีการรับรู้เรื่องเงินร่วมกัน คือ ต้องสร้างการมีส่วนร่วม ๔ ส่วน ดังนี้ ๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) วัดต้องเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน กรรมการวัด หรือชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางวัดจัดขึ้น เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและความคิดเห็นจากชุมชน ๒) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) วัด ต้องให้ชาวบ้าน ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรม ที่ทางวัดกำลังปฏิบัติ และมีการทำร่วมกัน ๓) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) เช่นการสร้างศาลา วัดก็ได้ใช้ประโยชน์เมื่อมีกิจกรรม และชุมชนก็ได้ใช้ประโยชน์ เช่น ในงานประชุมของหมู่บ้าน และ ๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ว่าโครงการหรือกิจกรรมที่ผ่านมา เป็นอย่างไร มีปัญหา/อุปสรรคอย่างไร และมีวิธีการแก้ไขปัญหายังไง เป็นต้น

(๒.๒) การก่อสร้างออกมาไม่ตรงตามแบบแปลน และการก่อสร้างที่ผ่านมา มีการทิ้งงาน เมื่อมีการทิ้งงานก็ต้องไปหาผู้รับเหมาใหม่ วิธีการแก้ไขปัญหานี้ คือ ต้องมีการทำสัญญา หรือข้อตกลงที่ทางวัดสร้างขึ้นที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยระบุการลงโทษผู้ทิ้งงานไว้อย่างชัดเจน เช่น ดำเนินการปรับเงิน หรือยกเลิกสัญญา เป็นต้น

(๒.๓) ผู้รับเหมาเปิดใบบางบิลกับร้านค้าแต่ออกชื่อบิลเป็นชื่อของวัด แต่เมื่อพระสงฆ์รับรู้เรื่องดังกล่าว จึงมีวิธีแก้ไขปัญหานี้ คือ ถ้าหากพระสงฆ์ผู้รับผิดชอบเรื่องรู้ว่าผู้รับเหมาไปซื้ออุปกรณ์ หรือวัสดุต่าง ๆ จากร้านไหน ต้องเข้าไปเจรจากับเจ้าของร้านก่อน ว่ามีปัญหาอะไร เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาลงขั้นอีกจึงขอความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงที่พระสงฆ์ผู้รับผิดชอบวางแผนไว้

(๒.๔) หากเป็นเรื่องเงินทุนจำนวนมาก ถึงหลัก ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ในอนาคต จำเป็นจะต้องแก้ไขปัญหานี้ด้วยการฟ้องร้อง ดังนั้นจึงมีวิธีแก้ไขปัญหานี้ คือ สร้างระบบการเซ็นสัญญา ระบบการเบิกจ่ายเงินตามงวดของงาน ฯลฯ

(๒.๕) สร้างจิตสำนึกของคน คือ คณะกรรมการ ชุมชน ให้มีความเป็นจิตอาสาให้สูง เพราะถ้าหากมีจิตอาสาต่ำ จะไม่มีความห่วงใยในสินทรัพย์สมบัติของวัดเป็นของตนเอง โดยวิธีการเทศน์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือจัดอบรม ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถสอดแทรกและปลูกฝังการมีจิตอาสาเข้าไปได้

จากในอดีต พระสังฆาธิการผู้บริหารมีความรู้ในการบริหารงานด้านสาธารณูปการค่อนข้างน้อย ทำให้การพัฒนาด้านสาธารณูปการนั้นเป็นไปอย่างล่าช้า ประกอบกับอุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยีที่ล้าหลังไม่ทันสมัย และขาดความเห็นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา แต่ในปัจจุบันพระสังฆาธิการในปัจจุบันเริ่มมีการศึกษา มีความรู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล จึงมี

การพัฒนาที่เริ่มเป็นระบบ ระเบียบ และมีอุปกรณ์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งได้เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามาแสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจด้วย และในอนาคตวัด คือ จะต้องมีความมาตรฐานในด้านการบริหารจัดการบุคลากรในวัด มีการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชุมชน ซึ่งในการพัฒนาจำเป็นจะต้องเริ่มจากบุคลากรก่อน คือ พระสงฆ์ฆาติการที่เป็นผู้บริหาร ต้องมีหลักการบริหารที่เป็นระบบชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นระบบการจัดเก็บรักษาศาสนวัตถุของวัด หรือเรื่องเงินทุน แบบแปลนการก่อสร้าง รวมถึงการจ้างผู้รับเหมามาสร้างศาสนสถาน ในการบริหาร (management resources) โดยทั่วไป ทรัพยากรในการบริหารหรือปัจจัยในการบริหารที่สำคัญมีอยู่ ๔ ประการ ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และการบริหาร (Management) หรือเรียกสั้น ๆ ว่า ๔M ทรัพยากรในการบริหาร หรือปัจจัยในการบริหารเหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็น หรือเป็นพื้นฐานในการบริหารที่จะขาดเสียมิได้ ถ้าขาดเสียแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการบริหารราชการ หรือการบริหารธุรกิจก็ตาม งานก็ไม่สามารถดำเนินไปได้ด้วยดีนั่นเอง ทั้งนี้ยังต้องพัฒนาส่วนต่าง ๆ ด้วย เช่น กลุ่มคน หรืองบประมาณ เป็นต้น รวมถึงการสร้างจิตสำนึกให้คนรู้สึกรักและหวงแหนในศาสนสมบัติของวัด เพื่อป้องกันการทุจริต ยักยอกของวัด ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสงฆ์ฆาติการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ใช้หลักในการบริหารตามแนวทฤษฎี ๔M+๑ คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) การบริหาร (Management) และการสร้างจิตสำนึก (Moral)

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ๑) ควรมีการวางแผนทางหรือวัตถุประสงค์ในพัฒนาวัดให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม
- ๒) ภาครัฐ/สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ/คณะสงฆ์ ควรมีการกำหนดแผนการใช้จ่ายงบประมาณอย่างรอบคอบ และมีการควบคุม ตรวจสอบงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อไม่ให้เกิดความย่อหย่อนในการปฏิบัติงาน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- ๑) ควรนำผลของการวิจัยนี้ไปเป็นข้อมูลในการบริหารจัดการสาธารณูปการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น
- ๒) ควรนำปัญหาที่ได้จากการวิจัยนี้มาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังมีปัญหายอยู่ โดยให้ทุกภาคส่วน ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง
- ๓) ควรมีการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง และพระธรรมวินัยโดยถูกต้อง มีการจัดทำเอกสารหลักฐานไว้เพื่อง่ายต่อการตรวจสอบ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ฆาติการในการบริหารงานด้านอื่น ๆ เฉพาะด้านไป เช่น ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม เป็นต้น
- ๒) ควรมีทำวิจัยเกี่ยวกับการบริหารบทบาทคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาคอื่น ๆ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี - ไทย :

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ

๑.๒.๑ หนังสือ

กรมการศาสนา. กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระ
ศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

_____. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลาง
ชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

_____. พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา,
๒๕๔๒.

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔. พิมพ์ครั้งที่ ๓.
กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕.

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วย พระราชบัญญัติ
กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ. การพึ่งตนเองศักยภาพในการพัฒนาชนบท.
กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๓๐.

กิตติพัฒน์ นนทปัทมกุล. พื้นฐานทฤษฎีสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘.

เกษม จันทรแก้ว. โครงการสหวิทยาการบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่
๓. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

คณินันต์ และสุพรรณ จันทบุตร. ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัด
หนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิก, ๒๕๔๕.

โฆสิต บันเปี่ยมรัษฎ์. การพัฒนาประเทศ : แนวคิดและทิศทาง. กรุงเทพมหานคร: ดอกเบญ, ๒๕๓๖.

ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์. การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๕.

_____. การพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๙.

ดิเรก ฤกษ์สาหร่าย. **การพัฒนาชนบท เน้นการพัฒนาสังคมและแนวคิดความจำเป็นพื้นฐาน.**

กรุงเทพมหานคร: [ม.ป.ท.], ๒๕๒๗.

ติน ปรัชญพฤทธิ. **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

นำทรัพย์ จันทน์หอม. **การทำวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย.** กรุงเทพมหานคร: ส.ส.น. ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๖.

บุญศรี พานะจิตต์. **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้ว อำเภอ บางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี.** กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ปกรณ์ ปรียากร. **ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพานิช, ๒๕๓๘.

ปลื้ม โชติชฎายากร. **คำบรรยายกฎหมายคณะสงฆ์.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). **เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการปกครองคณะสงฆ์ และการพระศาสนา.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). **การศึกษาที่สากลบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาไทย.** กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป, ๒๕๓๔.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). **พุทธวิธีบริหาร.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ). **วิทยาพระสังฆาธิการ เล่ม ๒.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๒.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง.** พิมพ์ครั้งที่ ๓๐. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.

พระพุทธรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน). **ธรรมนูญนิพนธ์ : ๑๐๐ ปีพระพุทธญาณ.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.

พระไพศาล วิสาโล. **พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม.** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลคิมทอง, ๒๕๓๓.

_____. **พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต.** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๖.

พระมหาณรงค์ จิตตโสภณ. **พระพุทธศาสนากับการพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

พระมหาอรุณ อธิปญโญ และคณะ. **พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบท การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย.** กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน กรมการศาสนา, ๒๕๒๖.

พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ. **บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทเกล็ดไทย จำกัด, ๒๕๒๕.

พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ. **บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). การบริหารวัด. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคม. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมมิกการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๔.

พระราชรัตนมณี (ชัยวัฒน์ ปญาสิริ). การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘.

ภัทรพร สิริกาญจน และคณะ. ความรู้พื้นฐานทางศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

มาณพ พลไพรินทร์. คู่มือบริหารกิจการคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๔๑.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๖.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. ๒๕๓๐. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๓๗.

..... พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖.

วิโรจน์ สารัตนะ. การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์องค์การศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์พิสุทธิ์, ๒๕๔๕.

สมเด็จพระมหาธีรราชมงคลาจารย์ (ช่วง วรบุญโญ). การเผยแผ่พระพุทธศาสนา. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์และการพระศาสนาในทวี พลรัตน์, (บรรณาธิการ). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

สมพร เทพสิทธิ. การพัฒนาแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์, ๒๕๓๖.

สำนักงานเจ้าคณะภาค ๑๖. คู่มือปฏิบัติงานการคณะสงฆ์. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๖ วัดท่าไทร, ๒๕๔๗.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญการปฏิบัติงานพระพุทธศาสนา. โครงการประชุมพระสังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗.

สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการและพระวินยาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

เสนาะ ตีเยาว์. หลักการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙.

แสวง อุดมศรี. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

๑.๒.๒ รายงานการวิจัย

- กฤษดา มมตะขบ. “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓.
- กันต์กมล ไชยราช. “ผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน : กรณีศึกษาอำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๑.
- กัลยา มีอยู่เต็ม. “การปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่รองรับย่านร้านค้าในย่านประวัติศาสตร์เขตเมืองชั้นใน : กรณีศึกษาเปรียบเทียบย่านเซียงกงกับย่านสำเพ็ง เขตสัมพันธวงศ์”. **วิทยานิพนธ์การวางแผนเมืองมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๕๖.
- จันทนา สุทธิจารี. “กระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐด้านสาธารณูปการ : ศึกษาการสร้างเงื่อนไขเพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้า”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๕.
- ณดา จันทรสม. **รายงานฉบับสมบูรณ์การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๕.
- ทวี เขจรกุล. “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๗.
- ปกรณ์ ต้นสกุล. “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานของพระสังฆาธิการในวัดพัฒนาตัวอย่าง”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต** (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๔๖).
- พระเกษมศักดิ์ วรสุโข (อาสนะทอง). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์”. **ปริญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูสันติธรรมาภิรัต (บุญชัย สุนติกโร), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูสุวรรณวรการ (พุทธญาโณ). “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์ปริญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระธนดล นาคสุวณโณ (นาคพิพัฒน์), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”. **ปริญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีรกุล. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘.

พระปลัดสัมฤทธิ์ เทวธมโม (เปจิตตัง). “บทบาทภารกิจพระสังฆาธิการผู้ทรงสมณศักดิ์ในจังหวัดขอนแก่นที่มีต่อการพัฒนาสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหากำพล คุณงกร. “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชน ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาชวลิต ชาตเมธี (คงแก้ว). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหาธฤติ รุ่งชัยวิฑูร. “รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระมหาภัทรภูวไนย ภาทภูรี (ยิ้มเกิด). “ศึกษาบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ของพระราชปัญญาเวที (ริต ริตเวที)”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาณเตียร วรธมโม (ซ้ายเกลี้ยง), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาสมชาย เอี่ยมสะอาด. “บทบาทของวัดพัฒนาตัวอย่างในการช่วยเหลือสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีของวัดในกรุงเทพมหานครกับวัดในภาคกลาง.” **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๓.

วิเชียร วิทยอดม. “การวิเคราะห์การบริหารจัดการด้านการให้บริการประชาชนด้วยระบบพิธีการศุลกากรนำเข้าและส่งออกทางอิเล็กทรอนิกส์แบบไร้เอกสารของกรมศุลกากร”, **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๑.

๑.๒.๓ ข้อมูลออนไลน์

ขุนภวนพิเลขกิจ. ประวัติการสร้างเมืองเชียงใหม่ของ (เจ้าหนานบุษรศ จิตตางกูร) พ.ศ. ๒๔๔๘. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://moohao.blogspot.com> [๒ ก.ย. ๒๕๖๐].

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://thidarat00.wordpress.com>

[๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๙]

โรงเรียนลูกกรักเชียงของ. ประวัติอำเภอเชียงของ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.lougrugschool.com>. [๒ กันยายน ๒๕๖๐]

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. อำเภอเชียงของ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://th.wikipedia.org> [๒ กันยายน ๒๕๖๐].

๑.๒.๔ เอกสารอัตสำเนา

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเชียงของ. เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการ. ครั้งที่ ๘, วันที่ ๔ กันยายน ๒๕๖๐, (อัตสำเนา).

๑.๒.๕ สัมภาษณ์

เกษม ปันทะยม. นายกอบต.ริมโขง. ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์. ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

คำใส อินเทพ. ไวยาวัจกรวัดลุง. ๖๔/๒ หมู่ ๓ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์. ๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

เจ้าอธิการกฤษณ์ วิสุทธิสาร. เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๒. วัดห้วย ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์. ๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

เจ้าอธิการสมภพ สีลเตโช. เจ้าคณะตำบลศรี. ตำบลศรี อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์. ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.

เจ้าอธิการสุทธิมนต์ สุทนต์. วัดพระแก้ว ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์. ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

เฉลิม ตาวียะ. นายกเทศมนตรีตำบลเวียงเชียงของ. อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์. ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ทัศนัย สุราพจน์. นายอำเภอเชียงของ. อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์. ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ธันวา เหลี่ยมพันธุ์. ประธานสภาวัฒนธรรม. บ้านห้วยเวียง หมู่ ๑ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์. ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

บุญเรือน ยะแก้ว. วัดห้วย บ้านห้วยเวียงเหนือ หมู่ ๑๗ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์. ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ประยูร ไชยทน. ผู้ใหญ่บ้านลุง. ๑๐๙ หมู่ ๓ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์. ๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

พระครูจันทสรวงศ์. เจ้าคณะตำบลสถาน. วัดทุ่งจั่ว ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์. ๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

พระครูบวรรัตนธรรม. เจ้าคณะอำเภอเชียงของ. วัดสบสม ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์. ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑.

- พระครูภัทรวรคุณ. รองเจ้าคณะอำเภอเชียงของ. อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์.
๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑.
- พระครูวิมลจิตตยาภรณ์. เจ้าคณะตำบลสถาน. วัดเชียงคาน ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ จังหวัด
เชียงราย. สัมภาษณ์. ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.
- พระครูสังฆรักษ์สมเกียรติ ญาณทีโป. เจ้าอาวาสวัดปากอิงเหนือ. วัดปากอิงเหนือ ตำบลศรีดอนชัย
อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์. ๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- พระครูสุจินวรคุณ. เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๑. วัดท่าข้ามศรีดอนชัย ตำบลศรีดอนชัย อำเภอ
เชียงของ จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์. ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๑.
- พระครูสุศีลาภิวัฒน์. เจ้าคณะตำบลริมโขง. วัดเมืองการ ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัด
เชียงราย. สัมภาษณ์. ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑.
- พระณัฐวัช ฐิตญาโณ. เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยจอมทอง. วัดพระธาตุดอยจอมทอง อำเภอเชียงของ
จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์. ๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- พระณัฐภัทร ฐิตสพฺโธ. เจ้าอาวาสวัดทุ่งช้าง. วัดทุ่งช้าง ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัด
เชียงราย. สัมภาษณ์. ๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- พระมหาอภิธรรม อภิวัฒน์. วัดศรีชัยมงคล. วัดศรีมงคล อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.
สัมภาษณ์. ๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- พระล้วน ธมฺมปัญโญ. เจ้าอาวาสวัดพร้าวภูต. วัดพร้าวภูต อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์.
๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- พระสุธีไกร ปภาโส. เจ้าอาวาสวัดม่วงชุม. วัดม่วงชุม อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์. ๔
พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- พระสุนทร ปณฺญาวโร. เจ้าอาวาสวัดปากอิงใต้. วัดปากอิงใต้ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัด
เชียงราย. สัมภาษณ์. ๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- พระสุนิตย์ โชติปัญญา. เจ้าอาวาสวัดดงหลวง. วัดดงหลวง ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัด
เชียงราย. สัมภาษณ์. ๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
- สมเกียรติ บุคดี. นายกเทศมนตรีตำบลศรีดอนชัย. อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์.
๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.
- อินสม วงศ์ชัย. ประธานวัฒนธรรมตำบลศรีดอนชัย. ๑๓ หมู่ ๑๕ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ
จังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์. ๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

2. ภาษาอังกฤษ :

2.1 Books

- Maslow. A.H. **Motivation and Personality**. New York: Harper Collins, 1950.
- T.R. Batten. **Community and Their Development**. London: Oxford University Press,
1959.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ของนิสิตระดับมหาบัณฑิต หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ข้อมูลและความเห็นของท่านจะใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่มีผลกระทบ ต่อท่านแต่อย่างใด และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดีและ ขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

คำชี้แจง ผู้วิจัยได้แบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น

ตอนที่ ๒ แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการใน
อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะต่างๆ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๑.๑ ชื่อ - นามสกุล/ฉายา
ชื่อวัด..... บ้าน..... หมู่ที่.....
แขวง/ตำบล..... เขต/อำเภอ..... จังหวัด.....
รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์.....

๑.๒ สถานภาพวัด

- () พระอารามหลวง
() วัดราษฎร์

๑.๓ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

- ๑) อายุ () ๓๐ - ๔๐ ปี () ๔๑ - ๕๐ ปี () ๕๑ - ๖๐ ปี () ๖๑ ปีขึ้นไป
๒) ระดับการศึกษา () อนุปริญญา หรือ ปวส. () ปริญญาตรี
() สูงกว่าปริญญาตรี () อื่นๆ.....
๓) วุฒิการศึกษาทางธรรม () นักธรรมตรี - เอก
() เปรียญธรรมตรี ๓ ประโยค
() เปรียญธรรมโท ๔ - ๖ ประโยค
() เปรียญธรรมเอก ๗ - ๙ ประโยค

[illegible]

๒.๓ แนวทางการพัฒนาบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ให้สอดคล้องในอนาคต

This image shows a single sheet of white paper with horizontal dashed lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the paper.

๒.๔ แนวโน้มการพัฒนาบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ควรเป็นอย่างไร

[illegible]

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะการพัฒนาบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อการวิจัย
เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย” โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ๒) เพื่อศึกษาแนวนโยบายในการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย คำตอบของท่านทุกข้อมีความสำคัญอย่างยิ่ง ขอคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้สนทนากลุ่ม

ชื่อ – นามสกุล/ฉายา (ผู้สนทนากลุ่ม)

เพศ อายุ ปี ตำแหน่ง

หน่วยงาน /องค์กร/ ที่อยู่.....

.....

ตอนที่ ๒ ประเด็นการสนทนากลุ่ม (FOCUS GROUP)

๒.๑) ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒.๒) ในอดีตการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร?

[illegible]

๒.๓) ปัจจุบันการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัด เชียงราย เป็นอย่างไร?

[illegible]

[illegible]

๒.๕) แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ให้สอดคล้องในอนาคต ?

[illegible]

๒.๖) ข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย?

[illegible]

ภาคผนวก ข
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์ / รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบสภาพเครื่องมือ /
แบบประเมินสภาพเครื่องมือ

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

กลุ่มที่ ๑ พระสังฆาธิการ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๑.๑) ชื่อ-นามสกุล	พระครูบรรรัตนธรรม
ตำแหน่ง	เจ้าคณะอำเภอเชียงของ
หน่วยงาน / ที่อยู่	วัดสบสม ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๑.๒) ชื่อ-นามสกุล	พระครูภัทรวรคุณ
ตำแหน่ง	รองเจ้าคณะอำเภอเชียงของ
หน่วยงาน / ที่อยู่	อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.

๑.๓) ชื่อ-นามสกุล	เจ้าอธิการกฤษฎ์ วิสุทธิสาโร
ตำแหน่ง	เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๒
หน่วยงาน / ที่อยู่	วัดหวาย ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๑.๔) ชื่อ-นามสกุล	เจ้าอธิการสมภพ สีเตโช
ตำแหน่ง	เจ้าคณะตำบลศรี
หน่วยงาน / ที่อยู่	ตำบลศรี อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๑.๕) ชื่อ-นามสกุล	เจ้าอธิการสุทธิมนต์ สุหนโต
ตำแหน่ง	เจ้าคณะตำบลเวียง เขต ๑
หน่วยงาน / ที่อยู่	วัดพระแก้ว ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๑.๖) ชื่อ-นามสกุล	พระครูจันทสรวงศ์
ตำแหน่ง	เจ้าคณะตำบลสถาน
หน่วยงาน / ที่อยู่	วัดทุ่งจั่ว ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๑.๗) ชื่อ-นามสกุล	พระครูวิมลจิตตยาภรณ์
ตำแหน่ง	เจ้าคณะตำบลสถาน
หน่วยงาน / ที่อยู่	วัดเชียงคาน ตำบลสถาน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๑.๘) ชื่อ-นามสกุล	พระครูสุจินวรคุณ
ตำแหน่ง	เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๑
หน่วยงาน / ที่อยู่	วัดท่าข้ามศรีดอนชัย ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๑.๙) ชื่อ-นามสกุล	พระครูสุศีลาภิวัฒน์
ตำแหน่ง	เจ้าคณะตำบลริมโขง
หน่วยงาน / ที่อยู่	วัดเมืองการ ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

กลุ่มที่ ๒ ผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๒.๑) ชื่อ-นามสกุล	เฉลิม ตาวิยะ
ตำแหน่ง	นายกเทศมนตรีตำบลเวียงเชียงของ
หน่วยงาน / ที่อยู่	อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๒.๒) ชื่อ-นามสกุล	ธันวา เหลี่ยมพันธุ์
ตำแหน่ง	ประธานสภาวัฒนธรรม
หน่วยงาน / ที่อยู่	บ้านหัวเวียง หมู่ ๑ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๒.๓) ชื่อ-นามสกุล	บุญเรือน ยะแก้ว
ตำแหน่ง	ไวยาวัจกรวัดห้วย
หน่วยงาน / ที่อยู่	วัดห้วย บ้านห้วยเวียงเหนือ หมู่ ๑๗ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๒.๔) ชื่อ-นามสกุล	สมเกียรติ บุตดี
ตำแหน่ง	นายกเทศมนตรีตำบลศรีดอนชัย
หน่วยงาน / ที่อยู่	อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

กลุ่มที่ ๓ หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณูปการ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๓.๑) ชื่อ-นามสกุล	เกษม ปันทะยม
ตำแหน่ง	นายกอบต.ริมโขง
หน่วยงาน / ที่อยู่	ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๓.๒) ชื่อ-นามสกุล	ทัศนัย สุธาพจน์
ตำแหน่ง	นายอำเภอเชียงของ
หน่วยงาน / ที่อยู่	อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

รายนามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

๑) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	ดร.สาธิต เชื้ออยู่นาน อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
๒) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	ผศ.ดร.สุเทพ สารบรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
๓) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	เจ้าอธิการกฤษฎ์ วิสุทิสาโร เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๒ วัดห้วย ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
๔) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	พระครูสุจิตนวรคุณ เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๑ วัดท่าข้ามศรีดอนชัย ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
๕) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	พระครูสังฆรักษ์สมเกียรติ ญาณทีโป เจ้าอาวาสวัดปากอิงเหนือ วัดปากอิงเหนือ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
๖) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	พระสุธีไกร ปภาโส เจ้าอาวาสวัดม่วงชุม วัดม่วงชุม อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
๗) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	พระณัฐวัช ฐิตญาโณ เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยจอมทอง วัดพระธาตุดอยจอมทอง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
๘) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	พระสุนิตย์ โชติปญโญ เจ้าอาวาสวัดดงหลวง วัดดงหลวง ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

๙) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	พระณัฐภัทร จิตสัทโธ เจ้าอาวาสวัดทุ่งช้าง วัดทุ่งช้าง ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
๑๐) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	พระสุนทร ปณฺญาวโร เจ้าอาวาสวัดปากอิงใต้ วัดปากอิงใต้ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
๑๑) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	พระมหาอภิวรรณ อภิวัฒน์ วัดศรีชัยมงคล วัดศรีมงคล อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
๑๒) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	พระล้วน ธมฺมปุญฺโญ เจ้าอาวาสวัดพร้าวกุด วัดพร้าวกุด อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
๑๓) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	นายประยูร ไชยทน ผู้ใหญ่บ้านลุง ๑๐๙ หมู่ ๓ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
๑๔) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	นายคำใส อินเทพ ไวยาวัจกรวัดลุง ๖๔/๒ หมู่ ๓ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
๑๕) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	นายอินสม วงศ์ชัย ประธานวัฒนธรรมตำบลศรีดอนชัย ๑๓ หมู่ ๑๕ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบสภาพเครื่องมือ

๑) ผศ.ดร.ประยงค์ จันทร์แดง	ผู้ช่วยคณบดีคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยพะเยา
๒) พระครูโสภณปริยัติสุธี, รศ.ดร.	รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา
๓) พระรัตนมุนี, ผศ.ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
รองเจ้าคณะจังหวัดเชียงราย
๔) ดร.พิสิฐรุจน์ โคตรสุโพธิ์	รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่
๕) ผศ.จักรแก้ว นามเมือง	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

แบบประเมินสภาพเครื่องมือ
แบบสอบถามความเหมาะสมของเครื่องมือวิจัย
เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

A Guideline of Development Within the Public Administration of the Monk Community
in Chiang Khong District, Chiang Rai Province

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญโดยให้ท่านใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับข้อความคิดเห็นของท่านในรายการ แต่ละข้อโดยพิจารณาตามความเห็นของท่านดังนี้

+1 = เห็นด้วย
0 = ไม่แน่ใจ
-1 = ไม่เห็นด้วย

อนึ่ง ข้อใดในแบบแบบสอบถาม ที่ท่านเห็นสมควรปรับปรุง แก้ไขหรือตัดออกกรุณาให้ความเห็นในแบบแบบสอบถามตามความเห็นของท่าน

ตัวอย่าง

เลขที่/ ข้อที่	รายการ	ความคิดเห็น			หมายเหตุ
		เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
๑	ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลที่กำหนดไว้ในเครื่องมือวิจัย มีความเหมาะสม		✓		

จากตัวอย่าง แสดงว่าท่านไม่แน่ใจว่ารายการที่ถามนั้นเป็นเช่นนั้น ดังนั้นถ้าท่านเห็นด้วยตามข้อความให้ใส่ในช่องเห็นด้วย แต่ถ้าท่านไม่เห็นด้วย ให้ใส่ช่องไม่เห็นด้วย

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

ส่วน ที่	เนื้อหาแบบสัมภาษณ์	ความคิดเห็น			หมายเหตุ
		เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
๒) แบบสัมภาษณ์					
๑	ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์.....				
	๑.๑ ชื่อ - นามสกุล/ฉายา.....				
	ชื่อวัด.....				
	บ้าน.....				
	หมู่ที่.....				
	แขวง/ตำบล.....				
	เขต/อำเภอ.....				
	จังหวัด.....				
	รหัสไปรษณีย์.....				
	โทรศัพท์.....				
	๑.๒ สถานภาพวัด.....				
	พระอารามหลวง.....				
	วัดราษฎร์.....				
					
๒) แบบสัมภาษณ์					
๓	๓.๓ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์.....				
	๓) อายุ.....				
	๓๐ - ๔๐ ปี.....				
	๔๑ - ๕๐.....				
	๕๑ - ๖๐ ปี.....				
	๖๑ ปีขึ้นไป.....				
	๒) ระดับการศึกษา.....				
	อนุปริญญา หรือ ปวส.....				
	ปริญญาตรี.....				
	สูงกว่าปริญญาตรี.....				
	อื่นๆ.....				
	๓) วุฒิกการศึกษาทางธรรม.....				
	นักธรรมตรี - เอก.....				
	เปรียญธรรมตรี ๓ ประโยค.....				
	เปรียญธรรมโท ๔ - ๖ ประโยค.....				
	เปรียญธรรมเอก ๗ - ๙ ประโยค.....				
	๔) สมณศักดิ์.....				
	พระครูชั้นประทวน.....				
	พระราชาคณะชั้นราช.....				
	พระครูชั้นสัญญาบัตร.....				
	พระราชาคณะชั้นเทพ.....				
	พระราชาคณะชั้นสามัญ.....				
	พระราชาคณะชั้นธรรม.....				
	๕) จำนวนพรรษาที่บวช.....				
	ไม่เกิน ๑๐ พรรษา.....				
	๑๑ - ๒๐ พรรษา.....				
	๒๑ - ๓๐ พรรษา.....				
	๓๑ - ๔๐ พรรษา.....				
	๔๑ พรรษาขึ้นไป.....				
	๖) ประสบการณ์ในการบริหารวัดและระยะเวลาที่เป็น พระสังฆาธิการ.....				
	ไม่เกิน ๑๐ ปี.....				
	๑๑ - ๒๐ ปี.....				
	๒๑ - ๓๐ ปี.....				
	๓๑ - ๔๐ ปี.....				
	๔๑ ปีขึ้นไป.....				
	๗) ตำแหน่งทางการบริหาร.....				
	เจ้าคณะจังหวัด.....				
	รองเจ้าคณะจังหวัด.....				
	เจ้าคณะอำเภอ.....				
	รองเจ้าคณะอำเภอ.....				

ส่วน ที่	เนื้อหาของแบบสัมภาษณ์	ความคิดเห็น			หมายเหตุ
		เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
๒	แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย				
	๒.๑ ในอดีตการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของ พระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร.....				
	๒.๒ ปัจจุบันการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของ พระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร.....				
	๒.๓ แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของ พระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย ให้สอดคล้อง ในอนาคต.....	✓			
	๒.๔ แนวโน้มการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระ สังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย ควรเป็นอย่างไร.....				
๓	ข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของ พระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร.....	✓			

ข้อเสนอแนะ

วิภาดาพรพรดิษฐ์ และคณะ
 ๑๖/๑๐/๖๑

ผู้ประเมิน

วิภาดาพรพรดิษฐ์ และคณะ

ตำแหน่ง

รองอธิการบดี

สถานที่ทำงาน

อ. พะเยา

วัน/เดือน/ปี

31 มี.ค. 2561

วิภาดาพรพรดิษฐ์ และคณะ

11 พ.ย. 61

ส่วน ที่	เนื้อหาของแบบสัมภาษณ์	ความคิดเห็น			หมายเหตุ
		เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
๒) แบบสัมภาษณ์					
๑	ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์.....	✓			
	๑.๑ ชื่อ - นามสกุล/อาา.....	✓			
	ชื่อวัด.....	✓			
	บ้าน.....	✓			
	หมู่ที่.....	✓			
	แขวง/ตำบล.....	✓			
	เขต/อำเภอ.....	✓			
	จังหวัด.....	✓			
	รหัสไปรษณีย์.....	✓			
	โทรศัพท์.....	✓			
	๑.๒ สถานภาพวัด.....	✓			
	พระอารามหลวง.....	✓			
	วัดราษฎร์.....	✓			
๓	๓.๓ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์.....	✓			
	๓) อายุ.....	✓			
	๓๐ - ๔๐ ปี.....	✓	✓		
	๔๑ - ๕๐.....	✓			
	๕๑ - ๖๐ ปี.....	✓			
	๖๑ ปีขึ้นไป.....	✓	✓		
	๒) ระดับการศึกษา.....	✓			
	อนุปริญญา หรือ ปวส.....	✓			
	ปริญญาตรี.....	✓			
	สูงกว่าปริญญาตรี.....		✓		
	อื่นๆ.....				
	๓) วุฒิกการศึกษาทางธรรม.....	✓			
	นักธรรมตรี - เอก.....	✓			
	เปรียญธรรมตรี ๓ ประโยค.....	✓			
	เปรียญธรรมโท ๔ - ๖ ประโยค.....	✓			
	เปรียญธรรมเอก ๗ - ๙ ประโยค.....		✓		
	๔) สมณศักดิ์.....	✓			
	พระครูชั้นประทวน.....	✓			
	พระราชาคณะชั้นราช.....	✓			
	พระครูชั้นสัญญาบัตร.....	✓			
	พระราชาคณะชั้นเทพ.....	✓			
	พระราชาคณะชั้นสามัญ.....	✓			
	พระราชาคณะชั้นธรรม.....	✓			
	๕) จำนวนพรรษาที่บวช.....	✓			
	ไม่เกิน ๑๐ พรรษา.....		✓		
	๑๑ - ๒๐ พรรษา.....	✓			
	๒๑ - ๓๐ พรรษา.....	✓			
	๓๑ - ๔๐ พรรษา.....	✓			
	๔๑ พรรษาขึ้นไป.....	✓			
	๖) ประสบการณ์ในการบริหารวัดและระยะเวลาที่เป็น พระสังฆาธิการ.....	✓			
	ไม่เกิน ๑๐ ปี.....		✓	✓	
	๑๑ - ๒๐ ปี.....	✓			
	๒๑ - ๓๐ ปี.....	✓			
	๓๑ - ๔๐ ปี.....	✓			
	๔๑ ปีขึ้นไป.....	✓			
	๗) ตำแหน่งทางการบริหาร.....	✓			
	เจ้าคณะจังหวัด.....	✓			
	รองเจ้าคณะจังหวัด.....	✓			
	เจ้าคณะอำเภอ.....	✓			
	รองเจ้าคณะอำเภอ.....	✓			

๗

ส่วน ที่	เนื้อหาของแบบสัมภาษณ์	ความคิดเห็น			หมายเหตุ
		เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
๒	แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย				
	๒.๑ ในอดีตการพัฒนาบริหารด้านสาธารณูปการของ พระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร.....	✓			
	๒.๒ ปัจจุบันการพัฒนาบริหารด้านสาธารณูปการของ พระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร.....	✓			
	๒.๓ แนวทางการพัฒนาบริหารด้านสาธารณูปการของ พระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย ให้สอดคล้อง ในอนาคต.....		✓		
	๒.๔ แนวโน้มการพัฒนาบริหารด้านสาธารณูปการของพระ สังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย ควรเป็นอย่างไร.....		✓		
๓	ข้อเสนอแนะการพัฒนาบริหารด้านสาธารณูปการของ พระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร.....	✓			

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้ประเมิน พระวิมล
(พระวิมล)
1

ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัด

นาง. กส. ก. สถานที่ทำงาน

วัน/เดือน/ปี 6. เมษายน ๒๕๖1

ส่วน ที่	เนื้อหาของแบบสัมภาษณ์	ความคิดเห็น			หมายเหตุ
		เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
๒) แบบสัมภาษณ์					
๑	ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์				
	๑.๑ ชื่อ - นามสกุล/ฉายา				
	ชื่อวัด				
	บ้าน				
	หมู่ที่				
	แขวง/ตำบล				
	เขต/อำเภอ				
	จังหวัด				
	รหัสไปรษณีย์				
	โทรศัพท์				
	๑.๒ สถานภาพวัด				
	พระอารามหลวง				
	วัดราษฎร์				
๑	๑.๓ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์				
	๑) อายุ				
	๓๐ - ๔๐ ปี				
	๔๑ - ๕๐				
	๕๑ - ๖๐ ปี				
	๖๑ ปีขึ้นไป				
	๒) ระดับการศึกษา				
	อนุปริญญา หรือ ปวส.				
	ปริญญาตรี				
	สูงกว่าปริญญาตรี				
	อื่นๆ				
	๓) วุฒิการศึกษาทางธรรม				
	นักธรรมตรี - เอก				
	เปรียญธรรมตรี ๓ ประโยค				
	เปรียญธรรมโท ๔ - ๖ ประโยค				
	เปรียญธรรมเอก ๗ - ๙ ประโยค				
	๔) สมณศักดิ์				
	พระครูชั้นประทวน				
	พระราชาคณะชั้นราช				
	พระครูชั้นสัญญาบัตร				
	พระราชาคณะชั้นเทพ				
	พระราชาคณะชั้นสามัญ				
	พระราชาคณะชั้นธรรม				
	๕) จำนวนพรรษาที่บวช				
	ไม่เกิน ๑๐ พรรษา				
	๑๑ - ๒๐ พรรษา				
	๒๑ - ๓๐ พรรษา				
	๓๑ - ๔๐ พรรษา				
	๔๑ พรรษาขึ้นไป				
	๖) ประสบการณ์ในการบริหารวัดและระยะเวลาที่เป็น พระสังฆาธิการ				
	ไม่เกิน ๑๐ ปี				
	๑๑ - ๒๐ ปี				
	๒๑ - ๓๐ ปี				
	๓๑ - ๔๐ ปี				
	๔๑ ปีขึ้นไป				
	๗) ตำแหน่งทางการบริหาร				
	เจ้าคณะจังหวัด				
	รองเจ้าคณะจังหวัด				
	เจ้าคณะอำเภอ				
	รองเจ้าคณะอำเภอ				

คนในวัดคอย
รับ น.ร. 2.

ฝึกหัดไป
ท. 2.

พระครู/พระภิกษุ
๑. ครุฑ
๒. ครุฑ
พระครู/พระภิกษุ
พระครู/พระภิกษุ
พระครู/พระภิกษุ

ส่วน ที่	เนื้อหาของแบบสัมภาษณ์	ความคิดเห็น		หมายเหตุ
		เห็น ด้วย	ไม่ เห็น ด้วย	
๒	แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย			
	๒.๑ ในอดีตการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร.....	✓		
	๒.๒ ปัจจุบันการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร.....	✓		
	๒.๓ แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย ให้สอดคล้องในอนาคต.....	✓		
	๒.๔ แนวโน้มการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย ควรเป็นอย่างไร.....	✓		
๓	ข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร.....	✓		

ข้อเสนอแนะ

๑. คำนวณหาพื้นที่ของที่ดิน: $\text{เนื้อที่} = \frac{\text{ความยาว} \times \text{ความกว้าง}}{2}$

2. התאמה בין המסמך וההצעה

၈. ကုမ္ပဏီတို့၏ အသုံးပြုမှုများကို စောင့်ကြည့်ရန် အသုံးပြုမှုစံနှုန်းများကို ထုတ်ပြန်ရန်

உ. ஸாதினா மனவிரவாசாமி

* ကလေးပညာ

ผู้ประเมิน

ตำแหน่ง

ตำแหน่ง
ผอ. วิทยาลัยเทคนิคพระนครศรีอยุธยา

สถานที่ทำงาน

NOT BY THE WAY

วัน/เดือน/ปี

วัน/เดือน/ปี

ส่วน ที่	เนื้อหาของแบบสัมภาษณ์	ความคิดเห็น			หมายเหตุ
		เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
๒) แบบสัมภาษณ์					
๑	ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์.....	✓			
	๑.๑ ชื่อ - นามสกุล/ฉายา.....	✓			
	ชื่อวัด.....	✓			
	บ้าน.....	✓			
	หมู่ที่.....	✓			
	แขวง/ตำบล.....	✓			
	เขต/อำเภอ.....	✓			
	จังหวัด.....	✓			
	รหัสไปรษณีย์.....	✓			
	โทรศัพท์.....	✓			
	๑.๒ สถานภาพวัด.....	✓			
	พระอารามหลวง.....	✓			
	วัดราษฎร์.....	✓			
๑	๑.๓ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์.....	✓			
	๑) อายุ.....	✓			
	๓๐ - ๔๐ ปี.....	✓			
	๔๑ - ๕๐.....	✓			
	๕๑ - ๖๐ ปี.....	✓			
	๖๑ ปีขึ้นไป.....	✓			
	๒) ระดับการศึกษา.....	✓			
	อนุปริญญา หรือ ปวส.....	✓			
	ปริญญาตรี.....	✓			
	สูงกว่าปริญญาตรี.....	✓			
	อื่นๆ.....	✓			
	๓) วุฒิการศึกษาทางธรรม.....	✓			
	นักธรรมตรี - เอก.....	✓			
	เปรียญธรรมตรี ๓ ประโยค.....	✓			
	เปรียญธรรมโท ๔ - ๖ ประโยค.....	✓			
	เปรียญธรรมเอก ๗ - ๙ ประโยค.....	✓			
	๔) สมณศักดิ์.....	✓			
	พระครูชั้นประทวน.....	✓			
	พระราชคณะชั้นราช.....	✓			
	พระครูชั้นสัญญาบัตร.....	✓			
	พระราชคณะชั้นเทพ.....	✓			
	พระราชคณะชั้นสามัญ.....	✓			
	พระราชคณะชั้นธรรม.....	✓			
	๕) จำนวนพรรษาที่บวช.....	✓			
	ไม่เกิน ๑๐ พรรษา.....	✓			
	๑๑ - ๒๐ พรรษา.....	✓			
	๒๑ - ๓๐ พรรษา.....	✓			
	๓๑ - ๔๐ พรรษา.....	✓			
	๔๑ พรรษาขึ้นไป.....	✓			
	๖) ประสบการณ์ในการบริหารวัดและระยะเวลาที่เป็น พระสังฆาธิการ.....	✓			
	ไม่เกิน ๑๐ ปี.....	✓			
	๑๑ - ๒๐ ปี.....	✓			
	๒๑ - ๓๐ ปี.....	✓			
	๓๑ - ๔๐ ปี.....	✓			
	๔๑ ปีขึ้นไป.....	✓			
	๗) ตำแหน่งทางการบริหาร.....	✓			
	เจ้าคณะจังหวัด.....	✓			
	รองเจ้าคณะจังหวัด.....	✓			
	เจ้าคณะอำเภอ.....	✓			
	รองเจ้าคณะอำเภอ.....	✓			

๗

ส่วน ที่	เนื้อหาของแบบสัมภาษณ์	ความคิดเห็น			หมายเหตุ
		เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
๒	แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย				
	๒.๑ ในอดีตการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร.....	✓			
	๒.๒ ปัจจุบันการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร.....	✓			
	๒.๓ แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย ให้สอดคล้องในอนาคต.....	/			
	๒.๔ แนวโน้มการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย ควรเป็นอย่างไร.....	/			
๓	ข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร.....	✓			

ข้อเสนอแนะ

อ.สมชาย วัฒนศิริ

ผู้ประเมิน.....
(อ.สมชาย วัฒนศิริ)ตำแหน่ง.....
อ.สมชาย วัฒนศิริ

สถานที่ทำงาน

อ.สมชาย วัฒนศิริ

วัน/เดือน/ปี

ส่วน ที่	เนื้อหาของแบบสัมภาษณ์	ความคิดเห็น			หมายเหตุ
		เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
๒) แบบสัมภาษณ์					
๑	ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์.....	/			
	๑.๑ ชื่อ - นามสกุล/ฉายา.....	/			
	ชื่อวัด.....	/			
	บ้าน.....	/			
	หมู่ที่.....	/			
	แขวง/ตำบล.....	/			
	เขต/อำเภอ.....	/			
	จังหวัด.....	/			
	รหัสไปรษณีย์.....	/			
	โทรศัพท์.....	/			
	๑.๒ สถานภาพวัด.....	/			
	พระอารามหลวง.....	/			
	วัดราษฎร์.....	/			
๑	๑.๓ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์.....	/			
	๑) อายุ.....	/			
	๓๐ - ๔๐ ปี.....	/			
	๔๑ - ๕๐.....	/			
	๕๑ - ๖๐ ปี.....	/			
	๖๑ ปีขึ้นไป.....	/			
	๒) ระดับการศึกษา.....	/			
	อนุปริญญา หรือ ปวส.....	/			
	ปริญญาตรี.....	/			
	สูงกว่าปริญญาตรี.....	/			
	อื่นๆ.....	/			
	๓) วุฒิการศึกษาทางธรรม.....	/			
	นักธรรมตรี - เอก.....	/			
	เปรียญธรรมตรี ๓ ประโยค.....	/			
	เปรียญธรรมโท ๔ - ๖ ประโยค.....	/			
	เปรียญธรรมเอก ๗ - ๙ ประโยค.....	/			
	๔) สมณศักดิ์.....	/			
	พระครูชั้นประทวน.....	/			
	พระราชคณะชั้นราช.....	/			
	พระครูชั้นสัญญาบัตร.....	/			
	พระราชคณะชั้นเทพ.....	/			
	พระราชคณะชั้นสามัญ.....	/			
	พระราชคณะชั้นธรรม.....	/			
	๕) จำนวนพรรษาที่บวช.....	/			
	ไม่เกิน ๑๐ พรรษา.....	/			
	๑๑ - ๒๐ พรรษา.....	/			
	๒๑ - ๓๐ พรรษา.....	/			
	๓๑ - ๔๐ พรรษา.....	/			
	๔๑ พรรษาขึ้นไป.....	/			
	๖) ประสบการณ์ในการบริหารวัดและระยะเวลาที่เป็น พระสังฆาธิการ.....	/			
	ไม่เกิน ๑๐ ปี.....	/			
	๑๑ - ๒๐ ปี.....	/			
	๒๑ - ๓๐ ปี.....	/			
	๓๑ - ๔๐ ปี.....	/			
	๔๑ ปีขึ้นไป.....	/			
	๗) ตำแหน่งทางการบริหาร.....	/			
	เจ้าคณะจังหวัด.....	/			
	รองเจ้าคณะจังหวัด.....	/			
	เจ้าคณะอำเภอ.....	/			
	รองเจ้าคณะอำเภอ.....	/			

ส่วน ที่	เนื้อหาของแบบสัมภาษณ์	ความคิดเห็น			หมายเหตุ
		เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	
๒	แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย				
	๒.๑ ในอดีตการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร.....	/			
	๒.๒ ปัจจุบันการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร.....	/			
	๒.๓ แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย ให้สอดคล้องในอนาคต.....	/			
	๒.๔ แนวโน้มการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย ควรเป็นอย่างไร.....	/			
๓	ข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นอย่างไร.....	/			

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

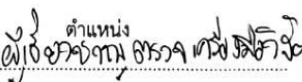
.....

.....

.....

.....

ผู้ประเมิน
(นายประสิทธิ์ วัฒนศิริ)

ตำแหน่ง
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส อรัญวาสี

สถานที่ทำงาน

อ.พ.ร. 3 กรกฎาคม ๒๕๖๑

วัน/เดือน/ปี

๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

แบบประเมินความเหมาะสมของเครื่องมือวิจัยรูปแบบ IOC
ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน

ลำดับ	รายการประเมิน/เนื้อหา	ผู้เชี่ยวชาญ(คนที่)					ค่า ΣR	ค่า IOC	แปลผล	หมายเหตุ
		๑	๒	๓	๔	๕				
		๑	๒	๓	๔	๕				
แบบสัมภาษณ์การวิจัย										
๑	ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	๑.๑ ชื่อ - นามสกุล/ฉายา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	ชื่อวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	บ้าน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	หมู่ที่	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	แขวง/ตำบล	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	เขต/อำเภอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	จังหวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	รหัสไปรษณีย์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	โทรศัพท์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	๑.๒ สถานภาพวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	พระอารามหลวง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	วัดราษฎร์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	๑.๓ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	๑) อายุ	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	๓๐ - ๔๐ ปี	๐	๑	๐	๑	๑	๓	๐.๖	ได้	
	๔๑ - ๕๐ ปี	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	๕๑ - ๖๐ ปี	๐	๑	๐	๑	๑	๓	๐.๖	ได้	
	๖๑ ปีขึ้นไป	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	๒) ระดับการศึกษา	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	อนุปริญญา หรือ ปวส	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	ปริญญาตรี	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	สูงกว่าปริญญาตรี	๐	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	อื่นๆ	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	๓) วุฒิการศึกษาทางธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	นักธรรมตรี - เอก	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	เปรียญธรรมตรี ๓ ประโยค	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	เปรียญธรรมโท ๔ - ๖ ประโยค	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	เปรียญธรรมเอก ๗ - ๙ ประโยค	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	

ลำดับ	รายการประเมิน/เนื้อหา	ผู้เชี่ยวชาญ(คนที่)					ค่า ΣR	ค่า IOC	แปลผล	หมายเหตุ
		๑	๒	๓	๔	๕				
	๔) สมณศักดิ์	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	พระครูชั้นประทวน	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	พระราชาคณะชั้นราช	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	พระครูชั้นสัญญาบัตร	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	พระราชาคณะชั้นสามัญ	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	พระราชาคณะชั้นธรรม	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	๕) จำนวนพรรษาที่บวช	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	ไม่เกิน ๑๐ พรรษา	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	๑๑ – ๒๐ พรรษา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	๒๑ – ๓๐ พรรษา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	๓๑ – ๔๐ พรรษา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	๔๑ พรรษาขึ้นไป	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	๖) ประสบการณ์ในการบริหารวัดและ ระยะเวลาที่เป็นพระสังฆาธิการ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	ไม่เกิน ๑๐ ปี	๑	๑	-๑	๑	๑	๓	๐.๖	ได้	
	๑๑ – ๒๐ ปี	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	๒๑ – ๓๐ ปี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	๓๑ – ๔๐ ปี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	๔๑ ปีขึ้นไป	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	๗) ตำแหน่งการบริหาร	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	เจ้าคณะจังหวัด	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	รองเจ้าคณะจังหวัด	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	เจ้าคณะอำเภอ	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	รองเจ้าคณะอำเภอ	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
๒	แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย									
	๒.๑ ในอดีตการพัฒนาบริหารด้านสาธารณูปการ ของ พระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัด เชียงราย เป็นอย่างไร	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	๒.๒ ปัจจุบันการพัฒนาบริหารด้านสาธารณูปการ ของ พระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัด เชียงราย เป็นอย่างไร	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	
	๒.๓ แนวทางการพัฒนาบริหารด้านสาธารณูปการ ของ พระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัด เชียงราย ให้สอดคล้องในอนาคต	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	
	๒.๔ แนวโน้มการพัฒนาบริหารด้านสาธารณูปการ ของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของจังหวัด เชียงราย ควรเป็นอย่างไร	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘	ได้	

ลำดับ	รายการประเมิน/เนื้อหา	ผู้เชี่ยวชาญ(คนที่)					ค่า ΣR	ค่า IOC	แปลผล	หมายเหตุ
		๑	๒	๓	๔	๕				
๓	ข้อเสนอแนะการพัฒนาบริหารด้านสาธารณูปการของ พระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัด เชียงราย เป็นอย่างไร	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ได้	

สรุป ผลการประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่อง
แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเชียงของ จังหวัด
เชียงรายทั้งหมดทุกรายการ มีจำนวน ๕๗ ข้อ ผลการประเมินฯ มีดังนี้

- ✓ ใช้ได้ (ผ่าน) จำนวน ๕๗ ข้อ
✗ ใช้ไม่ได้ (ไม่ผ่าน) จำนวน ๐ ข้อ

ฉะนั้น ☒ ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด จำนวน ๕๗ ข้อ
ปรับปรุงแก้ไข ๐ ข้อ

หมายเหตุ สูตรการหาค่า $IOC = \frac{\Sigma R}{N}$

การประเมินค่า IOC ค่าตั้งแต่ ๐ - .๔๙ ถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์
ค่าตั้งแต่ .๕ ขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์

ภาคผนวก ค

หนังสือออกในการดำเนินการวิจัย

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบและประเมินเครื่องมือวิจัย
(ตัวอย่าง)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา โทร. ๐ ๕๔๘๗ ๐๑๔๒

ที่ ศธ ๖๑๔๑ / ๒ ๑๕

วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เรียน พระครูโสภณปริยัติสุธี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพจนานนท์ สุธรจิตโต (กมลศุภโพรจน์) เลขประจำตัวนิต ๕๔๑๐๒๐๕๐๐๓ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารด้าน
สาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย”

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับ
การวิจัยสามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไข
เครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูวรวรรณวิฑูรย์, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พะเยา

โทรศัพท์. ๐ - ๕๔๘๗ - ๐๑๔๒

คณ.

(พระครูโสภณปริยัติสุธี, รศ.ดร.)
ผอ. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พะเยา
พะเยา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา โทร. ๐ ๕๔๘๗ ๐๑๔๒

ที่ ศธ ๖๑๕๑ / ๗ ๑๕

วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เรียน พระรัตนมณี, ผศ. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพวงศานนท์ สุทธิจิตโต (กมลศุภไพโรจน์) เลขประจำตัวนิสิต ๕๔๑๐๒๐๕๐๐๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย”

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยสามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูวรธรรมวิฑูรย์, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

- เก็บถาวร

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พะเยา

โทรศัพท์. ๐ - ๕๔๘๗ - ๐๑๔๒

นส. ๑๕๖๗
๖. เม.ย. ๒๕๖๑

ที่ ศธ ๖๑๕๑/ว ๙๓๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ๕๖๖ หมู่ ๒ ตำบลแม่กา
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ๕๖๐๐๐

๑๗ มีนาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.ประยงค์ จันทรแดง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพวงศานนท์ สุทธจิตโต (กมลศุภไพโรจน์) เลขประจำตัวนิสิต ๕๔๑๐๒๐๕๐๐๓ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารด้าน
สาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย”

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับ
การวิจัยสามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไข
เครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงขอเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระครูวรธรรมวิฑูรย์, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พะเยา
โทรศัพท์ ๐ ๕๔๘๘๗ ๐๐๙๒

๑๗
๒๕
๖๑
๒๑ มี.ค. ๒๕๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา โทร. ๐ ๕๔๘๗ ๐๑๔๒

ที่ ศธ ๖๑๕๑ / ๗ ๑๔

วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ผศ.จักรแก้ว นามเมือง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพจนานนท์ สุธจิตโต (กมลศุภโพรจน์) เลขประจำตัวนิต ๕๔๑๐๒๐๕๐๐๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย”

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยสามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเจริญพามาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระครูวรธรรมวิฑูรย์, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พะเยา
โทรศัพท์. ๐ - ๕๔๘๗ - ๐๑๔๒

(ดร.สมศักดิ์ นามเมือง)

ที่ ศธ ๖๑๕๑/ว ๒๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ๕๖๖ หมู่ ๒ ตำบลแม่กา
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ๕๖๐๐๐

๑๗ มีนาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ดร.พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพจนานนท์ สุธธจิตโต (กมลศุภไพโรจน์) เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๑๐๒๐๕๐๐๓ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารด้าน
สาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย”

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับ
การวิจัยสามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไข
เครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงขอเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระครูวรธรรมวิฑูรย์, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พะเยา
โทรศัพท์. ๐ - ๕๔๔๘๗ - ๐๑๔๖

หนังสือขออนุญาตให้สัมภาษณ์เก็บข้อมูลวิจัย
(ตัวอย่าง)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตพะเยา โทรศัพท์/โทรสาร. ๐ ๕๔๘๗๐๑๔๔

ที่ ศธ ๖๑๕๑ /ว.๒๗

วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน/เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพจนานนท์ สุธงจิตโต (กมลศุภโพรจน์) เลขประจำตัวนิสิต ๕๔๑๐๒๐๕๐๐๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย”

ในการนี้ บัณฑิตศึกษา จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ พระพจนานนท์ สุธงจิตโต(กมลศุภโพรจน์) ได้สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์ แล้วแต่ท่านและนิสิตจะกำหนด

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระครูวรธรรมวิฑูรย์,ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

ที่ ศธ ๖๑๕๑/ว.๓๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ๕๖๖ หมู่ ๒ ตำบลแม่กา
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ๕๖๐๐๐

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพวงศานนท์ สุทธจิตโต (กมลศุภไพโรจน์) เลขประจำตัวนิสิต ๕๔๑๐๒๐๕๐๐๓ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารด้าน
สาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย”

ในการนี้ บัณฑิตศึกษา จึงเจริญพามาเพื่อขออนุญาตให้ พระพวงศานนท์ สุทธจิตโต
(กมลศุภไพโรจน์) ได้สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์
แล้วแต่ท่านและนิสิตจะกำหนด

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูวรธรรมวิฑูรย์,ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พะเยา
โทรศัพท์. ๐ - ๕๔๘๗ - ๐๑๔๒

ที่ ศธ ๖๑๕๑/ว.๓๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ๕๖๖ หมู่ ๒ ตำบลแม่กา
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ๕๖๐๐๐

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร เจ้าอธิการกฤษฎ์ วิสุทธิสารโร เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๒

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพจนานนท์ สุธธจิตโต (กมลศุภไพโรจน์) เลขประจำตัวนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๐๓ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารด้าน
สาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย”

ในการนี้ บัณฑิตศึกษา จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ พระพจนานนท์ สุธธจิตโต
(กมลศุภไพโรจน์) ได้สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์
แล้วแต่ท่านและนิสิตจะกำหนด

เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ได้ศุทธิการกฤษฎ์ วิสุทธิสารโร

ขอเจริญพร

(พระครูวรธรรมวิฑูรย์,คร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พะเยา

โทรศัพท์ ๐ - ๕๕๘๘๗ - ๐๑๔๒

ที่ ศธ ๖๑๕๑/ว.๓๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ๕๖๖ หมู่ ๒ ตำบลแม่กา
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ๕๖๐๐๐

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายจันทา เหลี่ยมพันธุ์ ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเชียงของ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพวงศานนท์ สุทธจิตโต (กมลศุภไพโรจน์) เลขประจำตัวนิสิต ๕๔๑๐๒๐๕๐๐๓ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารด้าน
สาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย”

ในการนี้ บัณฑิตศึกษา จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ พระพวงศานนท์ สุทธจิตโต
(กมลศุภไพโรจน์) ได้สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์
แล้วแต่ท่านและนิสิตจะกำหนด

เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

Signature
นางพวงศานนท์ สุทธจิตโต

Signature
(พระครูวรธรรมวิฑูรย์,ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พะเยา
โทรศัพท์: ๐ - ๕๔๘๗ - ๐๑๔๒

Signature

ที่ ศธ ๖๑๕๑/ว.๓๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ๕๖๖ หมู่ ๒ ตำบลแม่กา
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ๕๖๐๐๐

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร พระครูสุจินวรคุณ เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๑ (วัดท่าข้ามศรีดอนชัย)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพจนานนท์ สุธัจฉิโต (กมลศุภไพโรจน์) เลขประจำตัวนิสิต ๕๔๑๐๒๐๕๐๐๓ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารด้าน
สาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย”

ในการนี้ บัณฑิตศึกษา จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้ พระพจนานนท์ สุธัจฉิโต
(กมลศุภไพโรจน์) ได้สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์
แล้วแต่ท่านและนิสิตจะกำหนด

เจริญพรเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุมัติขอคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูวรธรรมวิฑูรย์,ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พะเยา

โทรศัพท์. ๐ - ๕๔๘๗ - ๐๓๔๒

ที่ ศธ ๖๑๕๑/ว.๓๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ๕๖๖ หมู่ ๒ ตำบลแม่กา
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ๕๖๐๐๐

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร พระครูจันทสรวงศ์ เจ้าคณะตำบลเวียง เขต ๒ (วัดทุ่งจี้ว)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพวงศานนท์ สุทธจิตโต (กมลศุภไพโรจน์) เลขประจำตัวนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๐๓ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารด้าน
สาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย”

ในการนี้ บัณฑิตศึกษา จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ พระพวงศานนท์ สุทธจิตโต
(กมลศุภไพโรจน์) ได้สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์
แล้วแต่ท่านและนิสิตจะกำหนด

เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูวรารณวิฑูรย์,คร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พะเยา
โทรศัพท์. ๐ - ๕๕๘๗ - ๐๑๔๒

รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (FOCUS GROUP)
 แนวทางการพัฒนาการบริหารด้านสาธารณสุขของพระสังฆาธิการในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ
 วันที่..... ที่..... ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล/ฉายา	ที่อยู่	ลงชื่อ
๑	ดร.พงศ์ดำเนิน (สุพจน์) ๑๗	วัดสุขุม ๖.๓ ม.๓ ต.สีตอมะ ๑.โพธิ์ทอง จ.โพธิ์	Dr. Pongdam
๒	ศ.ดร.สุวิทย์ ธรรมานะ	๖๐๘. ๖๖๖/๖๖๖ ม.๖ ๖๖๖	Dr. Suwit
๓	พระครูสังฆรักษ์สมเกียรติ ญาณโก	๑๙๐ ม.๑๖ ต.สีตอมะ ๑.โพธิ์ทอง	Phra Kru Sangrak
๔	เจ้าคุณธรรมาภรณ์ วิสุทธิสาร	๑๒๐ ม.๑๑ ต.สีตอมะ ๑.โพธิ์ทอง	Ja Kuan Thamma
๕	ดร.สุวิทย์ ธรรมานะ	๑๕๖. ๑๕ ม.๑๕ ต.สีตอมะ ๑.โพธิ์ทอง	Dr. Suwit
๖	นายสุวิทย์ ธรรมานะ	๑๕๖. ๑๕ ม.๑๕ ต.สีตอมะ ๑.โพธิ์ทอง	S. Thumma
๗	นายสุวิทย์ ธรรมานะ	๑๕๖. ๑๕ ม.๑๕ ต.สีตอมะ ๑.โพธิ์ทอง	Dr. Suwit
๘	ดร.สุวิทย์ ธรรมานะ	๑๕๖. ๑๕ ม.๑๕ ต.สีตอมะ ๑.โพธิ์ทอง	Dr. Suwit
๙	ดร.สุวิทย์ ธรรมานะ	๑๕๖. ๑๕ ม.๑๕ ต.สีตอมะ ๑.โพธิ์ทอง	Dr. Suwit
๑๐	ดร.สุวิทย์ ธรรมานะ	๑๕๖. ๑๕ ม.๑๕ ต.สีตอมะ ๑.โพธิ์ทอง	Dr. Suwit

พระพรหมสุธรรม (ม.ค.ศ.๒๕๖๑)
 นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

วัน.....ที่..... ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

พระพรหมคัมภีร์ สุทธิจิต (มัลลิกาพรหม)
มิลินทพัตสูตรปริญาพุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

ภาคผนวก ง
ภาพถ่ายผู้ให้สัมภาษณ์

กลุ่มที่ ๑ พระสังฆาธิการ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

พระครูบรรรัตนธรรม
เจ้าคณะอำเภอเชียงของ

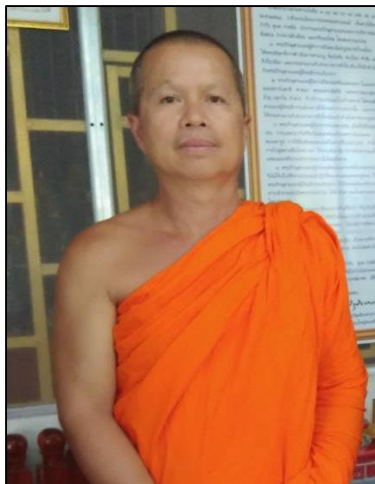
พระครูภัทรวรรคุณ
รองเจ้าคณะอำเภอเชียงของ

เจ้าอธิการกฤษฎ์ วิสุทธิสารโ
เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๒

เจ้าอธิการสมภพ สิลเตโช
เจ้าคณะตำบลศรีง

เจ้าอธิการสุทโธมนต์ สุทนต์
เจ้าคณะตำบลเวียง เขต ๑

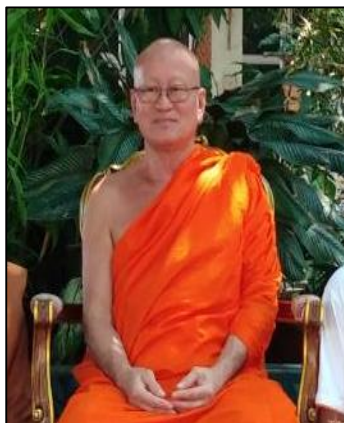
พระครูจันทสรวงศ์
เจ้าคณะตำบลสถาน

พระครูวิมลจิตตยาภรณ์
เจ้าคณะตำบลสถาน

พระครูสุจิณวรคุณ
เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๑

พระครูสุศีลาภิวัฒน์
เจ้าคณะตำบลริมโขง

กลุ่มที่ ๒ ผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

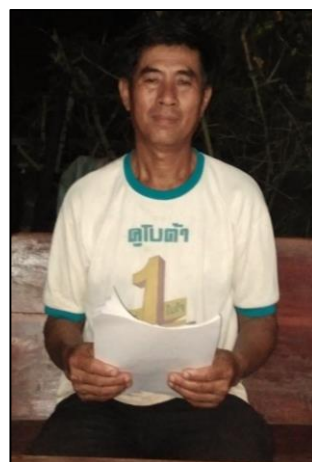
เฉลิม ทาวิยะ
นายกเทศมนตรีตำบลเวียงเชียงของ

เกษม ปันทะยม
นายกอบต.ริมโขง

สมเกียรติ บุตดี
นายกเทศมนตรีตำบลศรีดอนชัย

บุญเรียน ยะแก้ว
ไวยาวัจกรวัดห้วย

กลุ่มที่ ๓ หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณูปการ อำเภอเชียงของ
จังหวัดเชียงราย

ทัศนัย สุธาพนธ์
นายอำเภอเชียงของ

จันทา เหลี่ยมพันธุ์
ประธานสภาวัฒนธรรม

ภาพบรรยากาศการสัมภาษณ์

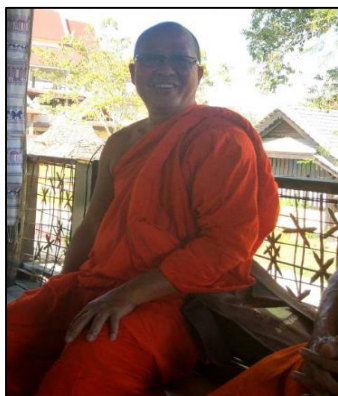
ภาพผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ดร. สาธิต เชื้ออยู่นาน
อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยพะเยา

พระพจนานนท์ สุทธิจิตโต
ผู้วิจัย

พระครูสุจินวรคุณ
เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๑

พระณัฐภัทร ฐิตสทุโธ
เจ้าอาวาสวัดทุ่งช้าง

พระสุนิตย์ โชติปัญญา
เจ้าอาวาสวัดดงหลวง

พระมหาอภิวรรณ อภิวณโณ
วัดศรีชัยมงคล

พระสุนทร ปญฺญาวโร
เจ้าอาวาสวัดปากอิงใต้

พระสุธีไกร ปภาโส
เจ้าอาวาสวัดม่วงชุม

เจ้าอธิการกฤษฎ์ วิสุทธิสารโ
เจ้าคณะตำบลศรีดอนชัย เขต ๒

พระครูสังฆรักษ์สมเกียรติ ญาณทีโป
เจ้าอาวาสวัดปากอิงเหนือ

พระล้วน ฌมปัญโญ
เจ้าอาวาสวัดพร้าวกุด

พระณัฐวัช จิตฺตญาณ
เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยจอมทอง

นายอินสม วงค์ชัย
ประธานวัฒนธรรมตำบลศรีดอนชัย

นายประยูร ไชยทน
ผู้ใหญ่บ้านลุ่ม

นายคำใส อินเทพ
ไวยาวัจกรวัดลุ่ม

ภาพบรรยากาศการสนทนากลุ่ม

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ/ฉายา/นามสกุล

พระพจนานนท์ สุธธจิตโต (กมลสุภไพโรจน์)

วัน/เดือน/ปี

วันศุกร์ วันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๑๐

สถานที่เกิด

๗๕ หมู่ที่ ๕ บ้านอิงโค้ง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูพานยาว
จังหวัดพะเยา

การศึกษา

พ.ศ. ๒๕๕๕

สอบได้นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย

พ.ศ. ๒๕๕๓

จบปริญญาตรี Dhammakaya Open University

อุปสมบท

เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๔๘ วัดมิตถาพวนาราม
ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พระครู
เมตตานุรักษ์ เป็นอุปัชฌาย์

สังกัด

มหานิกาย

ปีที่เข้าศึกษา

พ.ศ. ๒๕๕๘

สำเร็จการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๖๒

ที่อยู่ปัจจุบัน

วัดบ้านลู่ ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย